grup dışında paylaşım yapmayın. bozuk eksik sayfa için @SuleeNurr

Birinci Bölüm

1.

Unuttuysan şayet, sana hatırlatayım muhterem beyefendi: Eşinim ben senin. Bir zamanlar bu hoşuna gidiyordu; şimdi ise, aniden seni rahatsız eder oldu, biliyorum. Görüştüğün o pek kültürlü insanların karşısında mahcup olmamak için beni hiç var olmamış, yok sayıyorsun, biliyorum. Düzenli bir hayat sürmek, akşam yemeklerini evde yemek, canın kiminle isterse değil de benimle yatmak kendini salak gibi hissetmene neden oluyor, biliyorum. "Bakınız, ben 11 Ekim 1962'de, yirmi iki yaşındayken evlendim; bakınız, Stella semtindeki bir kilisede pederin huzurunda evet dedim ve bunu telafi etmem gereken bir şey olduğundan değil de, sadece aşk için yaptım; bakınız, benim bazı sorumluluklarım var ve sorumluluğun ne demek olduğunu anlamıyorsanız bayağı insanlarsınız demektir," demekten utanıyorsun, biliyorum. Biliyorum, gayet iyi biliyorum. Ama istesen de istemesen de durum bu: Ben senin karınım, sen de benim kocamsın, on iki –ekimde on iki olacak– yıldır evliyiz ve iki çocuğumuz var: 1965 doğumlu Sandro ve 1969 doğumlu Anna. Aklının başına gelmesi için sana belgeleri mi göstermem gerek?

Tamam, yeter, kusura bakma, fazla ileri gittim. Seni tanıyorum, düzgün biri olduğunu biliyorum. Ama ne olur, bu mektubu okur okumaz eve gel. Yok, henüz gelebilecek gibi hissetmiyorsan, o zaman bana yaz ve neler olup bittiğini anlat. Anlamaya çalışacağım, söz veriyorum. Daha fazla özgürlüğe ihtiyacın ol-

duğunu anladım bile, haklısın da, çocuklarla ben sana daha az yük olmak için elimizden geleni yapacağız. Ama seninle o kız arasında neler olduğunu bana en ince ayrıntılarına kadar anlatmalısın. Aradan altı gün geçti ve ne telefon ediyor, ne yazıyor, ne de kendini gösteriyorsun. Sandro bana seni soruyor, Anna saçlarını yıkamak istemiyor, çünkü saçını sadece senin iyi kuruttuğunu söylüyor. O kadın ya da genç kızla ilgilenmediğine, onu bir daha görmeyeceğine, onun senin için önemli olmadığına, sadece bir süredir bunalımda olduğun için onunla birlikte olduğuna dair yeminler etmen yetmez. Bana yaşını, adını, okuyup okumadığını, çalışıp çalışmadığını, avare avare gezinip gezinmediğini söyle. Seni ilk önce o öpmüştür, eminim. Sen girişimde bulunabilecek biri değilsin, biliyorum, seni ya bir şeyin içine çekerler ya da olduğun yerde kalırsın. Şimdi sersemlemiş haldesin. Bana, "Başkasıyla birlikte oldum," dediğin anki bakışlarını gördüm. Ne düşündüğümü bilmek istiyor musun? Bana ne yaptığını henüz fark etmediğini düşünüyorum. Elimi boğazımdan aşağı sokup içindekileri, göğsümdekini koparana dek çekmiş de çekmiş gibisin, anlıyor musun?

2.

Yazdıklarına bakılırsa, ben cellat, sen de kurbansın. İşte buna tahammül edemiyorum. Ben elimden gelen her şeyi yapıyor, senin hayal bile edemeyeceğin kadar çaba gösteriyorum ve kurban sen oluyorsun, ha? Niyeymiş? Sesimi biraz yükselttim, sürahiyi paramparça ettim diye mi? Bunu yapmakta bir parça haklı olduğumu kabul etmen lazım. Yaklaşık bir ay sonra hiç habersiz çıkageldin. Sakin, hatta şefkatli görünüyordun. İçimden şöyle geçirdim: "Neyse, kendine gelmiş." Oysa sen bana, hani sanki eften püften bir şey dermiş gibi, dört hafta önce pek de ilgini çekmeyen o kişinin -lütfettin de ona bir isim vermen gerektiğini

düşündün ve Lidia dedin– şimdi onsuz yaşayamayacağın kadar önemli olduğunu söyledin. Onun varlığına şöyle bir değindiğin anı bir kenara bırakacak olursak, talimat veriyor gibiydin ve bana da, "Tamam, şu Lidia her kimse sen ona git, teşekkür ederim, daha başka rahatsızlık vermemek için elimden geleni yapacağım," demek kalıyordu. Tepki vermeye kalkar kalkmaz, beni engelledin, aileyle ilgili genel konuşmalar yapmaya koyuldun: Ailenin tarihteki yerinden, ailenin dünyadaki yerinden, dünyaya geldiğin aileden, bizim ailemizden söz ettin. Benim öylece sessiz sakin mi durmam gerekiyordu? Bunu mu bekliyordun benden? Pek bir komiksin bazen, genel bir konuşma yapıp birkaç hikâye anlatarak her şeyi düzeltebileceğini sanıyorsun. Ama ben senin oyunlarından bıktım usandım. Bana birinci kez, ama genellikle kullanmadığın aşırı duygusal bir tonla, annenle baban arasındaki berbat ilişkinin çocukluğunu nasıl mahvettiğini anlatmaya koyuldun. Dramatik bir imge kullandın, babanın annenin etrafını dikenli tellerle sardığını ve dikenli telin annenin tenine battığını gördüğün her defasında acı çektiğini söyledin. Sonra bize geçtin. Baban sizlere zarar verdiği için –sizi mutsuz kılan o mutsuz adamın hayaleti sana hâlâ zulmettiği için– sen de Sandro'ya, Anna'ya ve özellikle de bana zarar vermekten korkuyormuşsun. Gördün mü bak, tek bir sözünü bile kaçırmamışım. Evlenerek içine hapsolduğumuz karı, koca, anne, baba, çocuk rolleri üzerine uzun uzadıya bilgiç bilgiç saçmaladın ve bizi –beni, seni, çocuklarımızı– anlamsız bir makinenin her zaman aynı hareketleri yinelemeye mahkûm çarkları olarak tasvir ettin. Bu şekilde konuşmayı sürdürdün, beni susturmak için arada bir kitaplardan alıntı yaptın. Önceleri başına kötü bir şey geldi de benim kim olduğumu, oynatmakta olduğun tiyatrodaki bir kukla değil de, kendi duyguları, kendi sesi olan bir insan olduğumu unuttun sandım. Amacının aslen bana yardım etmek olduğunu pek bir geç anladım. Sen ortak hayatımızı yıkarak, aslında beni ve çocukları kurtardığını ve bu cömertliğin nedeniy-

le sana minnettar olmamız gerektiğini anlatmaya çalışıyordun. Ah, teşekkür ederim, nasıl da naziksin. Seni evden kovdum diye alındın mı yoksa?

Aldo, ne olur, düşün biraz. Gerçekten de yüzleşmeye ihtiyacımız var, sana neler olduğunu anlamam lazım. Beraber yaşadığımız bu çok uzun zaman boyunca gerek bana gerekse de çocuklara karşı her zaman sevecen davrandın. Seni temin ederim ki babana hiç mi hiç benzemiyorsun, bahsettiğin dikenli telleri de, çarkları da, söylediğin diğer saçmalıkları da hiç fark etmedim. Son yıllarda aramızda bir şeylerin değiştiğiniyse fark ettim –evet, bunu fark ettim; diğer kadınlara ilgiyle bakar olmuştun. İki yaz evvel kamptaki o kızı gayet iyi hatırlıyorum. Gölgede yatıp uzanıyor, saatlerce okuyordun. Yapacak işlerin olduğunu söylüyor, ne bana ne de çocuklara bakıyordun; çamların altında oturup ya da kumsalda uzanıp çalışıyor ve yazıyordun. Ancak başını her kaldırdığında gözlerini o kızın üzerine dikiyordun. Dudaklarını aralıyor, aklından belli belirsiz bir fikir geçip de onu şekillendirmeye çalıştığın zamanlardaki haline bürünüyordun.

O sıralar kendi kendime senin kötü bir şey yapmadığını söyledim: Kız güzeldi, insan gözlerine söz geçiremezdi, er ya da geç bir bakış atıverirdi. Ama çok acı çektim, özellikle de bulaşıkları yıkamayı teklif ettiğin zaman çektim, çünkü sen hiç bulaşık yıkamazdın. Kız lavabolara gitmek için kalkar kalkmaz peşinden gidiyor, o döner dönmez de dönüyordun. Benim kör olduğumu, duyarsız olduğumu, hiçbir şey fark etmediğimi mi sanıyorsun? Kendime, sakin ol, bu olanın hiçbir anlamı yok, diyordum. Çünkü bir başkasını beğenebilmen benim için anlaşılır gibi değildi, beni bir kere beğendiğine göre her zaman beğeneceğinden emindim. Gerçek duyguların, özellikle de evliyken, değişmeyeceğini sanıyordum. Böyle bir şey belki de olabilir, diyordum kendi kendime, ama bu sadece yüzeysel insanların başına gelir ve o yüzeysel biri değil. Sonra değişim çağına girdiğimizi, senin

bile her şeyi aniden bir kenara bırakmak gerektiği hakkında akıl yürütmeye başladığını, kendimi belki de ev işlerine, para idaresine, çocukların ihtiyaçlarına çok fazla kaptırdığımı düşündüm.

Aynada gizli gizli kendimi incelemeye başladım. Ben nasıldım, neydim? Geride kalan iki hamileliğim beni hemen hemen hiç değiştirmemişti, gayet iyi bir eş ve anneydim. Ama görünüşe bakılırsa tanıştığımız ve birbirimize âşık olduğumuz zamanki halimle hemen hemen aynı kalmış olmam yetmiyordu, hatta belki de hatam buydu, yenilenmem lazımdı, iyi bir eşten ve başarılı bir anneden daha fazlası olmalıydım. Böylece kamptaki o kıza, Roma'da etrafında döndüğüne kuşku olmayan o kızlara benzemeye çalıştım ve evin dışındaki hayatında daha fazla yer almak için gayret ettim. Yavaş yavaş yeni bir döneme girdim, fark etmişsindir umarım. Yoksa fark etmedin mi? Fark ettin ama işe yaramadı mı? Peki niye? Yaptıklarım yeterli değil miydi? Yoksa arada mı kaldım? Diğer kadınlara ayak uyduramayıp da olduğum gibi kalmaya devam mı ettim? Yoksa aşırıya mı kaçtım? Çok mu yenilendim, yaptığım değişiklik seni rahatsız mı etti, utandırdı mı, beni tanıyamaz mı oldun?

Konuşalım bunları, beni böyle bulanık sularda tutamazsın. Şu Lidia'nın kim olduğunu bilmem lazım. Kendine ait bir evi var mı, onda mı kalıyorsun? Bende artık olmayan ya da hiç olmamış o şey her ne ise onu bu kızda bulabildin mi? Benimle açık açık konuşmaktan ustalıkla sıyrılıp gittin. Neredesin? Bıraktığın adres Roma adresi, telefon numarası da öyle, ama o adrese yazıyorum cevap vermiyorsun, o numarayı arıyorum açan olmuyor. Seni bulmak için ne yapmalıyım, arkadaşlarını mı aramalıyım, üniversiteye mi gelmeliyim? Meslektaşlarının ve öğrencilerinin önünde sana bağırmam, sorumsuz bir adam olduğunu herkese duyurmam mı lazım?

Elektrik ve havagazı parasını yatırmam gerek. Kira da var. Bakılacak iki çocuk da var. Çabuk dön. Çocukların gece gündüz kendileriyle ilgilenecek, sabahleyin onlarla kahvaltı edecek,

kendilerini okula bırakacak ve çıkışta onları okuldan almaya gidecek bir anne babaya sahip olmaya hakları var. Bir aile sahibi olmaya, hep beraber öğlen yemeği yiyecekleri, oyun oynayacakları, ödev yapacakları, televizyon seyredecekleri, ardından yemek yiyecekleri, biraz daha televizyon seyredip iyi geceler dileyecekleri bir evde, bir aileye ihtiyaçları var. Sandro, babana iyi geceler dile, sen de Anna, babanıza iyi geceler dileyin, ağlayıp sızlanmayın lütfen. Bu akşam masal olmaz, saat geç oldu; masal istiyorsanız dişlerinizi bir an evvel fırçalamanız lazım, babanız size masal anlatır ama sadece on beş dakika; sonra yatmanız gerek, yoksa yarın okula geç kalırız, babanız da yarın erkenden trene binmeli, yoksa işe geç kalır ve azar işitir. Çocuklar da hemen dişlerini fırçalayıp masal için sana gelirlerdi –unuttun mu yoksa?– her akşam böyleydi, doğduklarından bu yana böyleydi ve onlar büyüyene dek, evden ayrılana dek, biz ihtiyarlayana dek de böyle olmalı. Ama belki de benimle birlikte yaşlanmak ilgini çekmiyor artık, çocuklarının büyüdüğünü görmek de ilgini çekmiyor belki de. Öyle mi? Öyle mi?

Korkuyorum. Ev sapa bir yerde, Napoli nasıldır bilirsin, burası kötü bir yer. Geceleyin gürültüler ve kahkahalar işitiyorum, uyuyamıyorum, bitap haldeyim. Ya pencereden içeri hırsız girerse? Ya televizyonu, pikabımızı çalarlarsa? Ya sana gıcığı olan biri intikam almak için gelip bizi uykumuzda öldürürse? Omuzlarıma yüklediğin bu yükü nasıl olur da anlamazsın? Benim bir işimin olmadığını, nasıl geçineceğimi bilmediğimi unuttun mu? Dikkat et de sabrım taşmasın, Aldo. Aklıma koyarsam bunu sana çok fena ödetirim.

3.

Lidia'yı gördüm. Çok genç, güzel ve terbiyeliymiş. Beni senden çok daha dikkatle dinledi. Çok doğru bir şey söyledi: Onun-

la konuşmalısın, benim sizin ilişkinizle bir alakam yok. Doğru, o bir yabancı, onu aramakla hata ettim. Bana ne diyecekti ki? Senin ona abayı yaktığını, kendini kaptırdığını, onu çok sevdiğini ve halen sevmeye devam ettiğini mi? Hayır, hayır, bana bu durumla ilgili her şeyi anlatabilecek olan tek kişi sensin. O on dokuz yaşında, ne bilir, ne anlar ki? Sen otuz dört yaşındasın, evli bir adamsın, iyi eğitimlisin, saygın bir işin var, takdir görüyorsun. Mantıklı bir açıklama yapması gereken sensin, Lidia değil. Oysa ancak iki ay kadar sonra artık bizimle birlikte yaşayamadığını söyleyebildin. Öyle mi? Peki niye? Benimle hiçbir sorunun yokmuş –buna dair yeminler ettin. Çocuklarla ilgili konuşmaya gerek bile yokmuş, onlar senin çocuklarınmış, seninle gayet iyi anlaşıyorlarmış ve sen de, kabul ettiğin üzere, onlarla gayet iyi anlaşıyormuşsun. Peki o halde? Cevap yok. Sadece bir şeyler geveleyebildin: Bilmiyorum, oldu işte. Sana, yeni bir evin, yeni kitapların, kendine ait eşyaların var mı diye sorduğumda da cevabın, "Hayır, hiçbir şeyim yok, durumum fena," oldu. Lidia'yla mı yaşıyorsun, onunla mı uyuyorsun, onunla mı yemek yiyorsun, diye sorduğumda kaçmaya yeltendin, "Yok öyle bir şey, görüşüyoruz, hepsi bu," diye homurdandın. Bak Aldo, seni uyarmak isterim. Bana bu şekilde davranmaya devam etme, dayanamıyorum. Her konuşmamız bana yalan geliyor. Doğrusunu söylemek gerekirse, gerçeklere ulaşmak için beni yerle yeksan eden bir çaba harcıyorum, sense bana yalan söylüyorsun ve yalan söyleyerek de artık beni hiçe saydığını, reddettiğini ortaya koyuyorsun.

Gitgide daha da tedirgin oluyorum. Korkarım, beni nasıl hor gördüğün çoluk çocuğun, eşin dostun diline düşecek. Beni tecrit etmek, her şeyin dışında tutmak istiyorsun. Daha da önemlisi, bugüne dek beraber yaşadıklarımızı gözden geçirmeye çalışmaktan kaçınmak istiyorsun. Bu beni çılgına çeviriyor. Bense senin gibi değilim, benim bilmeye ihtiyacım var, beni niye bıraktığını bütün ayrıntılarıyla acilen anlat. Eğer senin gözünde

değnekle uzaklaştırılacak bir hayvan değil de hâlâ bir insansam, o zaman bana bir açıklama borçlusun ve bu açıklama geçerli bir açıklama olmalı.

4.

Şimdi her şeyi gayet net bir şekilde anladım. Kendini geri çekmeye, bizi kaderimizle baş başa bırakmaya karar verdin. Kendine ait bir hayat istiyorsun, bize yer yok. Canın nereye isterse oraya gitmek, canın kimi isterse onu görmek, kendini canının istediği gibi gerçekleştirmek istiyorsun. Bizim küçük dünyamızı ardında bırakmak ve yeni kadınınla büyük bir dünyaya girmek istiyorsun. Senin gözünde biz kendi gençliğini nasıl da yaktığının kanıtıyız. Gelişmeni engellemiş bir hastalık olarak görüyorsun bizi ve bu durumu bizsiz telafi etmeyi düşünüyorsun.

Yanlış anlamadıysam, böylesine sıklıkla *biz* dememi onaylamıyorsun. Ama böyle: Çocuklarla ben *biziz*, sen de artık *sensin*. Gitiğin zaman seninle olan hayatımızı yıktın. Bizim seni algılama şeklimizi, senin nasıl biri olduğuna dair düşüncemizi yıktın. Bunu bilinçli yaptın, planladın; senin hayal ürününden başka bir şey olmadığını kabul etmek zorunda bıraktın bizi. Böylelikle şimdi ben, Sandro ve de Anna buradayız, sefil düştük, asla güvende değiliz, sıkıntı içindeyiz ve sen sevgilinle kim bilir nerelerde keyif çatıyorsun. Haliyle çocuklar artık sadece benim, senin değil. Sen, babalarını bizim bir yanılsamamız haline getirmiş oldun.

Çocuklarla olan ilişkini sürdürmek istediğini söylüyorsun. Tamam, buna karşı değilim, ama bunu nasıl yapmak istediğini açıklamalısın. Beni hayatından çıkardıysan da tam anlamıyla bir baba mı olmak istiyorsun? Sandro ve Anna'yla ilgilenmek, beni bir kenara bırakarak kendini çocuklara mı vermek istiyorsun? Ara ara kendini gösteren, ardından da çocukları bana bı-

rakan bir gölge-adam mı olmak istiyorsun? Çocuklara bir sor, onlar için de uygun mu bir bak. Ben, kendilerine ait olarak gördükleri şeyi aniden ellerinden aldığını, bu yüzden de kendilerini çok kötü hissettiklerini söyleyebilirim sadece. Sandro için bir mihenk taşıydın ve çocuk şimdi dağıldı; Anna ne gibi bir suç işlediğini bilmiyor ama bilmeden işlediği bu büyük suça karşılık senin çekip giderek onu cezalandırdığını sanıyor. Vaziyet bu, sen rahatına bak, ben seyirci kalacağım. Ama şunu hemen söyleyeyim. Bir: Onlarla olan ilişkimi bozmana izin vermeyeceğim. İki: Hakikatsiz bir baba olduğunu göstererek onlara zaten yeteri kadar zarar verdin, daha fazla zarar vermene izin vermeyeceğim.

5.

Aramızdaki ilişkinin bitmesinin, neden Sandro ve Anna'yla ilişkinin bitmesini zorunlu kıldığını anlamışsındır umarım. Ben babalarıyım ve babaları olmaya devam etmek istiyorum demek kolay. Şimdiki hayatında onlara yer olmadığını, benden kurtulduğun gibi onlardan da kurtulmak istediğini davranışlarınla gösterdin. Zaten onlarla ne zaman gerçekten ilgilendin ki?

Şimdi sana son haberleri veriyorum, ilgileniyorsan tabii. Ev değiştirdik, kirayı ödeyemiyordum. Gianna'nın yanına gittik, kıt kanaat geçiniyoruz. Çocuklar okullarını ve arkadaşlarını değiştirmek zorunda kaldı, Anna artık Marisa'yı göremediği için çok üzülüyor, onu ne kadar sevdiğini bilirsin. Daha ilk andan beri böyle olacağını, beni bırakarak onları her türlü sıkıntı ve aşağılamaya maruz bırakacağını biliyordun. Peki bunu önlemek için parmağını kıpırdattın mı? Hayır, sadece kendini düşündün.

Sandro'yla Anna'ya bütün yazı birlikte geçireceğinize söz vermiştin, sonra bir pazar sabahı isteksiz isteksiz onları almaya geldin, onlar sevinçliydi. Peki ama ne oldu? Çocuklara bakmanın sana kaygı verdiğini söyleyerek onları dört gün sonra ge-

ri getirdin: kendini yeterli hissetmiyormuşsun. Lidia'yla birlikte bir yerlere gittin, sonbahara kadar sesin soluğun çıkmadı. Çocuklar tatil yapıyorlar mı, nereye, nasıl, kiminle, hangi parayla tatile giderler diye hiç sormadın. Önemli olan senin rahatındı, çocuklarınki değil.

Pazar ziyaretlerine geçelim. Bile bile geç geliyor, sadece birkaç saat kalıyordun. Onları hiç dışarı çıkarmadın, onlarla hiç oynamadın. Sen televizyon seyrediyordun, onlar da yanında öylece duruyor, beklemede kalıp seni inceliyorlardı.

Peki ya bayramlara ne demeli? Noel'de, yılbaşında, Epifani Yortusu'nda, Paskalya'da yüzünü gören olmadı. Hatta çocuklar bayramı seninle birlikte geçirmek istediklerini açıkça söylediklerinde bile sanki yabancıymışlar gibi, onları ağırlayacak bir yere sahip olmadığını söyledin hep. Anna sana ölümle ilgili bir rüyasını resmetti, ayrıca ayrıntılı olarak anlattı. Gözünü bile kırpmadın, duygulanmadın, dinledin ve "Kullandığın renkler ne güzel," dedin. Sadece tartıştığımız zaman, senin bir hayatın olduğunu, senin hayatının bizim hayatımız olmadığını, ayrılığın kati olduğunu vurgulama ihtiyacı hissettiğin zaman canlanıyordun.

Bugün artık korktuğunu biliyorum. Bizi bir kenara atmakla ilgili verdiğin kararın çocuklar yüzünden zayıflayacağından, onların yeni ilişkine dahil olacağından, ilişkini bozacağından korkuyorsun. İşte bu yüzden de, cancağızım, baba olmaya devam etmek istediğini söylediğin zaman boş konuşmuş oluyorsun yalnızca. Gerçekler başka: Benden kurtularak çocuklardan da kurtulmak istiyorsun. Aileyle, ailedeki rollerle ilgili eleştirilerinin ve söylediğin daha başka saçmalıkların sadece bahane olduğu gayet açık. Sen insanları birtakım işlevlere indirgeyen baskıcı bir kuruma karşı mücadele veriyor filan değilsin. Öyle olsaydı seninle aynı fikirde olduğumu, benim de özgürleşmek ve değişmek istediğimi fark ederdin. Öyle olsaydı, aileyi darmadağın ettikten sonra bir an durur ve bizleri sürüklemekte olduğun duygusal,

ekonomik ve sosyal uçuruma şöyle bir bakardın ve bizim sevgimizi, isteklerimizi anlama konusunda elini çabuk tutardın. Oysa böyle yapmıyorsun. Sen bizlerden, Sandro'dan, Anna'dan, benden bizzat, şahıs olarak kurtulmak istiyorsun. Sen bizi mutluluğuna engel olarak görüyorsun, keyif alma arzunu boğan bir tuzak olarak algılıyor, saçma ve zararlı bir kalıntı sayıyorsun. Sen kendini en başından beri ifade ettin: Onları öldürmek pahasına bile olsa, yeniden kendim olmalıyım.

6.

Bana merdiven örneğini veriyorsun. Hani –diyorsun– basamaklardan çıkarsın ya? Çocukken öğrendiğimiz üzere bir ayağımız diğerini izler. Ama ilk basamakların sevinci sonra yitiverir. Büyürken anne babamızın, ağabey ablalarımızın, bağlandığımız kişilerin tutturduğu yola göre şekillendik. Bacaklarımız da artık edindiğimiz alışkanlıklara göre ilerliyor. Bacaklarımızdaki hareketin kendi hareketimiz olduğunu sanarak yürüyoruz ama aslında böyle değil, ayak uydurduğumuz küçük bir kalabalıkla birlikte atıyoruz adımlarımızı, bacaklarımızın emin ilerlemesinin tek nedeni gelenekçi oluşumuz. Ya en başlardaki sevinci bulur, adımlarımızı değiştiririz –diye sözünü tamamlıyorsun– ya da en kasvetli normalliğe mahkûm oluruz.

İyi özetledim mi? Peki şimdi sana kendi düşüncemi söyleyebilir miyim? Seninkisi aptalca bir benzetme, daha iyisini yapabilirsin ama haydi yine de verdiğin örneği kabul edeyim. Her zamanki gibi dolaylı bir anlatım kullanarak bir zamanlar mutlu olduğumuzu ama sonradan o mutluluğun bir yandan günlerin, ayların, yılların pek de sorun çıkmadan akmasını sağlayan, bir yandan da gerek bizi gerekse de çocukları boğan bir dizi alışkanlığa dönüştüğünü bildirmek istedin. Tamam, anlaşıldı. Ama şimdi bunun sonucu ne olacak, onu anlatman lazım. Mümkün

olsaydı on beş yıl öncesine seve seve döneceğini, ama geriye dönüş olmadığından ve bir şeylere başlamanın keyfini hissetmeyi şiddetle istediğinden, sana Lidia'yla yeni bir başlangıç yapmaktan başka yol kalmadığını mı söylemek istiyorsun? Bunu mu söylemek istiyorsun? Eğer böyleyse sana verecek bir haberim var. Ben de bir zamanların sevincinin hafiflediğini bir süredir hissediyorum. Ben de değiştiğimizi, değişmemizin bize de, Sandro'ya ve Anna'ya da zarar verdiğini, bunun gerek bizim için gerekse çocuklar için bunaltıcı bir beraberlik tehlikesi yarattığını bir süredir düşünüyorum. Ben de kör topal bir beraberlikle ve çocuk yetiştirmekle yetinmenin birbirimize de, çocuklara da zarar vereceğini, hal buysa senden ayrılmamın daha iyi olacağını bir süredir düşünüyorum. Ama ben, *ben*, senin aksine, dünya cennetinin anahtarlarını senin yüzünden kaybettiğimi ve bu yüzden daha az ihmalkâr birini bulmakla iyi edeceğimi düşünmüyorum. Ben sırf kendimi kurtarmak uğruna sizin hayatınızı boğmuyor, yok saymıyorum. Kurtulmaktan kasıt ne üstelik? Lidia'yla yaptığın şekilde yeni bir çift oluşturmak, yeni bir aile kurmak mı?

Aldo, lütfen, sözcüklerle oynama, halim kalmadı, aklını başına toplaman için bu sana son çağrım. Geçmiş için sızlanmak aptalca bir şey, boyuna yeni başlangıçlar peşinde koşmak da öyle. Arzuladığın değişikliğin tek bir yolu var, bu da dördümüzden geçiyor: benden, senden, Sandro'dan, Anna'dan. Beraberce yeni bir adım atmak zorundayız. Bak bana, bana iyice bak, lütfen, bana bakarken beni gör. Hiçbir şeye özlem duymuyorum. Sözünü ettiğin şu perişan basamakları kendi adımlarımla çıkmaya çalışıyorum ve ilerlemek istiyorum. Ama bana da, çocuklara da hiçbir şans vermezsen mahkemeye başvuracağım, çocukların velayetinin sadece bana verilmesini talep edeceğim.

7.

Nihayet yanlış anlaşılmaya yer bırakmayacak bir davranışta bulundun. Hâkimin kararı üzerine parmağını bile kıpırdatmadın, o pek dillendirdiğin babalık haklarını geri almak için kılını bile kıpırdatmadın. Çocukların sana ihtiyaç duyabileceği düşüncesini bir kenara atıp onlarla sadece benim ilgilenmeme razı geldin. Onların hayatını bana yükledin, kendi hayatından resmen uzaklaştırdın. Sessizlik kabul anlamına geldiğinden, çocukların velayeti de bana verilmiş oldu. *Gereği derhal yapılacak.* Aferin, seni sevmiş olduğum için kendimle gerçekten de gurur duyuyorum.

8.

Kendimi öldürdüm. Biliyorum, *kendimi öldürmeye teşebbüs ettim* yazmalıyım ama doğrusu bu değil. Özümde ben bir ölüyüm. Bunu, seni geri dönmeye zorlamak için mi yaptığımı düşünüyorsun? Bu yüzden mi bu durum karşısında dahi beş dakika için bile olsa hastaneye gelmekten kaçındın? İçinden çıkılmaz bir durumda kalmaktan mı korktun? Yoksa neye sebep olduğunla yüzleşmekten mi korktun?

Tanrım! Sen gerçekten de zayıf ve kafası karışık bir adamsın; duyarsızsın, yüzeyselsin, koskoca on iki yıl boyunca seninle ilgili ne düşündüysem tam tersisin. İnsanlarla, insanların nasıl dönüştüğüyle, nasıl geliştiğiyle ilgilenmiyorsun. İnsanları kullanıyorsun. İnsanlara sadece seni yüceltirlerse hayatında yer veriyorsun. İnsanlara sadece sana prestij ve layık olduğunu düşündüğün rolü vermeleri halinde, sadece seni övgülere boğup gerçekte boş bir adam olduğunu ve kendi boşluğundan ürktüğünü görmeni engelledikleri sürece bağlanıyorsun. Ne zaman bu çark dursa, ne zaman insanlar sana mesafe koyup kendile-

rini yetiştirmeye kalkışsa, sen onları yıkıp geçiyorsun. Hiç durmuyorsun, her zaman bir şeylerin merkezinde olmak zorundasın. Bunu, yaşadığı zamanı yakalayan bir adam olmak istediğin için yaptığını söylüyorsun. Kendi taşkınlığını katılım diye adlandırıyorsun. Ah, tabii katılıyorsun, tabii ki içinde yer alıyorsun, fazla bile yer alıyorsun. Ama gerçekte atıl bir adamsın, en çok tutulan kitaplardaki fikir ve sözleri benimseyip sahneye koyuyorsun, hemen aralarında yer almak istediğin muteber kişilerin hal ve eğilimlerine uyumlanıyorsun hep. Asla kendin değilsin, hiçbir zaman da olmadın, bunun ne demek olduğunu bile bilmiyorsun. Sen sadece önüne fırsat çıkarsa yakalamaya dikkat ediyorsun. Roma'da üniversitede asistan olma fırsatı yakaladın ve asistanlık yapmaya başladın. Öğrenci isyanı başladı, böylece siyasetle ilgilenmeye başladın. Tependen ayrılmayan annen vefat etti ve ben orada halihazırda kız arkadaşın rolünde olduğum için benimle evlendin. Dünyaya çocuklar getirdin ama bunu koca olduğun için, baba da olman gerektiğini düşündüğün için, yapılması gereken bir şey olduğuna kanaat getirdiğin için yaptın. Düzgün bir kıza rastladın ve cinsel özgürleşme, aile kurumunun çözülmesi adına onunla sevgili oldun. Her zaman böyle devam edeceksin, asla istediğin adam olmayacaksın, önüne ne gelirse o olacaksın.

Bu korkunç dönem boyunca –bunalım dolu üç yıl boyunca– sana yardımcı olmaya çalıştım. Gece gündüz iç dünyamı kurcalamaya, seni de aynısını yapmaya teşvik etmeye çabaladım. Sen bunu fark etmedin. Beni dalgınlıkla dinledin, mektuplarımı ise okumadığından hemen hemen eminim. Ben ailenin boğucu bir şey olduğunu, onun dayattığı rollerin insanı yok ettiğini kabul ediyor ve bu nedenle de her şeyin özüne inmek için inanılmaz bir çaba gösteriyor, değişiyor, hem de her konuda değişiyor ve kendimi geliştiriyordum ama sen bunu fark etmiyordun bile, fark edecek olsan da tiksiniyordun, kaçıveriyordun, yarım ağızla söylediğin bir sözle, bir bakışınla, bir hareketinle beni yı-

kıp geçiyordun. İntiharım, canımın içi, bunun teyidinden başka bir şey değildi. Sen beni uzun zaman önce öldürdün, sadece eş olarak öldürmekle kalmadın, sen beni hayatının en coşkulu, en içten döneminde bulunan bir insan evladı olarak da öldürdün. Sağ kalmış olmam ve nüfusumda hayatta olduğumun yazılı olması, benim için bir şans değil, kesinlikle değil ama çocuklarım için öyle. Senin yokluğun, bu durumda bile böylesine ilgisiz kalışın, ölsem de kendi yoluna devam edeceğini gösterdi.

9.

Sorduğun sorulara cevap veriyorum.

Son iki yıl boyunca daima çalıştım, kamuda da özel sektörde de, genelde üç beş kuruş karşılığında farklı farklı işlerde çalıştım. Ancak kısa bir süredir sürekli bir işim var.

Nüfus kayıtlarındaki ailevi durumumuz ve imzaladığın velayet belgesi bizim ayrıldığımızı açıkça gösteriyor. Başka da bir şey yapmaya gerek yok herhalde diye düşünüyorum.

Ne kendim ne de çocuklar için senden bir şey istemediysem de, gönderdiğin paraları düzenli olarak alıyorum. İçinde bulunduğum ekonomik şartlar izin verdiği ölçüde paraya dokunmamaya çalışıyorum, Sandro ve Anna için bir kenara koyuyorum.

Televizyonumuz uzun süredir bozuk, dolayısıyla televizyon vergisini ödemeyi kestim.

Çocuklarla yeniden ilişki kurmaya gereksinim duyduğunu yazmışsın. Aradan dört yıl geçtiğine göre bu meseleyle dinginlik içinde yüzleşebileceğimizi düşünüyormuşsun. Yüzleşecek neyimiz kaldı ki? Hayatımızı çalarak çekip gittiğin, sorumluluk kaldıramadığın için onları terk ettiğin zaman kendi gereksiniminin ne olduğunu ortaya koymadın mı zaten? Her halükârda talebini onlara ilettim ve seni görmeye karar verdiler. Unuttuğun takdirde sana hatırlatırım, Sandro on üç, Anna da dokuz yaşında. Gü-

vensizlik ve korkudan ezilmiş haldeler. Onları içinde bulundukları durumdan da beter duruma sokma.

İKİNCİ KİTAP

Birinci Bölüm

1.

Sırayla ilerleyelim. Tatil için yola çıkmadan kısa süre önce Vanda, incinen bileği bir türlü düzelmek bilmediği için ortopedistin tavsiyesi üzerine, iki haftalığına elektronik bir stimülatör kiraladı. Firmayla iki yüz beş avroya anlaşmışlardı, aleti ertesi gün teslim edeceklerdi. Ertesi gün, on iki sularında kapı çalındı; karım mutfakta olduğundan kapıyı açmaya ben gittim, kedi her zamanki gibi benden önce davrandı. Siyah saçları kısa ve düz, gözleri makyajsız, bakışları canlı, narin ve soluk benizli, genç ve zayıf bir kadın bana gri bir kutu uzattı. Paketi aldım, cüzdanım çalışma odamda, masanın üzerindeydi, kıza "Bir saniye bekleyiniz lütfen," dedim. Onu içeri buyur etmediğim halde arkamdan geldi.

Kediye yönelerek, "Tatlım, adın ne senin?" dedi.

Ben de, "Labes," diye karşılık verdim.

"O nasıl bir isim öyle?"

"*La Bestia*'nın* kısaltılmışı."

Kız güldü, eğildi, Labes'i okşadı.

"İki yüz on avro ediyor," dedi.

"İki yüz beş değil miydi?"

Kız hayır anlamında başını salladı, bütün dikkatini kediye vermişti, anlamsız şirin sözler sıralayarak kedinin gıdısını okşuyordu. Sonra, hâlâ eğilmiş bir halde, iş için evden eve gidenle-

* *La Bestia* kelimesi İtalyancada "hayvan, yaratık" anlamına gelir. –ç.n.

rin, kapıyı çalan yabancılar karşısında yaşlıların duyduğu kaygıyı dindirmeyi bilen sakin ses tonuyla konuştu. Kutuyu açınız, içinde makbuz var, iki yüz on avro olduğunu göreceksiniz, dedi. Kediyi gıdıklamaya devam edip bir yandan da bakışlarını merak içinde çalışma odamda gezdirdi.

"Ne çok kitabınız var."

"Kitaplar işimin bir parçası."

"Güzel bir işiniz varmış. Ne kadar çok biblonuz var. Şu tepedeki küpün mavisi nasıl da güzel! Ahşap mı?"

"Hayır, metal. Uzun yıllar evvel Prag'dan almıştım."

"Eviniz gerçekten de güzel," dedi doğrularak. Ardından gene kutuya değindi: "İçine bir göz atın."

Işıl ışıl parlayan gözleri hoşuma gitti.

"Bakmasam da olur," dedim ve ona iki yüz on avro verdim.

Kız parayı aldı ve kediyi selamlayıp beni uyardı: "Çok okuyup kendinizi fazla yormayın. Görüşmek üzere Labes."

"Görüşmek üzere, teşekkürler," diye karşılık verdim ben de.

Hepsi bu kadardı, ne bir eksik ne bir fazla. Aradan birkaç dakika geçti ve Vanda neredeyse ayaklarına kadar inen yeşil bir önlükle mutfaktan geldi. Kutuyu açtı, şarjı prize taktı, makinenin çalışıp çalışmadığına baktı, nasıl kullanacağını anlamak için bobini inceledi. Ben de sırf meraktan makbuza bir göz attım. Kız beni kandırmıştı.

Ruh halim değişir değişmez dalgın bile olsa fark eden karım bana, "Yolunda gitmeyen bir şey mi var?" diye sordu.

"Benden iki yüz on avro istedi."

"Verdin mi sen de?"

"Evet."

"Sana iki yüz beş avro olduğunu söylemiştim."

"Düzgün birine benziyordu."

"Kadın mıydı?"

"Genç bir kızdı."

"Güzel miydi?"

"Galiba."

"Senden sadece beş avro yürütmüş olması mucize."

"Beş avro büyük bir para değil."

"Beş avro bir zamanlar on bin liret ediyordu."

Sinirlendiğinde hep yaptığı üzere dişlerini sıktı ve kullanım talimatlarına bakmaya koyuldu. Paraya çok kıymet verir. Hayatı boyunca tasarruf konusunda takıntılı oldu ve bugün hâlâ, yerde bir kuruş bile görecek olsa, bütün sancılarına rağmen, sokakların pisliğine de hiç aldırmadan eğilir alır. O, bir avronun bir zamanlar iki bin liret ettiğini ve on beş yıl önce iki kişinin sinemaya gitmek için on iki bin liret ödediğini, şimdiyse sinema biletinin sekiz avro olduğunu, yani iki kişi için sinemaya gitmenin otuz iki bin liret tuttuğunu –en önce kendine hatırlatarak– vurgulamaktan hiç vazgeçmeyen biridir. Bugünkü refahımızı ve bizden sık sık para isteyen çocuklarımızın refahının bir kısmını da benim çalışmamdan ziyade, onun disiplinine borçluyuz. Dolayısıyla, beş dakika önce yabancı bir kızın beş avromuza el koymuş olması onu sinir etmiş olmalıydı; aynı parayı park halindeki bir arabanın yanında bulsaydı, şimdi ne kadar sinir oluyorsa o derece sevinirdi.

Onun durumdan rahatsız olması, çoğu zaman olduğu gibi benim duyduğum rahatsızlığı da şiddetlendirdi. Şirkete e-posta yazmaya gidiyorum dedim ve bu küçük dolandırıcılığı ihbar etme niyetiyle çalışma odama geçtim. Karımı sakinleştirmek istiyordum; onun yaptıklarımı onaylamaması, yaşıma rağmen kadınların cilveleri karşısında aptalca etkilendiğim konusundaki alayları beni hep sıkar. Böylece bilgisayarı açtım ve kurye kızın hareketlerini, sesini, sözlerini bir süre zihnimde evirip çevirdim. Ne güzel kedi, ne kadar çok kitabınız var derkenki çekici ses tonunu yeniden düşündüm ve incelikli, neredeyse şefkatli bir ses tonuyla paketi açıp kontrol etmemi isteyişi de yeniden aklıma geldi. Beni dolandırmanın kolay olacağını bir bakışta anlamış olmalıydı herhalde.

Bunu fark etmek beni rahatsız etti. Birkaç sene önce olsa nasıl davranırdım (*vaktimi harcamayın, bu miktar için anlaştık, iyi günler*), şimdi nasıl davrandım (*kedinin adı Labes, kitaplar işimin bir parçası, küpü Prag'dan aldım, bakmasam da olur, teşekkürler*) diye gözümün önünden geçirdim. Dolayısıyla iğneleyici birkaç cümle yazmaya karar verdim. Ancak çok geçmeden sebebini bilmediğim bir isteksizliğe kapıldım ve şöyle düşündüm: Kızcağızın kim bilir nasıl bir hayatı vardır, işi geçici, aldığı ücret düşüktür, anne babasına bakıyordur, kirası yüksektir, makyaj malzemesi ve çorap almaya ihtiyacı vardır, kocası ya da erkek arkadaşı işsiz, kim bilir belki de uyuşturucu bağımlısıdır. Şirkete yazacak olsam, dedim kendi kendime, yaptığı bu küçük işi de kaybeder kesin. En nihayetinde beş avro nedir ki, karımın gözleri üzerimde olmasa bu parayı bahşiş olarak bizzat ben ona seve seve verirdim zaten. Üstelik kız şu zor zamanlarda fiyatları kendi lehine şişirmeye devam ederse, benim gibi iyi huylu olmayan birileri bu yaptığını ona kısa zamanda ödetir nasılsa.

Şikâyet mektubundan vazgeçtim. Vanda'ya ise mektubu yazıp gönderdiğimi söyledim, ardından başıma gelen bu olayı unuttum.

2.

Birkaç gün sonra deniz kenarında tatile gitmek üzere yola çıktık. Karım valizleri hazırladı, ben de bavulları önce aşağı, sonra da arabaya kadar sürükleye sürükleye götürdüm. Genellikle trafiğin sıkışık olduğu yol boştu, etraftaki binalardan çıt çıkmıyordu, pencere ve balkonların çoğu demir parmaklıklarla ya da kapalı kepenklerle korumaya alınmıştı.

Çektiğim zahmetten ötürü kan ter içinde kaldım. Vanda bana yardım etmek istiyordu ama buna engel olduğum için –kemikleri çok kırılgan diye endişeleniyordum– valizleri ne şekil-

de yerleştirmem gerektiğiyle ilgili buyruklar vermeye koyuldu. Gergindi, evimizden ayrı kalacak olmak onu kaygılandırıyordu. Gallipoli yakınlarındaki bir otelde, deniz kenarında yedi gün geçirecektik sadece –makul bir fiyat karşılığı tam pansiyon kalacaktık ve uyumaktan, kıyıda dolaşmaktan ve keyifle denize girmekten başka yapacak hiçbir işimiz gücümüz olmayacaktı. Fakat o, evimizin balkonunda, limon ağacıyla muşmula ağacının arasında memnuniyetle oturup kitap okuyabileceğini bir tekerleme misali yineliyordu.

Otuz yıldır bu evde oturuyoruz ve ne zaman bir yere gidecek olsak, bir daha geri dönmeyecekmişiz gibi davranır. Onu biraz olsun hayatın keyfini çıkarması için ikna etmek yıllar geçtikçe güçleşti. Öncelikle bunu çocuklarımıza ve torunlarımıza karşı bir kabahat gibi görür. Bir de, hepsinden önemlisi, Labes'i bıraktığı için üzülür: o Labes'i, Labes de onu seviyor. Evcil hayvanları ben de seviyorum tabii, ama uğruna tatilimi berbat edecek kadar değil. Bu yüzden, kedinin oteldeki mobilyalara zarar vereceği, odamızı kirleteceği, geceleyin miyavlayarak başkalarını rahatsız edeceği konusunda onu temkinli bir şekilde ikna etmem gerekiyor. Nihayet kediyi evde bırakmayı kabul ettiğindeyse, mama kabını doldurmak ve tuvalet kabını temizlemek için çocukların eve gelmesini ayarlamak zorundayım. Bu durum karımı pek bir kaygılandırıyor. Çocukların araları iyi değil ve karşılaşmalarını bir şekilde önlememiz gerek. Aralarında her zaman gerginlik vardı, ama on iki yıl kadar evvel Gianna Teyze'leri ölünce durum iyice karmaşık bir hal aldı. Fırtınalı hayatı boyunca çocuk sahibi olmayan Gianna, yani Vanda'nın ablası, bilhassa Sandro'ya düşkündü ve öldüğü zaman ona yüklü miktarda para, Anna'ya ise pek maddi değeri olmayan pılıpırtı bıraktı. Bu da aralarında kavgaya yol açtı. Anna, teyzesinin vasiyetinin görmezden gelinmesini ve mirasın eşit olarak pay edilmesini istedi; Sandro ise bunu reddetti. Sonuç olarak artık görüşmüyorlar ve düzensiz bir yaşam sürmelerinin yarattığı binbir

sorunun yanı sıra bu da annelerini çok üzüyor. Labes'e bakmaya geldikleri zaman karşılaşmalarını önlemek için onların geliş gidiş gün ve saatlerini titizlikle ayarlıyorum. Benim organizasyon becerilerime hiç güvenmeyen Vanda da hepsini gözden geçiriyor ve dairenin anahtarının her ikisinde de bulunmasını sağlıyor. Bunu her şeyin ne kadar çaba gerektirdiğini anlatmak için söylüyorum. Ama nihayet karım, ben ve valizlerimiz hazırdık. İkimiz elli iki yıldır birlikteyiz, yumak haline gelmiş ortak geçmişimizin ipi uzun. Vanda enerjik görünüşlü yetmiş altı yaşında bir kadın, ben de dalgın görünüşlü yetmiş dört yaşında bir adamım. Karım hiç saklamaksızın daima hayatımı yönetir, ben de daima karşı çıkmadan onun direktiflerine uyarım. Karım binbir sancısı olmasına karşın gayet çalışkandır, bense sağlığım iyi olmasına karşın tembelimdir. Bagaja kırmızı valizi yerleştirdim, derken karım karşı çıktı, olmamış, siyah valizi aşağı, kırmızıyı üste koymalıymışım. Bunun üzerine sırtıma yapışan gömleğimi şöyle bir havalandırdım, kırmızı valizi aldım, abartılı bir şekilde inleyerek yola bıraktım ve siyah valizi almaya davrandım. İşte o an bir araba çıkageldi.

Arabayı fark etmemek imkânsızdı, çünkü değil yol, şehrin tamamı boşalmış gibiydi; trafik lambalarının ışıkları boş yere değişiyordu, ağaç dallarındaki kuşların bile sesleri duyuluyordu. Araba yanımızdan geçti, birkaç metre kadar ilerledi ve durdu. Bir iki saniye sonra arabanın vites kutusunun takırtılarını net bir şekilde duydum. İniltiye benzer bir ses çıkararak geri geri geldi ve yanımızda durdu.

Direksiyondaki adam, "İnanılır şey değil!" dedi. Gözlerinin etrafı kara, dişleri biraz haraptı. "Yoldan geçiyorum ve kimleri görüyorum! Ah yolda size, tam da size rastlamak nasıl bir tesadüftür! Söylediğimde babamın ağzı bir karış açık kalacak."

Heyecanlıydı, sevinçten gülüyordu. Siyah valizi boş verdim ve belleğimde onun kim olduğunu anlamama yarayacak bir kesit -burun, ağız, alın- bulmaya çalıştım. Ama başarama-

dım, yüzünün rengi ışıkta değişiyordu, hele heyecandan daha da değişiyordu ve adam bir türlü sakinleşmiyordu. Bir an bile soluklanmadan konuşuyordu, babasının beni takdir ve sevgiyle andığına, delikanlıyken zorlukları aşmamda benim nasıl yardımcı olduğuma, durumlarının nihayet düzeldiğine ve daha da düzelecekmiş gibi göründüğüne dair bir yığın lafı üzerime boca etti. Durmadan, "Sizi görmek ne güzel," diyordu. Bense, babasına ya da ikisine birden ne gibi bir iyiliğim dokunduğunu anlamasam da, konunun öğrencilerimden biriyle ilgili olduğunu düşündüm; belki gençliğimde kısa bir süre Napoli'de, lisede öğretmenlik yaptığımda, belki de Roma Üniversitesi'nde daha uzun bir süre çalıştığımda tanışmıştık. Hiç tanımadığım yetişkin çehrelerin, çoğunlukla zamanın yıprattığı çehrelerin bana güleryüzlü bir ifadeyle yaklaştığı sık sık olurdu, zaman zaman eski öğrencilerimi tanırdım –ama çoğu zaman kim olduğunu çıkaramaz, sadece tanımış gibi yapardım. Evet, diye düşündüm, büyük bir ihtimalle böyledir, herhalde bir öğrencim söz konusudur ve adamı, onu tanımadığımı belli ederek üzmek istemedim. Nazik bir ifadeye bürünerek, "Baban nasıl?" diye sordum.

"İyi. Kalbi var, ama durumu vahim değil."

"Benden selam söyle."

"Elbette."

"Peki ya sen? Her şey yolunda mı?"

"Gayet iyi. Almanya'ya gitmek istiyordum, hatırlıyorsunuz değil mi? Gittim ve nihayet orada şansım yaver gitmeye başladı. İtalya'da ne gibi imkânlar var ki? Hiç yok. Almanya'da ise küçük bir iş kurdum, deri üzerine çalışıyorum; çanta, ceket yapıyorum, hepsi kaliteli mallar, iyi satış yapıyorum."

"Senin için sevindim. Evlendin mi peki?"

"Yok, daha değil, sonbaharda evleneceğim."

"Tebrikler, babana selamlar tekrar."

"Teşekkür ederim, nasıl sevineceğini tahmin bile edemezsiniz."

Yola çıkmasını bekledim ama çıkmadı. Birkaç saniye kadar gülüşümüz yüzümüzde dondu kaldı, hiçbir şey söylemedik, öylece durduk. Sonra o başını kuvvetli kuvvetli salladı: "Ah, kim bilir bir daha ne zaman karşılaşırız. Size, size ve eşinize bir hediye takdim etmek isterim."

"Bir dahaki sefere, şimdi gitmemiz gerek."

"Hemen vereceğim, bir saniye."

Adam fırlayarak arabadan indi, kararlılıkla hareket ediyordu, bagajı açtı. İşte, dedi, Vanda'ya yönelerek ve Vanda'nın neredeyse rahatsızlık hissederek, üzeri kirlenecekmiş gibi aldığı parlak bir çanta uzattı. Sonra, bu yabancı adam benim için siyah deri bir ceket seçti, üzerime tutup, "Mükemmel duruyor," diye mırıldandı. Kendimi geri çekmeye çalıştım: "Bu fazla olur, bunu kabul edemem." Ama o aldırış etmedi, gene Vanda'ya yöneldi, ona parlak fermuarlı bir ceket vermek istedi. Bu tam sizin bedeninize göre, dedi hoşnutlukla. O noktada adamı durdurmaya çalıştım: Çok naziksin, tekrar teşekkür ederim ama hediye vermeye bir son ver, geç oluyor, trafiğe kalacağız. Bunun üzerine değişti, yapışkan tavırlı yüzü gerildi: Rica ederim, ne demek, elimden ne gelirse yaparım. Sizden sadece küçücük bir ricam olacak; benzin için birkaç avro rica edeceğim, Almanya'ya gitmem lazım, ama vermeye mecbur değilsiniz elbette. Eğer çok şey istediğimi düşünüyorsanız boş verin, verdiğim hediyeler hediyedir ve hediye olarak kalacaktır.

Afalladım: Babası, duyduğu minnet, Almanya'da açtığı küçük fabrika, su gibi akan işler derken şimdi de benzin için birkaç avro mu istiyordu? Elim otomatikman cüzdanıma gitti, beş, on avro aradım ama sadece yüz avroluk bir banknotum olduğunu gördüm. Kusura bakma, diye mırıldandım, ama şakaklarım atmaya başlamıştı, "Aslına bakarsan hiç mi hiç üzgün değilim, mallarını al ve çek git," demek üzereydim. Her şey bir an içinde olup bitti. Adam, cımbız gibi yaptığı baş ve işaretparmaklarını hem hızlı hem de hafif bir hareketle dosdoğru cüzdanıma uzat-

tı, parmaklarıyla yüz avroyu sardı, nazik ve minnet dolu gözlerle parayı çekip aldı, aradan bir an bile geçmeden direksiyon başına geçti, "Teşekkür ederim, babam nasıl da sevinecek," diyerek yola çıktı.

Stimülatör cihazını getiren kızın dolandırıcılık hilesi bende tatsız bir his uyandırmıştı, oysa bu olay canımı yakmıştı. Araba henüz görüş alanımızdan çıkmamıştı ki karım inanmaz bir halde, "Ona yüz avro mu verdin?" diye sordu.

"Hiçbir şey vermedim, kendi aldı."

"Verdiği bu mallar beş para etmez. Ne biçim kokuyor, koklasana. Bu deri filan değil, morina balığı."

"Hepsini çöpe at sen de."

"Atmayacağım, Kızılhaç'a veririm."

"Tamam."

"Hayır, tamam değil. Napoli'de büyüdük biz, nasıl olur da seni bu şekilde kandırmalarına izin verirsin?"

3.

Deniz kıyısına varana dek, ceketlerin ve çantanın kokusundan midem bulana bulana saatlerce araba kullandım. Olup bitenleri Vanda'nın aklı almıyordu. Yüz avro, diyordu, iki yüz bin liret, olacak şey değil. Ancak daha sonra hoşnutsuzluğu hafifledi, durumu kabullenerek iç geçirdi, "Ne yapalım, sağlık olsun, bu olayı bir daha düşünmeyelim," dedi. Ben hemen başımı evet anlamında salladım ve olayı kapatmaya yarayacak bir iki çift laf söylemek için kendimi zorladım. Ama ikna edici hiçbir söz bulamadım ve kendimi son derece savunmasız, kırılgan hissettim. Sanırım bu, esmer kargocu kız ile dişleri harap dolandırıcı arasında neredeyse hemen kurduğum bağlantı yüzündendi. İkisinin de bana bir göz atması, "Tamam, bu adamla sağlam iş yaparız," demelerine yetti diye düşündüm. Haklılardı da,

beni kolaylıkla kandırmalarına izin vermiştim. Demek ki içimdeki alarm sistemi, devredışı kalacak kadar yıpranmıştı. Veyahut yıllar yüzümdeki kandırılmaz adam izlerini silmiş, ne bileyim, bakışlarımdaki, dudaklarımdaki, mimiklerimdeki bir şeyi yumuşatmış, hafifletmiş olmalıydı. Ya da işin özü, zihnim bulanıklaşmıştı; çocukluğumda yaşadığım sefaletten çıkmamı, çocuklarımı büyütmemi, zor ortamlarda kendimi kabul ettirmemi, bir parça rahat bir hayat sürmemi, iyisiyle kötüsüyle durumlara ayak uydurmamı sağlamış olan tedbirli esnekliğimi yitirmiştim. Ne şekilde ve ne kadar değişmiştim bilmiyordum, ama değiştiğimden yana artık şüphem yoktu.

Gideceğimiz yere neredeyse varmıştık ki hayatımı elli yıldır dengede tutmuş olan hassas terazi sisteminin bütünü üzerindeki kontrolümü kaybetmek üzere olduğumu gösteren küçük bir işaret daha gördüm. Pervasızca akan tatil trafiğinde isteksizce ilerlerken, geçmişte hiç dolandırılıp dolandırılmadığımı düşünmeye koyuldum ama aklıma hiçbir şey gelmedi. Tam tersine, uzun zaman önce yüzümün akıyla çıktığım bir olayı hatırladım. Uzun süren sessizliği bozarak, alnını arabanın penceresine yaslamış yarı uyuklayan Vanda'ya birlikte Rai'ye gittiğimiz seferi – kuşkusuz ilkbahardı– lafı hiç dolandırmadan ve düşüncelerimin izini kaybetmeden hatırlattım. Tam olarak hangi yıl olduğunu hatırlamıyordum, nedenini de hatırlamıyordum: Belki de, dedim, gittiğimiz yer Rai değildi, o zamanlar henüz orada çalışmıyordum, kim bilir nereye gitmiştik. Ama olay şuydu: İneceğimiz yere geldiğimizde taksiciye elli bin liret vermiştim, o ise on bin liret verdiğimi iddia etmişti, derken tartışmıştık, adam elli bin liret verdiğimi gören ve bana destek çıkan Vanda'ya bile kabalık etmişti. Ben de taksiciye en hor gören bakışımla bakmıştım. İsmini, soyadını, bütün bilgilerini sorup, elli bin lirete el koyabileceğini ama derhal karakola gideceğimi söylemiştim. Önce bana bütün bilgilerini hırçın hırçın homurdanarak veren adam, daha sonra, "Bugün yola çıkmamam gerekirdi, ne işim vardı trafikte?

Grip olmuşum zaten," diye söylenmiş, nihayetinde para üstünü vermişti. Kendimle gurur duyarak, hatırlıyor musun, diye sordum Vanda'ya.

Karım sarsıldı, bana şaşkın şaşkın baktı.

Buz gibi bir sesle, "Karıştırıyorsun," dedi.

"Hayır, hayır, tam söylediğim gibi oldu."

"Takside senin yanında olan kişi ben değildim."

Göğsümden yükselip alnımı yaktığını hissettiğim kızarıklığı hemen def ettim.

"Tabii ki sendin."

"Yeter artık."

"Hatırlamayan sensin asıl."

"Yeter dedim."

"Belki de yalnızdım," diye mırıldandım ve aniden söze girdiğim gibi yine aniden sustum.

Kalan kısacık yolu somurtkan bir sessizlik içinde kat ettik. Ancak otele geldikten sonra, bize kumsala ve denize bakan bir oda verdiklerinde keyfimiz birazcık yerine geldi. Akşam yediğimiz yemeği harika bulduk, odaya girdikten sonra da havalandırmanın gayet iyi olduğunu, yatak ve yastıkların Vanda'nın perişan haldeki omurgasını hırpalamayacak kadar iyi olduğunu gördük. İlaçlarımızı aldık ve derin bir uykuya daldık.

Yavaş yavaş rahatladım. Yedi gün boyunca hava hep güzeldi, su ise pırıl pırıldı, uzun uzun denize girdik, uzun uzun gezintiler yaptık. Köyün kendisinin ve evlerin pek bir güzelliği yoktu ama deniz zaman zaman mavi-yeşil bir renk oluyor, kızgın güneşin altında parlıyordu, günbatımları kızıldı. Gerek öğleyin gerekse akşamleyin açık büfede, otel müşterileri arasında hiçbir kural tanımaksızın en çok yemek kapmaca yarışı olmasına, Vanda'nın tabağımı fazla doldurmadığım için beni azarlamasına, yemek salonunda yetişkinlerin ve çocukların bağırışlarının yankılanmasına, garsonların akşam on birden sonra kumsala inmememizi, bunun tehlikeli olduğunu tembihleyerek bizi endi-

şelendirmelerine, insanların uyuduğu saatlerde gerek deniz gerekse yol tarafındaki dünya kadar kapıyı kapatmalarına karşın, zevkli bir tatil yaptık diyebilirim.

"Ne güzel esiyor."

"Böylesine berrak bir deniz görmeyeli yıllar oldu."

"Denizanalarına dikkat."

"Denizanası mı gördün yoksa?"

"Yok, hayır."

"E beni ne diye korkutuyorsun o zaman?"

"Laf olsun diye söyledim."

"Deniz keyfimi berbat etmek için söylemiş olmayasın?"

"Yok, canım."

Vanda'nın ısrarları sayesinde, deniz kıyısına en yakın büyük şemsiyelerden de alabildik. Gölgede, dingin sulara karşı şezlonga uzandık, karım popüler bilim kitapları okumaya koyuldu ve beni ara ara atomaltı parçacıklar ya da derin uzay konusunda bilgilendirdi, bense roman ve şiir okudum ve karımdan ziyade kendi keyfim için ona ara ara fısıltıyla birkaç mısra okudum. Yemekten sonra, terastayken, sık sık, aynı anda, kayan yıldızları gördük ve bu bizi heyecanlandırdı. Gece vakti gökyüzünün enfes manzarasına, havanın kokusuna övgüler düzdük ve hafta ortasına geldiğimiz zaman sadece oranın kumsalını, denizini değil de, gezegenin tamamını mucizevi bir şey olarak görür olduk. Geri kalan günlerde kendimi gerçekten de iyi hissettim. Koskoca yetmiş dört yıl boyunca evrenin koca fırınında kaynayan yıldızsal bir maddenin bahtiyar bir transmutasyonu olmanın, fazla ağrısı sızısı olmayan ve tamamen tesadüf eseri olarak büyük talihsizlikler yaşamamış, canlı ve düşünen bir madde parçacığı olmanın zevkini tattım. Geceleyin kendisini rahat bıraktıkları için Vanda'nın var olmadıklarını öne sürdüğü, oysa beni ısrarla sokan sivrisinekler hariç sinir bozucu hiçbir şey yoktu. Hayat nasıl da güzeldi, yaşamış olmak nasıl da güzeldi. İyimserliğime ben bile şaşıp kalmıştım, normalde böyle olmaya neredeyse hiç meyilli değilimdir.

Ancak tam dönüş yoluna çıkmıştık ki –trafiğe kalmamak için sabahın altısını seçmiştik– işler tersine döndü. Gökyüzü bulutlandı ve yol boyunca cüsseli, ağır yağmur damlaları üzerimize yağıp durdu. Üstelik, fırtına ve yıldırımlar yüzünden yollar giderken olduğundan çok daha tehlikeliydi. Arabayı hep ben sürdüm, gidişte de öyle yapmıştık (Vanda çok kötü araba kullanır). Yol boyunca, özellikle de virajlarda yoldan çıkmaktan, bir tırın altına girmekten ya da otoban korkuluklarına çarpmaktan korktum.

"Bu kadar hızlı gitmen şart mı?"

"Hızlı gitmiyorum."

"Durup yağmurun dinmesini bekleyelim."

"Yağmur dinmeyecek."

"Aman Tanrım, yıldırıma bak."

"Şimdi de gök gürleyecek."

"Sence Roma'da da böyle yağıyor mudur?"

"Bilmiyorum."

"Labes gök gürlemesinden korkuyor."

"Başının çaresine bakar."

Tatildeyken kedinin adını ancak her şey yolunda gidiyor mu diye Sandro ve Anna'yla telefonda konuştuğunda anan karım, dönüş yolu boyunca ondan kaygıyla söz etti. Labes evin huzurunu temsil ediyordu ve arabayı temkinsiz sürmeme laf söylemesine karşın, kendi de eve bir an evvel varmak istiyordu. Roma'da da şiddetli yağmur yağdığını, suların yol kenarlarından oluk oluk aktığını, ızgaraların etrafında koyu renkli koca su birikintileri oluştuğunu öğrendiğimizde kaygısı daha da arttı. Öğleyin saat ikide arabayı bizim sokağa park ettik, yağmura karşın bunaltıcı bir sıcak vardı. Valizleri bagajdan aldım. Vanda bana şemsiye tutmak istedi ama bunu yapması ikimizin de ıslanmasından başka bir şeye yaramadığı için ona gitmesini söyledim. Biraz direndikten sonra en nihayetinde sözümü dinledi; ben valizleri, çantaları aldım, asansöre vardığımda iliklerime dek ıslan-

mıştım. Yukarı benden önce çıkmış olan karım, merdiven başından seslendi.

"Valizleri bırak, hemen gel."

"Niye, ne var?"

"Kapıyı açamıyorum."

4.

Ona pek aldırış etmedim. Vanda bir iki dakika bekleyecek olsa kıyamet kopmaz diye düşündüm ve valizleri asansöre yerleştirmeye koyuldum, bir yandan da gitgide daha ısrarlı olan çağrılarına sakin sakin, geliyorum, buradayım, diye karşılık veriyordum. Ancak valiz ve çantaları bizim merdiven başına yığdığımda karımın gerçekten de korkmuş olduğunu fark ettim. Kapıyı anahtarla açmıştı ama yolunda olmayan bir şeyler vardı. Bak, dedi ve bana yarı kapalı kapı kanadını gösterdi. Kapıyı ittim ama pek bir değişiklik olmadı, kapı takılmıştı. İşte o zaman, boynumu sancıyla kıvırarak, başımı o küçük aralıktan geçirdim.

Vanda kaygı içinde ve bilmem nereye yuvarlanacağımdan korkar gibi beni gömleğimden tutarak, "Ne olmuş?" diye sordu.

"Çok dağınık."

"Neresi?"

"İçerisi."

"Peki kim yapmış?"

"Bilmiyorum."

"Sandro'yu arayayım."

Çocuklarımızın tatile çıktıklarını hatırlattım: Sandro sabahleyin Corinne'in çocuklarıyla birlikte Fransa'ya gitmek üzere yola çıkmıştı, Anna ise kim bilir neredeydi. Oğluna benden çok güvenen karım, gene de arayacağım, dedi ve cep telefonunu bulmak için çantasını karıştırdı. Ancak sonra aniden vazgeçti, aklına Labes geldi, onu buyurgan ve yüksek bir sesle çağırmaya

başladı. Beklemeye koyulduk: Çıt yoktu, hiçbir miyavlama sesi gelmiyordu. İşte o zaman kapıyı ikimiz birden itmeye çalıştık ve ısrarımız karşısında, bir gıcırtı sesinin ardından, kapı aralığı genişledi. Eve girdim.

Genellikle pırıl pırıl olan antre tanınmayacak haldeydi. Sanki oturma odasından dev dalgalar geçmişti, kanepe ve masa üst üste binmişti. Yerde, bir kenarda, Anna'nın çalışma masası yan yatmış öylece duruyordu. Yerlerinden çıkmış –ya da çıkarılmış– çekmeceler yerdeydi; biri dik vaziyetteydi, diğerleri ise Anna'nın çocukluğuna ve ergenliğine ait eski defter, kalem, tükenmez kalem, pergel, gönye ve oyuncakların üstüne yığılıydı.

Temkinli birkaç adım attım, ayaklarımın altından bir gıcırtı sesi geldi: yerdeki kırık dökük biblolardı. Karım bana seslendi: Aldo, Aldo, ne oluyor, iyi misin? Kapıyı inceledim. Kapının takılmasına neden olan şey yerdeki bir yığın kırık parçadan biriydi, onu kenara çekip kapıyı tamamen açtım. Vanda ürkek adımlarla içeri girdi, ayağının takılmasından ve düşmekten korkuyor gibiydi. Yüzü soldu, bronz teni yeşile çalan çamurumsu bir renge büründü. Bayılmasından korktuğum için onu kolundan tuttum ama o beni kendinden uzaklaştırdı, tek bir söz bile etmeden aceleyle oturma odasına, bir zamanlar çocuklarımızın yaşadığı odalara, mutfağa, banyoya, yatak odamıza yöneldi.

Ben ağırdan aldım. Genellikle başa çıkılması zor durumlar karşısında yavaş hareket eder, yanlış adım atmaktan korkarım. Karımsa, bir anlığına afalladıktan sonra, korktuğu şeyin üstüne üstüne gider ve bütün gücüyle savaşmaya koyulur. Her zaman, onu tanıdığımdan beri hep böyledir ve bu kez de böyle yaptı. Koridordan, odalardan geçen adımlarını duyduğum zaman, kırılgan olduğumu ve parçalanabileceğimi bir kez daha, bu defa daha şiddetli olarak hissettim. Etrafıma bakındım, bir hafta öncesine kadar duvarları süslemiş olan ve şimdi kırık cam parçaları, dağılmış çerçeveler, ordan oraya savrulmuş raflar, parçalanmış kitaplar, kırık plaklarla birlikte yerde yatan resimle-

re basmamaya özen göstererek başımı çalışma odama uzattım. Geçmişe ait bir Capri manzarasını yerden toplarken Vanda geldi. Altüst bir halde, ne yapıyorsun sen, dedi, öyle put gibi durma, gel bir bak, her yer felaket. Göreceğim yıkım manzarasını anlatmaya koyuldu: Dolapların içi boşaltılmıştı, elbise ve askılar her tarafa dağılmıştı, yatağımız havadaydı, evin bütün aynalarından kasırga geçmiş gibiydi. Kepenkler kaldırılmış, pencereler ve balkon kapısı ağzına kadar açılmıştı, kim bilir içeri hangi hayvanlar, kertenkeleler, sürüngenler, hatta belki de fareler girmişti. Vanda'nın gözünden yaşlar boşaldı.

Onu antreye geri götürdüm. Çalışma masasını bir kenara çektim, kanepeye yaslanmış masayı yere koydum, kanepeyi doğrulttum ve oturmasını sağladım. Ses tonumdaki öfkeyi gemleyemeyerek, burada kal, dedim ve gitgide afallayarak bir odadan diğerine geçtim. Evde altüst olmamış yer kalmamıştı, burayı bir nebze olsun yaşanır kılmak günlere, binbir zahmete ve bir sürü paraya mal olacaktı. CD okuyucusu yerde duruyordu; yanında da parlak diskler, bir zamanlar düzenle yerleştirilmiş eski belgelerle dolu klasörler, Anna'nın küçükken biriktirdiği ve bizim karton kutular içinde muhafaza ettiğimiz deniz kabukları –ayakkabıların altında ezilerek un ufak olmuş deniz kabukları– vardı. Oturma odasındaki, çalışma odamdaki, çocukların yatak odalarındaki, evin dört bir yanındaki o çok sevdiğimiz eski mobilyalar çizik çizikti. Peki banyo ne haldeydi? Ahıra dönmüştü: Her yere ilaç, pamuk, tuvalet kâğıdı, diş macunu, ayna kırığı, sıvı sabun saçılmıştı. Acının ağırlığı omuzlarıma çöktü ama hissettiğim bu acı, kendim için değil, Vanda içindi. Eve canlı bir şeymiş gibi özen gösteren, yıllardan beri temiz ve düzenli tutan, çocukları ve beni baskıcı olmakla birlikte her şeyi yerli yerinde bulmak açısından faydalı kurallara uymaya mecbur bırakan Vanda'ydı. Onun yanına döndüm; girişte, yarı karanlıkta oturuyordu.

"Kim yapmış?"

"Hırsızlar, Vanda."
"Ne çalacaklardı ki? Kıymetli hiçbir şeyimiz yok."
"İşte bu yüzden."
"Ne demek istiyorsun?"
"Hiçbir şey bulamadılar, bulamayınca da evi altüst ettiler."
"Nereden girmişler? Kapı kilitliydi."
"Balkonların, pencerelerin birinden."
"Mutfağın çekmecesinde elli avro vardı, almışlar mı?"
"Bilmiyorum."
"Peki annemin inci kolyesini almışlar mı?"
"Bilmiyorum."
"Labes nerede?"

5.

Evet, doğru ya, kedi neredeydi? Vanda aniden yerinden kalktı, neredeyse öfkeli bir şekilde ona seslendi. Ben de seslendim ama daha gönülsüzce. Odadan odaya gittik, pencerelerden, balkonlardan baktık, ismini haykırdık. Karım, belki de aşağı düşmüştür, diye mırıldandı. Biz üçüncü katta oturuyorduk, altımızda da taş avlu vardı. Hayır, diye onu rahatlattım, korkmuş ve saklanmış olmalıydı. Eve giren yabancılardan korkmuştu mutlaka. Korkmuş ve tiksinmişti, biz de öyleydik, yabancıların bize ait eşyalara dokunduğunu düşünüyor ve tiksinti duyuyorduk. Karım aniden bir varsayımda bulundu: Ya onu öldürdülerse? Benden cevap beklemediğini bakışlarından anladım: Evet, onu öldürdüler. Kediye seslenmeyi bıraktı, telaşla evi dört döndü. Eşyaların yerlerini değiştiriyor, devrilmiş mobilyaların arasına giriyor, dik duran dolapları inceliyordu. Ondan önce davranmaya çalıştım. Hırsızlar çığırından çıkmış bir öfkeyle eşyalara yaptıklarını Labes'e de yapmış olabilirdi. Kedinin ölüsünü kendim bulmayı tercih ederdim, onu bulursam belki de saklardım. Kış-

lık elbiseleri sakladığımız sandık odasına gittim ve hayvanı korku filmlerindeki gibi parçalara ayrılmış ya da paltoların arasına asılmış bir halde göreceğimden bir an emin oldum. Oysa bilindik dağınıklıkla karşılaştım: Metal askı borusu da, kıyafetler de yere saçılmıştı. Labes'ten iz yoktu.

Vanda rahatlamış görünüyordu. Artık kedinin hayatta olduğunu düşünüyordu, üstelik onu ararken şaşkınlık içinde annesinin inci kolyesini –sahip olmayı kendine yasaklamadığı tek mücevheri– her zaman sakladığı çekmecede, mutfak dolabında bıraktığı elli avroyu da lavabonun altında, deterjan yığınının altında bulmuştu. Hırsızları aniden salak bulmaya başladı. Her yeri aramış, kim bilir hangi hazinelerin peşinden koşarak her şeyi kırıp dökmüşlerdi ama çalabilecekleri o bir iki parçayı –inci kolyeyi, elli avroyu– bulamamışlardı. Çok iyi, deyip onu rahatlattım, kendisini daha fazla yıpratmamalıydı. Çalışma odamın, oturma odasının balkonundan bakıp üçüncü kata kadar nasıl çıktıklarını anlamaya çalıştım, bir yandan da çaktırmadan avluda Labes'ten iz var mı diye baktım. İlk katın çatısındaki koyu renkli leke neydi? Sıcak yağmura karşın silinmeyen kan izi mi?

Hırsızların –kaç kişiydiler acaba; iki, üç?– oluklardan saçağa, ordan da balkona geçtiklerine ikna oldum. Kepengi kol gücüyle kaldırmışlardı, zaten eski olan balkon kapısını camları kırmadan açmış ve içeri girmişlerdi. Gözlerimi etraftaki pencere ve balkonlarda gezdirip demir parmaklık koymamız gerekirdi diye düşündüm üzüntülü üzüntülü. Ama korunacak bir şey yoksa korunmanın ne anlamı vardı ki? İçeri yöneldim. Evin altüst olmasından ziyade boş binanın sessizliği beni daha çok kaygılandırıyordu. Ben de karım da içimizi boşaltamıyor, uğradığımız zararı, neyle karşılaştığımızı kimseye gösteremiyor, bu olanlar karşısında dayanışma göremiyor, tavsiye alamıyor, etrafımızda bir nebze olsun sıcaklık hissedemiyorduk. Komşularımızın çoğu henüz tatildeydi, ne ayak sesi ne de konuşma sesi işitiliyordu. Kapıların kapanıp açıldığını duymuyorduk, yağmurun gri-

liği her yere ruhani bir hava veriyordu. Vanda zihnimi okumuş olmalıydı ki, "Valizleri içeri al, Nadar evde mi diye bakmaya gidiyorum," dedi. Benden onay beklemedi, evde benimle yalnız başına kalmaya dayanamadığı belliydi. Basamaklardan indiğini duydum, birinci katta durdu, yıllardır dostumuz olan ve genelde hiç tatile çıkmayan komşumuzun kapısını çaldı.

Valizleri içeri ittim. Evin dağınıklığına bakınca onların biricik düzen göstergesi gibi durduğunu düşündüm, içleri kirli çamaşırla dolu olsa da bize ait olup da kirlenmemiş bir tek onlar vardı. Karımın da, komşunun da sesini gayet net bir şekilde duydum. Karım telaşlı bir ses tonuyla konuşuyordu, Nadar da seçkin insanlara has o kibar sesiyle ara ara karımın sözünü kesiyordu. Emekliye ayrılmış bir yargıçtı, doksan bir yaşındaydı, çok nazikti, ileri yaşına karşın aklı başındaydı. Merdiven başına geri döndüm, tırabzandan aşağı baktım. Nadar bastonuna yaslanmış duruyordu, başının kenarındaki seyrek beyaz saç tutamlarını gördüm. Şık şık cümleler kuruyor, sağırların hep yaptığı üzere yüksek sesle konuşuyordu. Karıma yardımcı olmaya çalışıyordu, gürültü geldiğini duymuştu ama gecenin köründe değil, akşam saatlerinde duymuştu. Sesi gök gürültüsü sanmıştı, Roma'da iki gündür aralıksız yağış vardı. Buna karşın kedi miyavlaması duyduğundan emindi, gece boyunca miyavlama sesi gelmişti.

Eşim hemen, "Nerede?" diye sordu.

"Avluda."

Vanda başını kaldırdı, merdiven başında olduğumu gördü.

"Gel!" diye bağırdı. "Nadar avludan miyavlama sesi geldiğini duymuş."

İsteksiz isteksiz yanına gittim, bana kalsa evi kitler, deniz kıyısına geri dönerdim. Kendisine dikkatli olmasını, yağmurun yağmaya devam ettiğini söylediysem de Nadar da bizimle birlikte Labes'i aramaya gelmek istedi. Üçümüz birden avluda gezinip kediye seslenmeye koyulduk. Ben odaklanamıyordum, neyse ki

su kan izlerini silmiş diye düşünüyordum; onu bulamayacağız, huzur içinde ölmek için çok iyi bir yere saklanmıştır diye düşünüyordum. Bir yandan da komşumuza bakıyordum: zayıftı, iki büklümdü, pembe tenliydi, alın ve elmacık kemikleri bölgesinde cildi çok gergindi. Bir geleceğimin olacağını varsayacak olursak, benim geleceğim de bu adamınki gibi mi olacaktı? Yirmi yıl daha yaşamak. Yirmi: Ben ve Vanda, birlikte, Vanda ile ben birlikte, zaman zaman Sandro ve çocuklarıyla, zaman zaman da Anna'yla birlikte. Evi toplamalı, çekidüzen vermeliydik, bu şekilde zaman kaybetmemeliydik.

Nadar alnına vurdu, aklına önemli bir şey gelmişti. Bana şöyle dedi: "Bu son günlerde zilinizi defalarca çaldılar."

"Kim çaldı?"

"Bilmiyorum. Ama diyafonu duydum."

"Bizim evinkini mi?"

"Evet."

İşi biraz alaya aldım: "Bizim evin diyafonunu duyuyorsun da, evi altüst eden hırsızları duymuyor musun?"

"Sağırlık böyle bir şey," diye mazeret gösterdi. En ufak seslere dikkat etmeye, kuvvetli olanlarına ise hemen hiç aldırış etmemeye alışıktı.

"Kaç kez bastılar?"

"Beş, altı kez. Bir öğleden sonrası camdan baktım."

"Peki kimdi?"

"Bir kız."

Nadar, eşime de kız dediğinden, ondan kızı tarif etmesini rica ettim. Bulanık cevaplar verdi.

"Ufak tefek, esmerdi, taş çatlasa otuz yaşındaydı. Posta kutusuna reklam bırakması gerektiğini söyledi. Kapıyı açmadım."

"Bizim zile bastığından emin misin?"

"Kesinlikle eminim."

"Peki ya sonra?"

"Dün akşam da bastılar."

"Aynı kız mıydı?"

"Bilmiyorum, iki kişiydiler."

"İki kız mı?"

"Bir adam ve bir kadındı."

Vanda bana işaret etti, çeşmenin yanındaydı. Zayıf, çok soluk görünen yüzünde yeşil gözleri dikkat çekiyordu. Şöyle dedi: "Burada ölü bir kuş var."

Onun ne demek istediğini bir ben anladım: Labes uçan her şeyi çok iyi avlar. Nadar'ı bırakıp Vanda'nın yanına gittim. Beyaz saçları yağmurdan başına yapışmıştı. Bu hiçbir şey ifade etmiyor dedim, eve git, ben de polise gideyim. Ama o başını kararlılıkla iki yana salladı, benimle gelmek istiyordu. Sanki emekliye ayrılalı yirmi yıl olmamış gibi hâlâ yargıçlık otoritesine sahip olduğunu düşünen komşumuz da bizimle gelmesinin faydalı olacağını söyleyip peşimizden geldi.

6.

Üzerinden sular damlayan şemsiyeler elimizde, en yakın karakola vardık ve gayet terbiyeli hal ve hareketleri olan, üniformalı genç bir delikanlı tarafından küçücük bir odada ağırlandık. Nadar hemen kendini tanıttı, adını, soyadını söyledi –Nadar Marossi– ve hemen ardından unvanını vurguladı: mahkeme başkanı. Başımıza gelenleri kısaca anlattı ve bunu yetkin bir titizlikle yaptı, fakat sonra kendinden ve yirminci yüzyılın o pek karışık dönemlerindeki kariyerinden söz etmeye koyuldu. Genç polis, ölülerin konuşmalarını dinlemek için Hades'e inmiş biri gibi dinledi adamı.

Nadar'ın anlattığı hikâyeleri defalarca bölüp araya girmeye ve konuyu bizim dairenin içinde bulunduğu duruma getirmeye çalıştım ve bunu nihayet başardığımda, dayanamayıp –komşumuzun öne çıkmasından rahatsız olmuştum– delikanlının benim

de sıradan biri olmadığımı bilmesini istedim. Böylelikle herhangi bir etki yaratıp yaratmadığını görmek için adımı polise iki üç kez söyledim –Aldo Minori, Aldo Minori, Aldo Minori. Delikanlı hiçbir tepki vermediğinden, seksenli yıllarda yayınlanmış, tamamını neredeyse tek başıma tasarladığım ve oldukça ilgi çekmiş bir televizyon programından bahsetmeye koyuldum. Fakat o zamanlar daha doğmamış ya da doğmuşsa da yaşı henüz çok küçük olan polis ne o televizyon programından ne de benden haberdardı. Kendini rahatsız hissederek gülümsedi ve onun sahip olduğu, Nadar ile benim ise uzun zamandır yitirdiğimiz yetkiye dayanarak sabırlı bir şekilde, "Konumuza dönelim," dedi.

Kendimi mahcup hissettim –genellikle sözcükleri ölçülü kullanan, boş boş konuşmayan bir adamımdır– ve hırsızların daireyi harap ettiklerini vurguladım. Ancak sonra yine kendimi kaptırdım ve benden beş avro fazla para alan kargocu kızı ve bir hafta önce, beni tam da evimin önünde dolandırmış olan adamı daldan dala atlayarak anlattım. Sadece bunu yapmakla da kalmadım: Sözü Nadar'a verdim ve hafta boyunca defalarca bizim diyafona basmış olan kızı, evvelki akşam gelen çifti anlatmaya teşvik ettim onu. Tekrar söze girmekten memnun olan Nadar anlatılması çok da şart olmayan bir sürü ayrıntı vererek diyafonun her bir çalışını sıralamaya koyuldu. Sözünü ancak arkamızdaki kapı açılınca kesti ve biz daha arkamızı dönmeden birisi genç polisle işaretleşerek iletişim kurdu. Delikanlı katıla katıla gülmeye başladı, kendine gelmekte zorlandı, ardından bağışlayın diye mırıldandı ve sonunda bir soru sordu: "Neyinizi çaldılar?"

"Ne çaldılar?" diye yineleyerek karıma yöneldim. Hiç sesini çıkarmamış olan karım, "Hiçbir şey," diye mırıldandı.

Polis, "Altın almışlar mı?" diye sordu.

"Altın olarak sade bir çift küpem var ama onları hep kulağıma takıyorum."

"Başka mücevheriniz yok mu?"

"Annemin inci kolyesi var ama onu bulamamışlar."

"İyi mi saklamıştınız?"

"Hayır."

Araya girdim: "Hırsızlar her şeyi altüst etmişler ama bunu biraz gelişigüzel yapmışlar, karımın mutfak dolabında sakladığı elli avroyu da bulamamışlar. Sırf kötülük olsun diye oraya buraya döktükleri deterjanın altında kalmış para."

Delikanlının yüzü hoşnutsuz bir ifadeye büründü, sonra özellikle Nadar'a yöneldi. Çingeneler yapmış, dedi, pencere ve balkondan girip mal sahiplerinin gelme ihtimaline karşılık kapının önüne mobilya yığan ve her yeri karıştıran delikanlılar bunlar: Altın arıyorlar, beyler, bulamadıkları takdirde de her şeyi kırıp dökerek intikam alıyorlar. Ben kapının önüne mobilya yığmadıklarını, kapının yerdeki kırık dökük eşyalar yüzünden açılmadığını belirttim. Sonra, belki birilerini gönderip ne bileyim parmak izi filan var mı diye bakmanız gerekir, diye eklemede bulundum. İşte o zaman polis daha az sabırlı bir hal aldı. Kararlı bir ses tonuyla ve eğitimli bir delikanlıya has bir sözdizimiyle, televizyonla gerçeklerin birbirlerinden ayrı şeyler olduğunu, bu tür olayların sürekli meydana geldiğini, uykumuzda öldürülmediğimiz için şanslı olduğumuzu söyledi. Hükümetin kolluk kuvvetinin yetkilerini azaltıp orduyu güçlendirdiğini, bunun da şartların gitgide ağırlaştığı şu zor dönemde yurttaşların güvenliği için ve kim bilir belki de demokrasi için tehlikeli olduğunu söyledi. Eski zamanlarda yargıç olmanın, eski zamanlarda televizyon programı yapmış olmanın tek bir şeyi gösterdiğini anlamamızı sağladı: Dünyanın bugün böyle kötü bir vaziyette olmasında bizim de parmağımız vardı. En sonunda pencerelere demir parmaklık yaptırmamızı ve herhangi bir hırsızlık olduğu takdirde hemen en yakın karakola bildiren bir alarm sistemi taktırmamızı tavsiye etti. Tabii, dedi aşikâr bir alayla, evinizde çalınacak hiçbir şey olmadığına göre bu sistem ne işinize yarar, onu pek bilmiyorum.

Sandalyede öylece oturan karım kıpırdanmaya başladı: "Kedimizi bulamıyoruz."

"Öyle mi?"

"Ya onu aldılarsa?"

"Niye alsınlar ki?"

"Bilmem, fidye için belki."

Polis, ne bana ne de Nadar'a gösterdiği anlayışlılıkla karıma gülümsedi. Her şey mümkün, Bayan Minori, dedi, ama şimdi kötü düşünceleri bir kenara atın ve olumlu yönlere odaklanın: Bu, evinizi yeniden düzenlemeniz, gereksiz şeylerden kurtulmanız, sahip olduğunuzu unuttuğunuz kıymetli eşyalarınıza yeniden kavuşmanız için güzel bir fırsat. Kediye gelince, kim bilir belki de bu olayı bir kız arkadaş bulmak için fırsat bilmiştir.

Ben güldüm, Nadar da öyle.

Vanda ise gülmedi.

7.

Eve döndük, yağmur durmuştu. Komşumuzdan zor kurtulduk, bizimle birlikte yukarı gelip felaketi kendi gözüyle görmek istiyordu. Salak ihtiyarın teki, diye kızdı eşim, saçmalıklarıyla polisi sıktı, senin de ondan aşağı kalır yanın yoktu hani. Karşılık vermedim, kabul etmek can sıkıcı olsa da haklıydı. Hiç olmazsa mutfağı toplamasına birazcık yardımcı olmaya koyuldum ama çok geçmeden beni kovdu, işini daha da zorlaştırıyormuşum. Çalışma odamın balkonuna gittim. Yağmurun ardından hava serinler diye ummuştum ama hava hâlâ boğucuydu ve saçlarıma, gömleğime yukarıdan pis bir su damlıyordu.

Vanda beni akşam yemeğine çağırdı, sesi sanki fazla buyurgandı. Pek konuşmadık. Derken aklına gene çocukları aramak geldi. Onların hayatının zaten karışık olduğunu, hiç olmazsa tatilde rahat bırakılmalarının iyi olacağını söyleyerek karşı çıktım.

Sandro, kayınvalidesinin Provence'taki evine daha yeni varmış olmalıydı. Anna ise büyük ihtimalle yeni bir sevgiliyle beraber Girit'teydi. Çocukları korumaya çalışarak, onları rahatsız etmeyelim, dedim ama karım yine de ikisine de mesaj göndermek istedi. Şöyle bir şeyler yazdı: Eve hırsız girmiş ve Labes'i bulamıyoruz. Anna, her zamanki gibi az ve öz cevabını hemencecik yazdı: Aman Tanrım, neler olmuş öyle, çok üzüldüm, kendinizi yormayın. Sandro da hep yaptığı gibi, bir saat sonra, fiyakalı ifadeler içeren bir mesajla karşılık verdi. Anlaştığımız üzere evvelki akşam eve gelmiş ve saat dokuzdan dokuz buçuğa kadar orada kalmıştı. O saatte evin derli toplu, Labes'in de gayet sağlıklı ve iyi olduğunu polise bildirmemizi tembihledi. Mesajını sevgi dolu sözlerle bitiriyor ve hiç olmazsa bir geceliğine otele gitmemizi öneriyordu.

Vanda'yı benim mevcudiyetimden çok, çocukların mesajları rahatlattı; benim varlığım sinirini gitgide daha çok bozuyor gibiydi. Yemekten sonra yatak odasını toplamaya koyulduk ve aniden taksici hikâyesini ve karımın buna verdiği tepkiyi hatırladım. Her şey oraya buraya dağılmış olduğundan, onu üzecek ya da incitecek bir şeye denk gelebilir diye korktum. Yatak az çok düzgün bir hale gelince, karımı uzanması için ikna ettim.

"Peki ya sen?"

"Oturma odasına bakacağım biraz."

"Gürültü yapma."

On yıllar önce Prag'da satın almış olduğum ağır metal küp hâlâ yerinde mi, çalışma odamdaki kitaplığın en tepesinde duruyor mu diye yoklamaya gittim hemen. Kurye kızın da hayli etkilendiği bir maviye boyalı, eni ve boyu yirmi santimlik bir küptü bu. Vanda onu hiçbir zaman beğenmemişti, benimse hoşuma gidiyordu. Bu eve taşındığımız zaman uzun tartışmalardan sonra karımın beğenmediği diğer eşyalarla birlikte küpü de tepeye kaldırmıştım. Bunu görünürde karım için yapmış, aşağıdan hiç ya da neredeyse hiç görünmeyecek şekilde en uca itmiştim.

Aslında amacım karımın zamanla onu unutmasını sağlamaktı. Vanda küpün yüzlerinden birine kuvvetlice basıldığında bir kapı gibi açıldığını bilmiyordu, onu almamın nedeninin tam da bu olduğunu, içine sırlarımı saklamak istediğimi de bilmiyordu. Küp tehlikeli bir şekilde kenara kaymış olsa da, yerinde olduğunu görüp rahatladım.

8.

Oturma odası ile çalışma odasını yatak odasından ayıran kapıları özenle kapattım. Açık iki balkondan nihayet taze bir koku geliyordu: yağmur ve fesleğen kokusu. Vanda uyuyordu, onu rahatlatan tavırlar sergilemem gerekmiyordu, haliyle içimdeki kaygı tırmandı. Bir süredir en ufak bir endişe bile bende bir saplantı halini alıyor, zihnime giriyor, deve dönüşüyor, aklımdan bir türlü çıkmıyordu. Yüz avromu yürüten adamın ve beş avroma el koyan kızın sırasının geldiğini işte o an anladım. Aniden bu ikisinin aralarında anlaşmış olabileceği geldi aklıma, evime girmeyi beraberce kararlaştırmış ya da adresimi hırsızlara satmış olabilirlerdi. Aklıma gelen bu varsayımı gitgide daha gerçekçi bulmaya başladım ve Nadar'ın diyafona bastığını söylediği çiftin yüzü kısa sürede onların çehresine büründü. İlk denemelerinden tatmin olmadıklarını, eve daha deneyimli birilerini göndermeyi ya da geri dönmeyi kararlaştırmış olabileceklerini hayal ettim. Yatmayacağım, dedim kendi kendime, onları ayakta bekleyeceğim.

Ben mi? Onları beklemek mi? Peki onlarla nasıl yüzleşecektim, bunu yapacak gücüm, kararlılığım var mıydı?

Bir süredir yılların ağırlığını hissediyordum. İki basamağı bir sanıp düşebileceğimi öğrenmekle kalmamış, kulağımın Nadar'ınkinden beter olduğunu, bedenimin acil bir durum ya da bir tehlike karşısında ani bir reflekste bulunamayacağını öğ-

renmiştim. Bu kadarla da kalmıyordu. Ne bileyim, ilacımı aldığımdan, ocağı söndürdüğümden, musluğu kapattığımdan emindim, oysa bunları yapmayı sadece aklımdan geçirmiş oluyordum. Bilmem ne zaman gördüğüm bir rüya sahnesini gerçek bir olayla karıştırıyordum. Okurken sık sık sözcükleri çarpıtmaya başlamıştım. Hatta yakın zaman önce bir kapıda asılı duran el yazısıyla yazılmış bir afişi okurken cin çarpmışa dönmüştüm, zira FUHUŞ BÜROSUNUN GİRİŞİ BURASIDIR diye okumuştum ilkin ama meğer aslı HUKUK BÜROSUNUN GİRİŞİ BURASIDIR'mış. Şu son günlere gelecek olursak, açık ki savunma mekanizmalarımın zayıfladığını başkaları benden daha iyi görmüş ve bundan faydalanmıştı. Bu yüzden kendimi gülünç hissettim. Kendi kendime, "Sen ihtiyarsın, saçmalamaya başladın, ortalığı biraz topla ve git yat," dedim.

Ama işe nereden başlayacağımı bilmiyordum. Çalışma ve oturma odalarına şöyle bir göz gezdirdim. En sonunda atılacak hale gelmiş her şeyi evin girişine yığmaya karar verdim. İki bilgisayarın ne halde olduğuna baktım, inanılması güçtü ama çalışıyorlardı, müzik ve film seyretmeye yarayan aletlerse kullanılmaz durumdaydı. Yere saçılmış şeyleri –kitapları, kırık vazo ve biblo parçalarını, eski fotoğrafları, eski VHS'leri, plakları, Vanda'nın sayısız not defterlerini, CD ve DVD'leri, kâğıt ve belgeleri, kısacası hırsızların tepelerden, çekmecelerden, raflardan aşağı indirdiği türlü türlü eşyayı– süpürgeyle iki odanın bitiştiği yerde topladım.

Bu iş beni yordu, ancak daha sonra biraz boşalmış olan yerleri incelerken keyfim yerine geldi. Derken çalışma odamdaki malzemeyi ayıklamaya karar verdim. Bir iki inilti çıkararak yere oturdum ve kırık parçaları diğer kırık parçalarla, kitapları diğer kitaplarla, kâğıtları diğer kâğıtlarla birlikte yığmaya koyuldum. Başta şevkle çalıştım. Pek çok kitabın ikiye ayrılmış, parçalanmış olmasına, kapaklarının kopmuş olmasına üzüldüysem de, ne yapalım diyerek durumu iyi olan kitaplarla kötü olanlarını

birbirinden ayırmaya koyuldum. Ancak sonra içlerinden bazılarını karıştırma hatasına düştüm ve ister istemez, altını kim bilir ne zaman çizdiğim metinleri okumaya başladım. İçimde merak uyandı. Neden bazı sözcükleri çember içine almıştım? Şimdi yeniden okuduğumda bana anlamsız gelen bir metnin kenarına ünlem işaretleri koymaya beni iten şey neydi? Vanda uyanınca morali bozulmasın diye ortalığı düzenlemeye koyulduğumu unuttum; uykum olmadığı için, hava sıcak olduğu için, kendimi güvende hissetmediğim için, hırsızların geri gelmesinden, bizi tehdit etmelerinden, bizi yatağa bağlayıp dövmelerinden korktuğum için orada olduğumu unuttum. Kendimi altını çizdiğim şeyleri okumaya kaptırdım. Sayfalar dolusu okudum, şu ya da bu kitabı ne zaman okuduğumu düşünüp bulmaya çalıştım. (1958 senesi miydi, 1960 mı, 1962 mi, evlenmeden önce mi sonra mı?) Yazarların yazılı vicdanı değildi aradığım –çoğu unuttuğum isimlerdi, eskimiş sayfalar, artık çağdaş kültürde kullanılmayan kavramlar– benim aradığım kendi vicdanımdı: Geçmişte bana doğru görünenler, inançlarım, düşüncelerim, şekillenen benliğim.

Gece çok sessizdi. Tabii ki hiçbir kenar notunda, hiçbir ünlem işaretinde kendimi bulamadım ve kitapları bir kenara bıraktım. (Zihnimize giren onca güzel cümleye ne oluyor? Bizi nasıl harekete geçiriyorlar; anlamdan yoksun, tanınmaz, rahatsızlık verici ya da gülünç hale nasıl bürünüyorlar?) Okuma notlarıyla dolu küçük kâğıtları ve sayfaları, yirmisinden önce yazdığım roman ve öykülerin bulunduğu defterleri, kendi yazdığım ya da benimle ilgili yazılmış yazıların bulunduğu çok sayıda gazete kupürünü kutu ve klasörlere kaldırmaya koyuldum. O kâğıt yığınına radyo programlarımın kayıtlarını, kasetleri, altın çağımdaki televizyon görüntülerimin bulunduğu DVD'leri ekledim. Yaptığım işe pek ilgi göstermemekle birlikte Vanda bütün bu malzemeyi özenle saklamıştı. İşte, oldukça uzun sayılabilecek hayatımı nasıl geçirdiğimi gösteren epey bir malzemeyi kurtar-

mıştım. Ben o malzeme miydim? Ben okuduğum o kitaplardaki kenar notları mıydım? Başlıklar ve alıntılarla dolu o küçük kâğıtlar mıydım? (Yani örneğin: "Kentlerimiz hayvan yetiştirme çiftliğidir; ailelerimiz, okul ve kiliselerimiz çocuklarımızın mezbahasıdır; kolej ve üniversiteler mutfaktır. Yetişkin olduğumuz zaman bizler, evlilikte de, işte de, bu mutfağın ürünlerini yeriz" ya da "Aşkın ortaya çıkması, hayatımızın düzgün sosyal düzeninin yıkımıdır" mıydım?) Yirmi yaşında yazdığım, gece gündüz çalışan ve ağırlığınca altın kazanıp babasına vermek zorunda kalan ve bu sayede babasından ya da ailesinden kurtulmaya çalışan bir delikanlının hikâyesinden söz eden, bir dolu söz içeren o upuzun roman mıydım? Yetmişli yılların ortasında kimyagerlerin sözleşmeleri için yazdığım kısa paragraflar mıydım, partinin vizyonuyla ilgili yaptığım müdahaleler miydim, montaj hattında çalışan işçinin emeğini tartışan kitapların tanıtım yazıları mıydım, büyük kentlerdeki gündelik hayatla –trafikle, insanı hayatından bezdiren banka ya da posta kuyruklarıyla– ilgili bulduğum eğlenceli çözümler miydim, bana birazcık ün sağlamış ve beni adım adım az çok başarılı bir televizyon programcısı haline getiren ironik gözlemlerim miydim, şu ya da bu konuyla ilgili verdiğim ve düşünceli bir tavır takındığım röportajlar mıydım, seksenli ve doksanlı yıllarda televizyon için icat ettiğim program formatı hakkında bilmem kimin olumsuz, bilmem kiminse olumlu eleştirisi miydim, yalancıktan teras süsü verilmiş bir köşede, gündüz etkisi yaratmak için kullanılmış sahne ışıklarının altında hareket eden bedenim miydim, otuz yıl öncesine ait, diyaloga açık, nazik, kendini beğenmiş sesim miydim? Altmışlı yıllardan itibaren ne kadar çok çalışıp didindiğimi –tabiri caizse– kendimi gerçekleştirmek için ne kadar zahmet çektiğimi hatırladım. Kendini gerçekleştirmek bu muydu? On yıllar boyunca elde yazılmış, basılmış somut bir kâğıt yığını, altı çizilmiş sözcükler, notlar, sayfalar, gazeteler, disketler, USB bellekler, sabit diskler, buluta yüklenmiş megabaytlar mıydım? Kendini ger-

çekleştirmiş ben, gerçek olan ben: Yani ancak Google'da arama satırına Aldo Minori yazdığım takdirde oturma odasından dışarı çıkabilecek bir karmaşa mıydım?

Kendime bir kural koydum: Okumaya, oraya buraya göz atmaya son verecektim. Ayıklama işine geri döndüm. Vanda'ya ait bir yığın not defterini karton kutuların içine yerleştirdim. Defterlerin hepsi rakamlarla doluydu, ailemizin 1962'den bugüne ayrıntılı iktisadi tarihini içeriyordu. Karım gelirleri ve giderleri kareli kâğıtlara ayrıntılı bir şekilde yazmıştı ve belki de, o da hemfikirse eğer, bu defterleri atmanın zamanı artık gelmişti. Atmam gereken kitapları odanın ortasına yığın halinde koydum, iyi durumda olan kitapları ise kenarları tırtık tırtık olmamış raflara gelişigüzel yerleştirdim. Gazete kupürlerinin bulunduğu klasörleri, içi defter, VHS, DVD ve benzeri şeylerle dolu kutuları masaya bıraktım. Toplayabildiğim kırık dökük parçaları çöp poşetine koydum, poşetin birkaç yeri yırtılınca üzerine yeni bir poşet geçirdim. Son olarak fotoğrafları da toplamaya koyuldum; çok eski zamanlardan kalma görüntülerle yakın zamana ait görüntüler bir araya gelmişti.

Eski fotoğraflara uzun zamandır bakmıyordum, hiçbir cazibesi olmayan çirkin şeyler gibi göründüler bana. Artık dijital resimlere alışmıştım, Vanda ile bilgisayarda bir dolu fotoğrafımız vardı: dağlar, tarlalar, kelebekler, gonca halinde ya da yeni açmış güller, denizler, kentler, anıtlar, tablolar, heykeller ve akrabalar, eski gelinler ve eski damatlar, çocukların yeni sevgilileri, büyümelerinin her evresinde torunlarımız, torunlarımızın arkadaşları... Kısacası hayatımız daha önceden hiç bu kadar kapsamlı bir şekilde belgelenmemişti. Şimdiki zamanımızı, yakın geçmişimizi kapsıyordu: Uzak geçmişi ise bir kenara bırakmak daha iyiydi.

Kendi resimlerime bakmaktan sakındım, yaşlılık halimi beğenmediğim gibi gençlik halimi de hiçbir zaman beğenmemiştim. Sandro ile Anna'nın ufaklık hallerine ise şöyle bir göz at-

tım. Nasıl da güzeldiler. Ergenlik zamanlarındaki kız ve erkek arkadaşlarına baktım, kısa zamanda ortadan kaybolmuş sempatik gençlerdi. Vanda ile benim arkadaşlarımı gördüm, onları unutmuşum. Hayatımızın bir döneminde sıkça görüştüğümüz, ardından isimlerini bile unuttuğum ya da sinsilik yapıp soyadlarıyla seslenmeye başladığım kişilerdi bunlar. Kim bilir kimin, belki de Sandro'nun bizim evin avlusunda çektiği bir fotoğrafa uzun uzun baktım. Bu eve yerleştiğimiz zamana denk geliyordu. Vanda'yla benim yanımda Nadar da vardı. O zamanlar –hesapladığıma göre– altmış yaşlarında olsa gerekti, ancak şimdiki haliyle kıyaslanınca genç gibi duruyordu. Bir an için gözlerimi ona dikerek, ilerleyen yaşlarımızda bile nasıl da değişiyoruz diye düşündüm. Komşumuz resimde uzun boylu, hoş bir adamdı, başında henüz biraz saç vardı. Fotoğrafı bir kenara bırakmak üzereydim ki dikkatimi Vanda çekti. Bir an için onu tanıyamadığım hissine kapıldım ve şaşırdım. O zamanlar kaç yaşındaydı; elli mi, kırk beş mi? Onun başka fotoğraflarına, özellikle de siyah beyaz olanlarına bakmaya koyuldum. Karşımda bir yabancı olduğu hissi pekişti. Onunla 1960'ta tanışmıştım; ben yirmi, o da yirmi iki yaşındaydı. O zamanlara dair aklımda hemen hiçbir şey kalmamıştı. Onu hiç güzel bulmuş muydum hatırlamıyorum, o zamanlar güzellik bana pek bayağı bir şey gibi geliyordu. Onu beğendiğimi söyleyebilirim, onu zarif buluyor ve ölçülü bir şekilde arzuluyordum. Çok akıllı, hassas bir genç kızdı. Ona bu vasıflarından dolayı ve onca haslete sahip olmasına karşın bana âşık olmuş olmasını olağanüstü bulduğum için âşık olmuştum. Aradan iki sene geçmeden evlendik ve o, gündelik hayatımızın titiz yöneticisi oldu. Bu hayata okul dönemi, geçici işler, parasızlık ve ucu ucuna geçinmek de dahildi.

Fotoğrafta o dönemin işaretlerini seçebildim: geçim sıkıntısının izlerini taşıyan kendi diktiği kıyafetler ile topukları eskimiş, derisi biraz yüzülmüş ayakkabılar giyiyordu, iri gözlerinde hiç makyaj yoktu. Ama onun gençliğini tanıyamadım. İşte bana ya-

bancı gelen buydu: gençliği. O fotoğraflarda Vanda –ben bunu yeni keşfediyordum– hiçbir şekilde hatırlamadığım, "evet, o öyleydi," dememi sağlayacak en ufak bir anısına bile sahip olmadığım bir ışık saçıyordu. Şimdi yatak odasında uyumakta olan kişiyi düşündüm, elli yıldır karım olan kişiyi düşündüm. Onun gerçekten de o görüntülerdeki gibi olduğu sonucunu çıkaramıyordum. Neden? Daha ilk karşılaşmamızdan itibaren ona dikkatsizce mi bakmıştım? Onun ne kadarı görüş alanımın dışında kalmıştı? 1960'tan 1974'e kadar olan bütün fotoğrafları bulup çıkardım. Bizim için manidar olan o senede durdum: Fotoğraflar çok değildi, o zamanlar çok fotoğraf çekilmiyordu. Kırk yaşına kadar çekici, hatta belki de güzel olan ufak tefek bir hanımı gösteriyorlardı. Kırmızı tonlu bir fotoğrafı inceledim, arkasına kalemle 1973 yazılmıştı. Vanda o zamanlar henüz sekizinde olan Sandro ve dördünde olan Anna ile birlikteydi. Çocuklar mutlu görünüyorlardı, annelerini sımsıkı sarmışlardı. Annelerı de sevinçli görünüyordu, üçü de fotoğraflarını çektiğimde bana sevinçle bakıyorlardı. Neşeli bakışları benim mevcudiyetimin işaretiydi, o an benim de orada olduğumu kanıtlıyordu. Bununla birlikte, karımın onu ışıl ışıl kılan bir yaşam sevinci saçtığını ancak şimdi fark ediyordum. Fotoğrafları acele acele metal bir kutuya yerleştirdim. Özensizliğim yüzünden her şeyi yitirmiştim. Vanda'ya gerçek anlamda hiçbir zaman dikkat etmemiş miydim yoksa? Öte yandan, artık elimde doğrulayabilecek herhangi bir bilgi olmadığında göre, bu sorunun ne gibi bir anlamı vardı ki? Yatak odasında, elli yıl öncesi gibi kalmış olan tek şey, ağır gözkapaklarının altındaki yeşil irislerdi.

Doğruldum, saate baktım. Üçü on geçiyordu, sadece birkaç gece kuşunun ötüşü duyuluyordu. Camı kapattım, kepenkleri indirdim, çalışma odasını yeniden gözden geçirdim. Daha yapacak çok iş vardı ama vaziyet öncesine göre daha iyiydi. Gözümden kaçmış olan büyük bir vazo kırığını fark ettiğimde yatmaya gitmek üzereydim. Kırık parçayı yerden aldım ve altında lastik-

le tutturulmuş sarı, şişkin bir zarf buldum. Zarfı yıllardır aklımdan geçirmediysem de, bir daha hiç aklımdan geçirmemek için bilmem nereye tıktıysam da, ne olduğunu hemen anladım. Vanda'nın 1974 ile 1978 seneleri arasında bana yazdığı mektuplar vardı orda.

Rahatsızlık, mahcubiyet, üzüntü hissettim. Karım uyanmadan bir an önce zarfı saklamayı ya da atılacak kâğıtların arasına koyup derhal aşağıdaki çöp bidonuna atmayı düşündüm. Mektuplar öyle yoğun bir acının izlerini taşıyordu ki o acı serbest kalsa odayı kat edebilir, oturma odasına taşabilir, kapalı kapılardan geçebilir, sarsıp uykusundan uyandıracağı Vanda'yı haykırmaya ya da avazı çıktığı kadar şarkı söylemeye sevk ederek ele geçirebilirdi. Ama zarfı saklamadım, çöp bidonuna da atmadım. Omuzlarıma aniden çökmüş bir yükün altında ezilir gibi tekrar yere oturdum. Lastiği çıkardım ve neredeyse kırk yılın ardından bir kez daha, ama bu sefer gelişigüzel bir şekilde o mektupları okumaya koyuldum. Eskimiş yaprakların kâh orasından on, kâh burasından on beş satır okuyordum.

İkinci Bölüm

1.

Unuttuysan şayet, sana hatırlatayım muhterem beyefendi: Eşinim senin. O akşam gözüme ilk çarpan sözler bunlar oldu ve bir başkasına âşık olduğum için evden ayrıldığım zamanlara götürüverdi beni. Mektubun üst kısmında 30 Nisan 1974 yazılıydı. Geçmiş, çok uzak geçmiş zaman. Ilık bir sabah, Napoli, o zamanlar yaşadığımız fukara ev. Âşık olmak. Belki tam olarak bunu söylemeliydim: Vanda, ben âşık oldum. Oysa kendimi daha kaba saba bir biçimde ifade ettim; şimdi düşünüyorum da, ucu açık ifadelerdi bunlar.

Evde çocukların afacan karaltıları yoktu. Sandro okuldaydı, Anna ise yuvada. "Vanda, sana bir şey itiraf etmem gerekiyor, başka bir kadınla birlikte oldum," dedim. Afallamış bir halde gözlerini bana dikti ve söylediğim şey karşısında ben bile korktum kaldım. Ardından şöyle mırıldandım: "Bunu senden saklayabilirdim ama gerçeği söylemeyi tercih ettim." Ve şunu ekledim: "Özür dilerim ama oldu, arzuyu bastırmak dar kafalılık."

Vanda bana hakaret etti, ağladı, sıkılı yumruklarla göğsüme vurdu, af diledi, tekrar öfkeye kapıldı. Onun bu haberi sükûnetle karşılamayacağından emindim elbette, fakat böylesine şiddetli bir tepki vermesini de beklemiyordum. İyi huylu, aklı başında bir kadındı, bu nedenle onun kolay sakinleşmeyeceğini kavramam zor oldu. Evlilik kurumunun içine girdiği kriz, ailenin can çekişmesi, sadakatin bir küçük burjuva değeri olu-

şu onun umurunda bile değildi. O, bizim evliliğimizin mucizevi bir istisna olmasını istiyordu. Sağlıklı bir aile olalım istiyordu. Birbirimize daima sadık kalalım istiyordu. Dolayısıyla umutsuzluğa kapıldı, birlikte olduğum kadının ismini derhal söylememi istedi. Derken gözyaşlarına kapıldı ve beni aldattın, beni aşağıladın diye haykırdı.

Akşam olunca, söz konusu olan şeyin aldatma olmadığını, ona derinden saygı duyduğumu sözcükleri özenle seçerek açıklamaya çalıştım: gerçek aldatma, insanın kendi içgüdülerini, ihtiyaçlarını, bedenini, kendi kendisini aldatmasıydı. Bunlar boş laf, diye bağırdı ama çocukları uyandırmamak için hemen sonra kendine geldi. Gece boyunca kısık sesle kavga ettik. Onun bu çığlıksız acısı, gözlerini fal taşı gibi açtıran ve yüz hatlarını çarpıtan acısı, haykıran acısından çok daha dehşet verici geldi bana. Dehşete düştüm düşmesine ama bu acıya kendimi kaptırmadım, onun ıstırabını hiçbir zaman kendi ıstırabımmış gibi göğsümde hissetmedim. Yanmaz itfaiyeci tulumu gibi beni sarmalayan bir sarhoşluk haline kapılmıştım. Geri adım attım, zaman kazandım. Onun anlamasını önemsediğimi söyledim, ikimizin de düşünmeye ihtiyacı olduğunu, aklımın karıştığını ve bana yardım etmesi gerektiğini söyledim. Sonra sıvışıp gittim ve epey bir zaman eve dönmedim.

2.

Aklımda ne vardı bilmiyorum, belki net bir şey yoktu. Kuşkusuz karımdan nefret etmiyordum, ona karşı bir garezim yoktu, onu seviyordum. Henüz delikanlıyken, daha eğitimimi tamamlamamışken, bir işe sahip değilken evlenmek bana gayet hoş bir macera gibi gelmişti. Babamın otoritesini üzerimden attığımı ve nihayet kendi hayatıma başladığımı hissetmiştim. Aldığım sorumluluk elbette riskliydi, sahip olduğum geçim kay-

nakları hiç de sağlam değildi, zaman zaman korkuyordum. Ama ilk yıllarımız güzel geçmişti, kendimizi hakim kurallarla savaşan yeni tür bir çift gibi hissetmiştik. Sonra macera yavaş yavaş çocukların ihtiyaçlarının dayattığı bir rutine dönüşmüştü. Özellikle de koca ve baba rolünü oynadığım arka plan aniden değişmişti. Etrafımızdaki her şey inişe geçmiş, bütün kurumları, özellikle de hiçbir geleceğim olmadığı halde çalışmaya başladığım üniversiteyi, bir veba sarmıştı. Evli olmak, çok genç yaşta bir aileye sahip olmak özerklik değil, geri kalmışlık işareti haline gelmişti. Daha otuzuma gelmeden kendimi yaşlı hissediyordum; içine girmek istediğim siyasi ve kültürel çevreye göre ben –hiç istemediğim halde– ölmekte olan bir dünyanın, bir tarzın parçasıydım. Bu nedenle, karımla ve iki çocuğumla çok yakın bir ilişki içinde olsam da, geleneksel tüm bağları sistematik olarak kesen hayat tarzlarının büyüsüne kısa sürede kapıldım. Bir keresinde yüzükparmağımın şiştiği bahanesiyle alyansımı kestirmeye gittim. Vanda buna bozuldu, yüzüğü tekrar takmak için bir şeyler yapmamı bekledi. Hiçbir şey yapmadım. O kendi alyansını takmaya devam etti.

Lidia'yla olan ilişkimin –o dönemin modasına uygun olarak Ticaret ve Finansman bölümüne daha yeni kaydolmuştu, bense Yunan Filolojisi bölümünde geleceği olmayan bir asistandım– bu ortamla desteklenip beslenmiş olması muhtemel. Kuşkusuz ki karıma ve çocuklarıma karşı kabahat işlememek için Lidia'dan vazgeçmek bana çağdışı bir şey gibi gelmişti. Yasak ilişkilerin âdetlerine göre gizlice görüşmek de bana zamanın ruhuna aykırı görünmüştü. Lidia daha yirmisinde bile değildi ama onun hem bir işi, hem de süslü mü süslü bir sokakta bulunan bir evi vardı. Fırsatım olduğunda kapısını çalmak, onunla birlikte gezinmek, tiyatroya ya da sinemaya gitmek benim için o kadar acil ihtiyaçlardı ki hemen ağzımdaki baklayı çıkarmama, durumu Vanda'ya söylememe yol açtılar. Ama arzumun kök salacağını, o kızı tekrar tekrar isteyeceğimi bilmiyordum. Hat-

ta ona duyduğum bu çekimin kısa zamanda dineceğinden, Lidia'nın ise birkaç aydır görüştüğü delikanlıya dönmek ya da serbest, çocuksuz ve yaşıtı bir başka gençle birlikte olmak için geri adım atacağından emindim. Dolayısıyla, Vanda'ya ilişkimi söylemekteki amacım, biteceği âna dek ilişkiyi rahat rahat, gizli saklı yollara başvurmadan yaşamaktı sadece. Kısacası, evden gittiğim zaman, ilk çatışmadan sonra, kısa zaman içerisinde geri döneceğimden hiç şüphem yoktu. Kendi kendime, "Bu parantez karımla olan ilişkimi *de* yerine oturtmaya yarıyor, bugüne dek bizi birlikte tutan ortak yaşam kalıbını aşmamıza yardımcı oluyor," diyordum. İşte, belki de bu yüzden, bir başka kadına âşığım demek yerine *bir başka kadınla beraber oldum* dedim Vanda'ya.

O zamanlar âşık olmak biraz gülünç bir kavram haline gelmişti, on dokuzuncu yüzyıldan kalma bir şey gibi duruyordu, tehlikeli bir yapışma eğilimine delaletti ve böyle bir şey ortaya çıktığı takdirde beraber olunan kişiyi kaygılandırmamak için bu eğilimle derhal savaşmak gerekiyordu. Başkasıyla beraber olmak ise, evli olsun ya da olmasın, gitgide meşruiyet kazanan bir şeydi. *Başkasıyla beraber oldum, başkasıyla beraberdim, başkasıyla beraberim* suç değil, özgürlük ifade eden cümlelerdi. Tabii bunun bir eşe acımasızca gelebileceğinin farkındaydım; özellikle de, birine *önce* âşık olunduğu, *sonra* da onunla beraber olunduğu fikriyle büyümüş Vanda gibi bir eşe –ki ben de bu fikirle büyümüştüm. Ama o bunun olabileceğini, olduğunu ve aileye geri döndüğümde yeniden olabileceğini kabul etmeli, diye düşünüyordum. Bu bakış açısıyla –Vanda'nın anlayışlı olacağını, yeni zamanlara ayak uyduracağını ve daha başka rezaletler çıkarmayacağını umarak– Lidia'yla mutlu, gitgide daha mutlu bir dönem geçirdim.

Çok geç fark ettim ki durum cinsel bir alma-verme değildi, zina kavramına yönelik savaşın bir parçası da değildi, ne neşeli bir erotik arkadaşlık, ne de dünyayı yeniden yapılandırmakta olan çeşitli özgürleştirici pratiklerden biriydi. O kızı

seviyordum. Onu en demode şekilde, yani mutlak bir biçimde seviyordum. Ondan uzaklaşma, karıma ve çocuklarıma dönme, onu başkalarına bırakma fikri yaşama sevincimi alıp götürüyordu.

3.

Bunu, üstü kapalı bir şekilde de olsa, kendime itiraf etmem bir senemi aldı. Vanda'ya söyleme gücünüyse kendimde bulamadım ve böylece, onun yıpranmasının sorumluluğu omuzlarıma daha fazla yüklendi. Başka birisiyle birlikte olmam ona korkunç gelmişti ilk başta. Sonra, darbeyi olabildiğince sindirdikten sonra, durumu kadınlarla deneyimlerimin az oluşuna, cinsel merakıma yormaya çalıştı. Birkaç gün sonra bu ateşin geçeceğini umdu ve sesli ve yazılı bir şekilde beni tedavi etmeye kalktı. Aptallaşmış gibiydi. Bana asla aynı bağlılıkla bakamayacak bir yabancı uğruna bir kenara atıldığına bir türlü inanamıyordu –kendisi beni hayatının merkezine almıştı, yıllardır yanımda yatıyordu, bana iki evlat vermişti, bütün ihtiyaçlarımı eksiksiz bir şekilde karşılıyordu.

Ne zaman görüşsek –genellikle bu benim uzun süreli yokluğumdan sonra oluyordu– üzerine düşündüğü bütün meseleleri sükûnet ve netlikle ortaya koymaya çalışıyordu. Mutfak masasına geçiyorduk ve ortadan kaybolmamın yarattığı pratik sorunları, çocukların bana duyduğu ihtiyacı, kendini kaybetmesine sebep olan nedenleri sıralamaya çalışıyordu. Ses tonu genellikle nazikti ama günün birinde bir kırılma noktası oldu.

"Bir hata mı yaptım?" diye sordu.

"Kesinlikle hayır."

"Peki yolunda gitmeyen ne o halde?"

"Hiçbir şey, karmaşık bir dönemden geçiyorum sadece."

"Beni göremediğin için sana karmaşık geliyor."

"Seni görüyorum."

"Hayır, sen sadece ocak başında köle gibi çalışan, evi temiz tutan, çocuklara bakan kadını görüyorsun. Ama ben bundan daha başka bir şeyim, ben bir kişiyim."

Kişi, kişi, kişi diye haykırmaya başladı ve sonra güç bela yumuşayabildi. Bunlar uzun, zor saatlerdi. O dönem bana on yıl öncesinde kalmadığını, olgunlaştığını, yeni bir kadın olduğunu göstermeye çalışıyordu. Kaygısını zapt etmek için ellerini büküyor, "Bunu sen, bir tek sen fark etmiyor olabilir misin acaba?" diyordu. Ona ne diyeceğimi bilemeyerek, ailenin çirkinliğini, aileden kurtulma gereksinimini sıralayıp konuyu dağıtacak olsam, benim sahama iniyor, zoraki bir nezaketle, okuduğum kitapları gayet iyi bildiğini, uzun zamandır insanın özgürleşmesi konusuna eğildiğini, bu işi birlikte yapabileceğimizi ve yapmamız gerektiğini kanıtlıyordu. Sonra, an geldi –onun acılı varoluşundan, o acı gösterisinin bana verdiği endişeden uzaklaşıp kendi mutluluk halimi korumak için dakikaları saydığım yüzümden okunduğu için– nezaket gösteremez oldu, görüşmelerimizin gidişatı değişti. Vanda konuşmaya ironik bir ses tonuyla başlıyor, ardından bağırmaya koyuluyor, gözyaşlarına boğuluyor, bana hakaret ediyordu.

Bir defasında aniden haykırmaya başladı: "Seni sıkıyor muyum? Haydi, seni sıktığımı söyle."

"Hayır."

"O halde neden sürekli saate bakıyorsun, acelen mi var, treni kaçıracağından mı korkuyorsun?"

"Arabayla geldim."

"Onun arabası mı?"

"Evet."

"Seni mi bekliyor? Bu akşam ne yapacaksınız, restorana mı gideceksiniz?"

Hiçbir sebep olmaksızın gülmeye başladı, yatak odasına gitti, avaz avaz eski çocuk şarkıları söylemeye koyuldu.

Bir süre sonra kendine geldi tabii, her zaman kendine gelirdi. Ama her kendine gelişte eskilerde bana çekici gelmiş bir şeyleri yitirdiğini hissediyordum. Hiçbir zaman böyle olmamıştı, benim yüzümden gitgide çöküyordu. Bununla birlikte, ondaki bu çöküşün ondan uzaklaşma hakkımı pekiştirdiğini düşünüyordum. İnsanın kendine bir parça özgürlük tanıması, diyordum kendi kendime, bu kadar mı zor olur? Niye bu kadar geri kalmış bir ülkede yaşıyoruz? Daha gelişmiş ülkelerde neden her şey daha az acıklı oluyor?

Bir defasında gitmek üzereydim, çok sıcak bir günün öğle saatleriydi. Kapıya koştu ve kapıyı kilitledi. Sandro ile Anna'yı çağırıp, "Babanız kendini hapiste gibi hissediyor, o halde onu gerçekten mahkûm etme oyunu oynayalım," dedi. Çocuklar eğlenir gibi yaptı, ben eğlenir gibi yaptım, o ise kısık sesle, "Ha ha, artık çıkamayacaksın," diyordu. Sonra üzerime anahtarları fırlattı, tuvalete kapandı. Gitmeye cesaret edemedim, ona seslenmesi için Sandro'yu yanına gönderdim. Tekrar ortaya çıktı, "Şaka yapıyordum," dedi. Ama şaka yaptığı filan yoktu. Yorgundu, uyuyamaz olmuştu, aklımı başıma nasıl getireceğini anlamaya çalışıyordu. Bunu başaramadığı için de beni kâh duygulandırmaya, kâh kızdırmaya, kâh yalvartmaya, kâh ürkütmeye çalışıyordu. Beni bu şekilde tutmamalısın, diyordum. Rahatsız olmuş bir şekilde karşılık veriyordu: Seni tutan da kim? Git haydi. Ama aradan iki dakika geçmeden, "Bekle, otur, senin deliliğin beni deli ediyor," diyordu.

Onu bunaltan ve tüketen şey, yaptığımın nedenini anlatmak istememdi. Bana, *neden* diye soruyor, yazıyordu. Ama ben ona ne diyeceğimi bilmiyordum, karmaşık yanıtlar uyduruyor, zaman zaman "Bilmiyorum," diye mırıldanıyordum. Yalan söylüyordum tabii, sebebini artık biliyordum, gitgide daha açık bir şekilde görüyordum. Lidia'yla geçen zamanım neşeliydi, hafif bir zamandı, bana asla yetmiyordu. Kendimi enerji dolu hissediyordum, yazıyor, yayınlar yapıyor, beğeniliyordum. Sanki ta

çocukluğumdan itibaren içimde taşımaya başladığım ve kısa süre öncesine dek varlığını sürdüren o bataklık, aniden bu renkli ve şık genç kadın tarafından kurutulmuştu. Başlangıçta nisan ayı harika geçmişti: İlkbaharda onunla sevişmek, ilkbaharda onunla birlikte yemek yemek, ilkbaharda onunla gezmek, ilkbaharda onunla yolculuğa çıkmak harikaydı. Baharlık elbiselerini giyip çıkarırken ona bakmak -büyülenmiş bir şekilde ona bakmak- harikaydı. Şöyle düşünmüştüm: Eve mayıs sonu döneceğim. Ama ilkbahar uçar adımlarla geçmiş, takvimdeki son bahar günü gelip çatmış ve ben ölecek gibi hissetmiştim. Dolayısıyla, yazı bekleyelim, Lidia'yla yaz boyunca ilişkimin devam etmesini istiyorum, demiştim kendi kendime. Sonra sıra sonbahara gelmişti, sonbahar geçmişti, kış geçmişti ve sene boyunca, karımı ve çocuklarımı görmüş olmama karşın, benim için önemli olan sadece baharlık Lidia, yazlık Lidia, sonbaharlık Lidia, kışlık Lidia olmuştu. Kısacası, zamanın arzulanan dilimi oydu; Vanda, Sandro ve Anna'yla geçen zamandan korkuyordum, bu zamanı uzaklaştırıyor, şu ya da bu bahaneyle olabildiğince kısa tutuyordum. Onlarla birlikteyken kendimi yalan söyleyerek koruyordum. Yalan, beni saran olağanüstü sağlıklı havayı sağlama almama yarıyordu. İşte o anlarda gerek olduğum gibi olma konusundaki yeteneksizliğimden, gerekse de karımın umutsuzluğuna, çocuklarımın yönünü şaşırmışlığına dair katlanılmaz gerçeklerden ötürü kendimi ezik hissediyordum. Kendimi nasıl hissettiğimi, *neden* o şekilde davrandığımı gerçekten söyleyebilmem için, Lidia'yla mutluluğumdan söz etmem gerekirdi. Ama bundan daha acımasız ne olabilirdi ki? Vanda başka şey istiyordu. Umutsuzluktan kurtulmak için Vanda'nın, "Yanıldığımı anladım, gene bir araya gelelim," dememe ihtiyacı vardı. Çıkmaz sokak buydu işte.

4.

İçine düştüğümüz bu durumdan ne o sene, ne de bir sonraki sene çıkabildik. Karım zayıfladı, canlılığını yitirdi, gitgide kendi kontrolünü de yitirmeye başladı. Artık boşlukta asılı duran biri gibiydi ve yaşadığı panik, kalan gücünü de tüketmesine neden oluyordu.

Başlangıçta içinde bulunduğumuz kötü durumun bir tek ikimizle ilgili olduğunu düşünüyordum, bunun ucunun Sandro ve Anna'ya dokunduğu aklımdan bile geçmiyordu. Zihnimin gözüyle iki çocuğumu düşündüm: Aradan geçen bütün zamana rağmen, mutfakta tartışıp kavga eden karımla benim net görünüşümüze karşılık onlar tamamen uzak, bulanık iki figürdü sadece. Zihnimde Sandro ve Anna yoktu ya da var idilerse de başka şey yapıyor, oyun oynuyor, televizyon izliyorlardı. Bizim yaşamış olduğumuz kriz ve kaygı başka yerde, onları kapsamıyor gibiydi. Ancak bir noktada durum değişti. Bir kavga sırasında Vanda, çocuklarla ilgilenmek isteyip istemediğimi, yoksa onları da kendisi gibi bir kenara atıp atmayacağımı söylemem gerektiğini haykırdı. Şaşırdım. Elbette çocuklarla ilgilenmek istiyorum, dedim. O da, bunu bildiğim iyi oldu dedi ve mesele açıklığa kavuşmuş oldu. Fakat bir süre sonra evden ayrı geçirdiğim uzun vakitlerin yanında eve gelip onlarla geçirdiğim zamanların kısalığı dikkatini çekince, kendisine değilse bile çocuklara hesap vermem gerektiğini söyledi: Onlarla ilgili ne yapmayı düşünüyordum?

Bunu düşünmemiştim. Felaketten önce çocuklar, hayatımdaki somut bir durumdu. Dünyaya gelmişlerdi ve vardılar. Boş zamanımda onlarla oynuyor, gezmeye çıkıyor, onlar için masallar uyduruyor, onları övüyor, azarlıyordum. Ama genellikle onları yeteri kadar eğlendirdikten ya da tatlı bir otoriteyle yola soktuktan sonra çalışmaya koyuluyordum. Karım da büyük bir yaratıcılık göstererek onlarla birlikte zaman geçiriyor, bir yan-

dan da ev işlerine bakıyordu. O gidişatta hiçbir yanlışlık görmemiştim, Vanda'nın kendisi de bundan hiç şikâyet etmemişti, her şeyin kurumsuzlaştırılması –ne çirkin bir söz– kültürü bizi abluka altına aldığında bile etmemişti. İkimiz de bazı şeylerin doğal düzeninin bu olduğu düşüncesiyle yetiştirilmiştik. Evliliğimizin ölüm bizi ayırana dek sürmesi doğaldı. Karımın sadece ev işi yapması doğaldı. Her şeyin değişiyor gibi durduğu o dönemde bile –devrim öncesi aşama deniyordu bu döneme– annelerin çocuklarına bakmayı bırakması düşünülecek gibi bir şey değildi. Oysa o şimdi ortaya böyle bir sorun koyuyor ve bunu ne şekilde çözeceğimi soruyordu. Bu defa ne diyeceğimi bilemedim. Yolda, Belediye Meydanı'ndaydık. Durdu, gözlerini gözlerime dikti ve şöyle sordu:

"Babalığa devam etmek istiyor musun?"

"Evet."

"Peki nasıl? Yaraya tuz basmak için bir iki kez gelip sonra aylarca uzak kalarak mı? Çocukların varoluşunu kumandaya, sırf kendi rahatına bağlayarak mı?"

"Her hafta sonu onları görmeye geleceğim."

"*Görmeye geleceksin* demek? Benimle mi kalsınlar istiyorsun?"

Aklım karıştı, homurdandım: "Biraz benimle *de* kalabilirler."

"Seninle de mi? Seninle de mi?" diye haykırdı. "Sürekli benimle kalıyorlar ve sen, seninle *de* kalacaklarını mı söylüyorsun? Onları da beni mahvettiğin gibi mahvetmek mi istiyorsun? Çocukların babalarına *her zaman* ihtiyaçları var, *biraz* değil."

Beni belediyeden birkaç metre ötede öylece bırakıp gitti.

Her hafta sonu Napoli'ye gitmeye zorladım kendimi. Roma'dan ayrılıyor, on iki yıldır yaşadığımız eve dönüyordum. Planım, Vanda'yla mümkün mertebe kavgadan kaçınmaktı –buna artık dayanamıyordum; o ise titriyordu, titrek ellerle sigara üstüne sigara yakıyor, çıkış yolu göremeyen gözlerle bakıyordu. Ondan kaçacak, çocuklarla birlikte bir odaya kapanacaktım. Kısa

zaman içinde bunun imkânsız olduğunu keşfettim. Evdeki alan aynı kalmış olsa bile, ne ben ne de çocuklar bir zamanlar olduğu gibi rahatlıkla bir arada olabiliyorduk. Şimdi her şey yapaydı. Ben kendimi onlarla hoşça zaman geçirmek zorunda hissediyordum ve onlar –onlar eskisi gibi değillerdi artık: Bana kaygılı bakışlar fırlatıyor, annelerinin ve benim ne yapıp ettiğimize, ne dediğimize dikkat ediyor, hata yapmaktan, beni kızdırmaktan ve dolayısıyla daimi olarak yitirmekten korkuyorlardı. Ama hoş zaman geçirmeyi bütün içtenliğimizle istesek de, hiçbir şekilde –baba ve çocuklar olarak– doğal davranamıyorduk. Vanda diğer odadaydı ve üçümüz de onu unutamıyorduk, o öylesine içimize işlemiş bir parçaydı ki kendimizi geri çekmek bize imkânsız geliyordu. Vanda bizi uzun zaman yalnız başımıza bırakıyordu, bunu kabul etmeliyim, bize karışmıyordu. Ama iş yaparken çıkardığı sesleri ya da gergin gergin şarkı söylediğini duyuyorduk. Onu görmezden gelmemiz, üçümüz olmayı öğrenmemiz, bir zamanki dörtlünün dışında bir düzen kurmamız gerekirdi. Ama bunu yapamıyorduk, onun mevcudiyetini bir tehdit olarak algılıyorduk –Vanda bize zarar vermek istiyor değildi, biz daha ziyade onun acısının tehdidinden korkuyorduk– ve onun tek bir hareketimizi, tek bir sözümüzü kaçırmadığını duyuyor, sandalyeden, masadan çıkan herhangi bir tıkırtıdan acı çektiğini hissediyorduk. Dolayısıyla da zaman katlanılmaz bir şekilde genleşiyor, bir türlü akşam olmuyordu. Bir süre sonra yeni bir şeyler bulamaz oluyordum. Aklım dağılıyordu, Lidia'yı düşünüyordum. Günlerden cumartesiydi. Belki arkadaşlarıyla sinemaya gitmişti ya da kim bilir ne yapıyordu. Yüksek sesle "Sigara almaya gidiyorum," demeyi ve bir telefon bulmayı, onu evden çıkmadan, telefon boşa çalıp da üzerime terk edilmişlik hissi çökmeden önce aramayı planlıyordum. Vanda bu dalgınlıklarıma karşı özellikle hassas görünüyordu. Aniden kendini gösteriyor, her şeyi yüzümden okuyor, çocuklarlayken çektiğim sıkıntıyı seziyordu. Normal zamanlarda çocuklarla hiç bu kadar uzun za-

man geçirmemiştim. Hiçbir zaman bu şekilde olmamıştı, şimdi karımın, çocukların annesinin sonradan not vereceği bir sınavdan geçiyor gibiydim.

Zaman zaman kendini tutamıyordu.

"N'aber?"

"İyi."

"Oyun oynamıyor musunuz?"

"Evet, oynuyoruz işte."

"Ne oynuyorsunuz?"

"Pişti."

"Çocuklar bırakın da babanız kazansın yoksa üzülür sonra."

Ne yapsam beğendiremiyordum. Beni televizyonu açtığım için, şiddet içeren oyunlar oynadığım için eleştiriyor, iğneleyici bir şekilde çocukları çok fazla heyecanlandırdığımı, sonra uyumakta zorluk çektiklerini söylüyordu. Gerginlik dayanılmaz hale geliyor, Sandro ile Anna'nın karşısında kavga ediyorduk. Bu kapışmalar artık gizli saklı gerçekleşmiyordu, Vanda çocukların bilmesi, değerlendirmesi, yargılaması gerektiğini düşünüyordu.

"Sesini alçalt lütfen."

"Niye? Gerçekte kim olduğunu öğrenmelerinden mi korkuyorsun?"

"Hayır tabii."

"Onlara da bana davrandığın gibi mi davranmak istiyorsun? Onları sevmediğin halde sevdiğini mi sansınlar istiyorsun?"

"Seni her zaman sevdim ve hâlâ da seviyorum."

"Yalan söyleme. Yalan söyleme, buna artık katlanamıyorum. Çocukların karşısında yapma bunu. Yalan söyleyeceksen çık git."

Sandro ile Anna ne zaman ben çıkagelsem annelerinin zapt edilmez bir acıya kapıldığını kısa zamanda öğrenmişlerdi. Belki de bu nedenle ilk zamanlarda yeniden görüşmenin keyfi için beni bekliyor ve hep kalmamı umuyorlardı, ancak sonradan oynadıkları oyunlara ya da televizyondaki programlara kendilerini

yalandan kaptırmaya başlayıp fırtına kopmadan önce gitmemi diler oldular. Ben de kalma süremi kısaltmaya, Vanda'nın çökmek üzere olduğunu hissettiğim an kaçmaya meylediyordum. Bir keresinde çocuklara birer hediye getirmiştim: Sandro'ya bir kazak, Anna'ya da bir kolye. Vanda, Anna'nın sevindiğini fark eder etmez şöyle demişti:

"Bunları sen mi aldın?"

"Evet, başka kim alacaktı?"

"Lidia."

"Ne diyorsun sen?"

"Kızardın işte, o almış."

"Doğru değil."

"Çocuklarına hediye almak için yardıma mı ihtiyacın var? Çocuklara bir daha asla o kadından gelen şeyler vermeye kalkışma sakın."

Nitekim hediyeleri seçen gerçekten de Lidia'ydı ama mesele bu değildi. O dönemde Vanda'nın olay çıkarmaktaki amacı başkaydı. O –sadece bana değil, özellikle de kendi kendisine– benim onsuz babalık yapmayı bilmediğimi ve yapamayacağımı, kendisini dışlayarak kendimi de dışladığımı göstermek istiyordu. Biz bir araya gelmediğimiz takdirde –yani ben onu aldattığımı itiraf etmeden önceki hayatımıza dönmediğimiz takdirde– kaçınılmaz olarak böyle olacaktı.

Onun bu savı bana kısa zaman içinde doğru göründü. Her cumartesi, her pazar kendimi gösterip Sandro'yu ve Anna'yı pırıl pırıl, güzelce taranmış, bir yabancının ziyaretine hazırlanmış gibi görmek, sevgi dolu ilk anların ardından aşırı bir gerginlik hissetmek bana gereksiz ve bundan da ziyade tehlikeli göründü. Evde bulunmamın, şeklen babalık rolünün devamını sağlaması gerekirdi ama benimkisi sürekli bir mevcudiyet olmadığından kusurlu oluyordu. Vanda'ya göre her dediğim, her yaptığım yetersizdi. Çocuklarımızın sessiz sorularına doğru cevaplar vermediğimi, onların beklentilerini hayal kırıklığına çevirdiğimi bana

adım adım gösteriyordu -bunu her zaman sahip olduğu, ama sonradan daha da pekiştirdiği mantıksal keskinlikle yapıyordu.

Bir sabah hiç korkmadığım kadar korkarak, "Benden ne bekliyorlar?" diye sordum.

"Bir açıklama!" diye avazı çıktığı kadar bağırdı; yüreği parçalanmış, soluksuz kalmıştı. "Neden başka yerde yaşadığını, onları niye terk ettiğini, neden onlarla isteksiz isteksiz birkaç saat geçirip sonra ne zaman geri geleceğini söylemeden çekip gittiğini, onlarla ne zaman hak ettikleri şekilde ilgileneceğini anlamak istiyorlar."

Hem onu biraz sakinleştirmek için, hem de ne şekilde karşı çıkacağımı bilmediğimden ona hak verdim. Yıllar boyu dördümüzün daima birlikte olacağından zerre şüphe etmediğimiz o evde ben nasıl bir babaydım, nasıl bir baba olabilirdim? Evin mimarisi bizim birlikte olma şeklimizi emmiş, her köşe için bir işlev belirlemişti. Bu alanlar kışın gri ve soğuk, yazın çok sıcaktı ve asla aydınlık değildi. Bununla birlikte, oraya sevgi dolu alışkanlarımız ve çoğu zaman zirveye çıkmış mutluluklar yerleşmişti. O evde, o yeni durumda haftada birkaç saat kalmak bana imkânsız göründü. Bu nedenle, her zamanki kavgalarımızdan birinin zirvesindeyken Vanda'ya şöyle dedim:

"Okullar kapandı, çocukları biraz yanıma alacağım."

"Nasıl yani? Yanına mı?"

"Evet, yanıma."

"Onları benden almak mı istiyorsun?"

"Hayır, ne diyorsun sen?"

Kasvet içinde, "Sen onları elimden almak istiyorsun," dedi.

Ancak sonra kabul etti. Acıklı bir şekilde, son ve belirleyici bir deney söz konusuymuş da aklımdan gerçekte nelerin geçtiğini bu deneyden sonra anlayacakmış gibi bir tavırla kabullendi.

5.

Yazın, bir pazar günü çocukları Roma'ya götürdüm. Hallerinden memnun görünüyorlardı ama anlamsız bir işe kalkışmıştım. Kendime ait bir evim yoktu –imkânlarım yetersizdi– ve onları Lidia'nın evine götüresim de yoktu. Nedenleri her zamanki gibi karmaşıktı. Lidia'nın tek odalı evinde bizi ağırladığını Vanda'nın öğrenmesi halinde, kendisinin yok sayıldığını düşüneceğini seziyordum: "Aradan çekil bakalım, artık ne eş ne de anne olarak bir işe yarıyorsun," demek gibi olurdu bu. Her türden müzakereye sırtını çeviren katı bir mantığa gün geçtikçe daha fazla esir düştüğünden, hayal bile etmek istemediğim aşırılıklara kapılabilirdi –katı mantığı onu zaten her geçen gün bedenen daha da zayıf düşürüyor, zihinsel olarak da daha tetikte olmasına neden oluyordu. Ama beni endişelendiren tek şey Vanda'nın tepkisi değildi. Çocuklarla Lidia'nın gözünün önünde, aydınlık evinde olmak; kahvaltı, öğle yemeği, akşam yemeği yemek; gece onun yatağına girmek bana iğrenç geliyordu. Bu Sandro ile Anna'ya şöyle demek anlamına gelirdi: "Şu kızın nasıl da seviyeli, nasıl da sakin olduğunu görüyor musunuz? Bakın onunla birlikte nasıl da güzel geçiniyoruz. Ben burada yaşıyorum, sevdiniz mi?" Onları sırf beni sevdikleri için –özellikle de Lidia'yı sevmeleri halinde– annelerine olan sevgilerini incitecek bir birlikteliğe itmiş olurdum. Ama bu kadarla da kalmıyordu, başka nedenler de vardı. Baba rolünde görünmek istemiyordum. Günlerce Lidia ve çocuklarla birlikte yaşamak, Lidia'ya ait o küçük alana yerleşmek, dağınıklık yaratmak, kendi sorumluluğumu sergilemek, Vanda'nın çabaları sayesinde daha yeni fark edebildiğim bu ağır sorumluluğumu paylaşmaya Lidia'yı da zorlamak bana kabul edilir gibi gelmiyordu. Benim otuz altı yaşında, hayatını net bir şekilde belirlemiş, evli, biri on diğeri yedi yaşında olan iki çocuklu bir baba olduğumu Lidia'nın bütün somutluğuyla görmesini istemiyordum. Yaşadığım o büyülü ortam içinde, bu-

nu kendim de görmek istemiyordum. Orada, bağlarını sadece yeniden bağlanmak uğruna koparan biri gibi değil de, pervasız bir âşık olarak görüyordum kendimi. Aşk ilişkilerimde yeni bir tarz geliştirmiştim ve kendi yeknesak geçmişinin mirasını önünde upuzun bir gelecek bulunan genç bir kadının evine sürükleyen bir adam olmak istemiyordum.

Arkadaşlarımdan biri bizi evinde ağırladı. Çocuk bakımıyla ilgili hiçbir şey bilmiyordum, kısa zaman içinde bu konuyla arkadaşımın karısı ilgilenmeye başladı. Arkadaşım da karısı da benim tarafımdaydılar, beni destekliyorlardı. Beş yıldır resmen evli ve uyum içinde yaşayan bir çift olsalar da, kalp atışlarının durdurulamayacağını ve zaten durdurulmaması gerektiğini, kendimi tutkuya kaptırmakla iyi ettiğimi ve daha fazla suçlu hissetmemem gerektiğini söylüyorlardı. Bir akşam çocuklar uyuduktan sonra arkadaşlarım eşimden asla kötü bahsetmediğim için başımın etini epey bir yediler.

"Niye kötü konuşayım ki?" diye sordum.

Arkadaşım, "Çünkü çizmeyi aşıyor, bu şekilde davranması doğru değil," dedi.

"Canını çok fazla yakıyorum ve buna başka türlü tepki veremiyor."

"Çok sevimsiz bir şekilde tepki veriyor," diye haykırdı arkadaşımın karısı.

"Sevimli bir şekilde acı çekmek zor."

"Başkaları bunu yapabiliyor, bazı durumlarda ölçülü olabilmek her şeyin başında gelir."

"Demek ki Vanda senin tanıdıklarından daha çok acı çekiyor."

Onu içtenlikle savundum ama onlar beni daha sevimli ve ölçülü bulmaya devam ettiler. Böylelikle, odalarına çekilen Sandro ile Anna'nın uykuya daldıklarından emin olduktan sonra onları ev sahiplerimin şefkatli gözetimine bırakıp Lidia'ya koşuyordum. İlişkimizin en başından beri onunla geçirdiğim her saat

beni hayrete düşürüyordu. Vanda ileyken alışmış olduğum yoksulluktan çok uzaktı. Lidia iyi yaşamaya alıştırılmıştı, bunu doğallıkla yaşıyordu. Rahatlığın ve keyfin tadını çıkarıyor, beni neşeyle ağırlamak için paralar harcıyordu. Zor durumda kaldığımdaysa bana elindeki az miktar parayı veriyor, içinde bulunduğumuz karmaşık durumu gelecek kaygısı olmadan yaşıyordu. Bana kapıyı açtığında ve gece yemeği için zengin bir sofra donattığını gördüğümde kendimi mutlu hissediyordum ve gün doğmadan onun yatağını terk etmem gerektiğinde mutsuz oluyordum. Uyanmamış olduklarını umarak sabahın beş buçuğunda çocuklara geri dönüyordum. Evde uykusuz uykusuz, suçluluk duyguları içinde dolanıyordum. Sık sık Sandro'nun ve Anna'nın yataklarının yanına oturuyor, onları içime emmek, vazgeçilmez bir parçam gibi hissetmek için onlara bakıyordum. Aradan birkaç saat geçtikten sonra onları uyandırıyor, kahvaltı etmelerini, yıkanmalarını bekliyordum. Sonra arkadaşımla eşinin işi gücü olduğu için onları peşimden işyerine sürüklüyordum.

Sandro ile Anna hiçbir zaman karşı çıkmadılar. Bana yük olmak bir yana, iş arkadaşlarıma ve öğrencilerime karşı mahcup olmamam için beni büyük bir titizlikle gözlüyorlardı. Buna rağmen kısa zaman içinde pes ettim ve onları Vanda'ya teslim etmeye gittim.

O da beni iğneleyerek, "Ne çabuk," dedi. "Babalığın bu kadar mıymış?"

Kendimi ifade etmekte zorlandım. En sonunda çocukların bütün ihtiyaçlarını onun her zaman yaptığı gibi karşılamakta zorluk çektiğimi mırıldandım. Beni yanlış anladı, eve geri dönmek istediğimi sandı. Yüzü aydınlandı, dördümüzün yeni bir denge bulması gerektiğinden söz etti. Başımı iki yana sallayarak, "Kendime yeni bir düzen kurmam lazım," dedim.

Vanda, onsuz yaşadığım hayattan ne kadar çok güç aldığımı kısacık bir an gözlerimden okudu ve beni hiçbir şeyin, çocukların bile tutamayacağını anlayıverdi. Bir an, ona yaptığımın çok

kötü bir şey olduğunu kavradım, ama bunun bilincine tam olarak varmamak için kaçtım gittim.

Ondan gelen son işaret, aylar sonra posta yoluyla elime geçti. Olabilecek en tatsız, en renksiz belgeydi bu: Sandro ve Anna'nın velayetinin Napoli Çocuk Mahkemesi tarafından annelerine verildiğini bildiren ihtiyati tedbir yazısı. Hemen trene atlayabilir, mahkemeye koşabilir, itiraz edebilir, "Ben babalarıyım, eski 133. madde ya da her neyse hiç mi hiç umurumda değil, ben buradayım ve çocuklarımı terk ettiğim doğru değil, onlarla birlikte olmak istiyorum," diyebilirdim. Hiçbir şey yapmadım. Lidia'yla beraberliğime devam ettim, işime devam ettim.

6.

Yerle bir olmuş çalışma odamda, yerde oturmuş vaziyette o belgeyi uzun uzun inceledim: orada, Vanda'nın mektuplarıyla birlikte sarı zarftaydı. Çocuklarım adli makamlardan gelmiş o ihtiyati tedbir yazısını ya da bir yerlerde bulunması gereken benzeri başka herhangi bir belgeyi okumuşlar mıdır diye sordum kendi kendime. O kâğıt benim onlardan resmen vazgeçtiğimin anısını barındırıyordu. Onları büyürken terk ettiğimin, kati bir şekilde hayatımdan uzak kalmalarına izin verdiğimin, onları gözümden ve kaygılarımdan uzaklara sürükleyecek bir fırtınaya bıraktığımın somut kanıtıydı. Kısa ve özlü olan o tedbir yazısı onların yükünü üzerimden attığıma tanıklık ediyordu. Başımda, göğsümde ve midemde onların ağırlığını hissetmemeye alışacaktım, çünkü artık gündelik hayat alışkanlıkları kalmayacaktı, çünkü kısa zaman içinde bildiğim halleri değişecekti. Çocukluk hatlarını yitirecek, boyları uzayacak, bedenlerinin tamamı, çehreleri, sesleri, adım atışları, düşünceleri değişecekti. Hatıralarsa onları annelerine götürüp de, "Kendime yeni bir düzen kurmam lazım," dediğim o uç âna mıhlanacaktı.

Aradan biraz zaman geçti. Lidia'nın mevcudiyeti ve bana gitgide daha çok tatmin sağlayan işlerim sayesinde ayrılığa dayandım. Üniversitedeki bunaltıcı işimi bıraktım. Gazetelere yazı yazmaya, radyoya program hazırlamaya, çekingen çekingen televizyon dünyasına adım atmaya koyuldum. Kilometrelerle, hatta ışık yıllarıyla bile ölçülemeyen bir mesafe vardır: değişimden kaynaklanan mesafedir bu. Tutulduğum şeylerin peşinden giderek karımdan ve çocuklarımdan uzaklaştım: Sevdiğim yeni bir kadın vardı ve gene yeni olan tez canlı bir uğraş içindeydim, görünürde dur durak bilmez şekilde kişisel başarılarım birbirine ekleniyordu. Lidia benden hoşlanıyordu, benden herkes hoşlanıyordu. Bir yandan da benim ağır ve hiçbir şeyi sonuca bağlamasını bilmediğimi hissettiğim geçmişimin üzerine yoğun bir sis iniyordu. Napoli'deki ev silikleşti, akrabalar, arkadaşlar silikleşti. Vanda, Sandro, Anna içimde canlı ve ısrarlı bir şekilde kaldılar, derken mesafe onların enerjisini alıp götürdü, derken mesafe onların acısının ağırlığını alıp götürdü. Daha çocukluktan beri babam anneme eziyet ettiğinde annemin acısını görmemeye alıştırmıştım kendimi. Bu konuda o kadar başarılı olmuştum ki, haykırışları, hakaretleri, tokat seslerini, ağlayışları, bir tekerleme gibi lehçeyle söylenen, "İntihar edeceğim, kendimi pencereden atacağım," sözlerini duymazdan gelebiliyordum. Annemi ve babamı duymamayı öğrendim. Onları görmemek içinse, gözlerimi kapamam yeterliydi. Bu çocukluk sanatını bütün hayatım boyunca, binbir durumda uyguladım. O zamanlar işime çok yaramıştı, ona çok başvurmuştum. Ardımda bir boşluk bırakmıştım, boşluk yaratıyordum. Karım, çocuklarım en olmayacak zamanlarda gözümün önüne geliyordu, bununla birlikte ben onları görmüyor ve duymuyordum.

Ama bunlarla her zaman çok iyi başa çıkamadım. Karımın kendini öldürmeye kalktığı haberini aldığımda yurtdışındaydım. Bu derece mi, diye haykırdım üzgün üzgün ama bunun tam olarak ne anlama geldiğini hâlâ bilmiyorum. Belki *bu derece*

mi demem Vanda'ya yönelik sessiz bir haykırıştı, ölümle burun buruna gelmenin ne anlamı olduğunu soruyordum kendi kendime. Ya da büyük ihtimalle kendime kızdım: Onu bu raddeye mi getirdin, utan kendinden, demekti belki de. Ya da daha genel anlamda, başkaları için ne gibi bir tehlikeye yol açacağına, onlara yapacağımız kötülüğe bakmaksızın istediğimiz her şeyi almaya yönelik yaygın ihtirasa isyan ettim. Kaygı içinde bunaldım durdum. Vanda hastanedeydi. Bu ne zaman, nasıl olmuştu? Bu mesele Sandro ve Anna'yı ne şekilde etkileyecekti? Anlar yeniden sıralandı ve uzaktaki bu figürlerin üstüne yeni bir ışık düşürdü. Karar vermek zorunda olduğumu fark ettim: ya her şeyi, işimi, hayatımı, Lidia ile kendim için yaratmakta olduğum hayat biçimini bırakacak, koşup bu vakumu yok edecek ve her şeyi tekrar bir düzene koyacaktım ya da kendimi Vanda'yı arayıp nasıl olduğunu sormakla sınırlandıracak ve onu ne yalnızken ne de çocuklarla birlikteyken görecektim; kendimi bu gelgitli duygu seline açmayacak, bu riske girmeyecektim. Bu iki seçenek arasında uzun süre gidip geldim. Kimseden tavsiye isteyemezmişim gibi hissediyordum, karar verme sorumluluğu sadece bana aitti. Ya karım hayatta kalmamış olsaydı? Onu öldürenin ben olduğumu kabul etmek zorunda mı kalırdım? Ne şekilde öldürmüş olurdum? Kendi hayatına, çocuklara tutunmak yerine yaşamdan kurtulmanın daha iyi olduğuna karar vermesine neden olup hayatını yıkarak mı? Sandro ve Anna büyüyünce bana bu cinayeti mi yükleyeceklerdi? Öte yandan benim aylarca, yıllarca sürmüş uzun mu uzun bir suç işlediğimin bilincine varmam için ölmesine gerek var mıydı?

Suç, suç, suç.

Bir yaşamı mahvetmiştim, benim gibi kendini dolu dolu gerçekleştirmek isteyen genç yaştaki bir kişiyi artık nasıl yaşayacağını bilmediğini kabul etmeye zorlamıştım.

Ah hayır, neler geliyordu aklıma? İnsanın kendi kaderini izlemesi suç muydu? Kendini hafife almaması suç muydu? Bunal-

tıcı kurum ve âdetlere karşı savaşmak suç muydu? Ne saçma.

Ben Vanda'yı seviyordum, duyarsızca ona zarar vermeyi istediğim tek bir an bile olmamıştı. Temkinli davranmış, ona yalan söylemiştim ve bunu tam da daha az acı çekmesi için yapmıştım. Ama Tanrı affetsin, bu tedbirliliği kendim acı çekecek dereceye, onun boğulmaması için kendimi boğacak dereceye kadar getirmemiştim. *O dereceye kadar değil.*

Onu görmeye gitmedim. Nasıl olduğunu bilmek istemedim. Ona yazmadım. Çocukların durumu nasıl karşıladıklarıyla ilgilenmedim. Vaziyetin ne olduğunu kati bir şekilde anlamasını sağlayacak şekilde davranmaya karar verdim: Hiçbir şey, onun ölümü bile Lidia'yı sevmemi engelleyemezdi. Sevmek: Bu fiili tam da o dönemde kullanmaya başlamış –öncesinde pembe romanlardan çıkmış bir söz gibi gelirdi bana– sevmeye daha önce hiç var olmamış bir anlam vermeye katkıda bulunduğuma ikna olmuştum.

7.

Vanda dengesini yeniden buldu, beni aramayı kesti, kısa zaman içinde bana yazmayı da kesti. Ancak 1978 yılının Mayıs ayında ona mektup gönderen ben oldum, Sandro ile Anna'yı yalnız başıma görmeyi teklif ettim.

Bunu neden yaptığımı söylemek zor, görünürde her şey gayet yolunda gidiyordu. Roma'da yaşıyordum. Televizyonda sürekli çalışmaya başlamıştım. Lidia'yla çok mutluydum. Karım artık hiç baskı yapmıyordu. Çocuklar sadece anlık bir nefes kesilmesiydi, yolda bir çocuğun baba dediğini duyacak olsam hemen arkama dönüp bakıyordum. Gene de bir şeyler takılmaya başlamıştı. Belki de güzel günlerden geçmiyordum, güvensizliklerim gene su yüzüne çıkıyordu, sandığım gibi yetenekli olmadığım izlenimine kapılıyordum zaman zaman. Gitgide artan

başarımın tesadüf eseri olduğunu, dönemin trendinin tersine döneceğini, beceremeyeceğim görevler üstlenerek ortaya koyduğum kibir yüzünden cezalandırılacağımı düşündüğüm kasvetli ruh hallerim oluyordu. Ama belki işin içinde Lidia da vardı. Onu gitgide daha çok seviyordum ve ona hak ettiğimden gitgide daha az emin olduğum bir zarafet, bir zekâ, bir duyarlılık yüklüyordum.

Ona, "Neden benimle berabersin?" diye soruyordum.

"Çünkü durumlar böyle gelişti."

"Ama bu dediğin hiçbir anlama gelmiyor."

"Ama öyle."

"Peki her şey biterse ne olur?"

"Buna izin vermemeye çalışalım."

Zaman zaman bir partide ya da sosyal bir ortamda ona uzaktan bakıyordum. Birkaç yıl içinde küçük bir kız olmaktan çıkmıştı, şimdi çok takdir gören bir kadındı, ölçülü ve göz kamaştırıcı şekilde dalga dalga ilerleyen ateş gibi bir güç yayıyordu. Ona bakınca, yakında beni geride bırakacak diye düşünüyordum. Onunla tanışmak, beni altüst eden taşkın bir canlılığı tetiklemişti, bu sayede beni başarılı bir adama dönüştüren hırslı adımları atabilmiştim. Günün birinde bana değil de, kendi sıcaklığının bende yarattığı etkiye âşık olduğunu fark edecek, benim sadece kaygılı bir adamcağız olduğumu anlayacaktı. Ne olduğumu gördükçe, başkalarına karşı daha çok çekim hissedecekti. Böyle düşünüyordum ve son zamanlarda onun arkadaşlıklarına dikkat etmeye başlamıştım. Şunu ya da bunu çok övdüğü takdirde endişeleniyordum ama farkına bile varmadan uçarı sevgiliden bir gardiyana dönüşmekten de korkuyordum. Bu dönüşüm – gayet iyi biliyordum ki– tamamen faydasız olurdu. Ben istesem de istemesem de Lidia beni yıpratmak pahasına kendi arzusunu izlerdi, tıpkı benim Vanda'yı yıpratarak kendi arzumu izlediğim gibi. Lidia beni aldatırdı, evet, aramızda anlaşma imzalamamış olsak da, ilişkimizde bağ olmasa da, ben kendimi başka

kadınları arzulamamak zorunda hissetmesem de, o bana başka adamları arzulamayacağına dair hiçbir söz vermemiş olsa da bu fiili kullanmak uygun düşerdi. Bunun düşüncesi bile beni yıkmaya yetiyordu. İş için bir yerlere gidecek ve orada beğeneceği birilerine rastlayacaktı. Arkadaş ya da tanıdıkların çekimine kapılacak ve onları kapacaktı. Bir partiye gidecek, neşelenecek ve kendini bırakacaktı. İtibarlı erkeklerin ona değer verdiğini hissedecekti ve onların gölgesinde, benim ona nasıl sağlayacağımı bilmediğim ayrıcalıkların keyfini sürecekti. Yeni dönem eski dönemin üzerine ışıltılı bir örtü örtmüştü sadece, kadim tutkular modernlik farının altında pusuda yatıyordu. Ama zamane hayat buydu ve o, hayatını sonuna dek yaşayacaktı, benim acım bunu durduramayacaktı. Bu yüzden de bazen canım çalışmak istemiyordu, yaratıcılığım sönmeye yüz tutuyordu ve yanıldığıma, Lidia'nın beni sevdiğine ve daima seveceğine ikna olmadıkça geri gelmiyordu. Aksi takdirde ardımda bıraktığım acı izlerinin ne gibi bir anlamı kalırdı ki?

Çekişmelerden, toplantılardan, gerginliklerden, küçük yenilgilerden, küçük zaferlerden, iş seyahatlerinden ve akşamları, geceleri, sabahları öpüşlerden ve kucaklayışlardan örülmüş olan o dar gündelik koza, belleği ve vicdan azaplarını susturmaya yarayan mükemmel bir panzehir işlevi görüyor, ama işte böylesi anlarda belli belirsiz bir şekilde gevşeyip açık veriyordu. Çocuklarıyla oynayan babalar, trende ya da otobüste çocuklarına bilge açıklamalar yapan babalar, onlara bisiklete binmeyi öğretmek için seleden tutup, "Pedal çevir, pedal çevir," diye haykırıp kalp krizi tehlikesine giren babalar içimde tüneller açıyordu. Vanda ve çocuklar (unuttuğum Vanda ve çocuklar) geçmiş zamanlarda benim de bunların aynısını yaptığımı hatırlatmak için yeniden beliriyorlardı. Kendimi bunalımda hissettiğim buz gibi bir sabah Nazionale Caddesi'nde, aralarında kavgaya tutuşmuş biri on, diğeri beş yaşlarındaki oğlunu ve kızını peşinden sürükleyen çok zayıf, kendini salmış, hırçınlaşmış bir anne gördüm.

Onlara uzun uzun baktım. Çocuklar birbirlerini itiyor, birbirlerine hakaret ediyordu ve anneleri de onlara tehditler savuruyordu. Kadının üzerinde modası geçmiş çirkin bir palto vardı, çocukların ayakkabıları eskiydi. Şöyle düşündüm: Unuttuğum ailem bu ve aniden onların yanında boş duran yerimi *gördüm*, onları o hale getirenin o boşluk olduğuna ikna oldum.

Aradan birkaç gün geçtikten sonra Vanda'ya yazdım. O bana iki hafta sonra, üçünü gene günlerimin derinliklerine gömüp kötü düşünceleri kovarak kendimi iyi hissettiğim bir zaman diliminde yanıt verdi. Mektubu beni sinirlendirdi. *Çocuklarla yeniden ilişki kurmaya gereksinim duyduğunu yazmışsın. Aradan dört yıl geçtiğine göre bu meseleyle dinginlik içinde yüzleşebileceğimizi düşünüyormuşsun. Yüzleşecek neyimiz kaldı ki? Hayatımızı çalarak çekip gittiğin, sorumluluk kaldıramadığın için onları terk ettiğin zaman kendi gereksiniminin ne olduğunu ortaya koymadın mı zaten? Her halükârda talebini onlara ilettim ve seni görmeye karar verdiler. Unuttuğun takdirde sana hatırlatırım, Sandro on üç, Anna da dokuz yaşında. Güvensizlik ve korkudan ezilmiş haldeler. Onları içinde bulundukları durumdan daha beter bir duruma sokma.* Çocuklarımla görüşmeye isteksiz isteksiz gittim.

8.

Vanda'nın iğneleyici hatırlatması –*Sandro on üç, Anna da dokuz yaşında*– onları hatırladığımdan farklı bulacağım konusunda hazır olmamı sağlamıştı. Ama onlar sadece farklı değildi: Bana yabancı gibi bakan yabancılar oldukları izlenimine kapılmıştım.

Onları bir kafeye götürdüm, masayı güzel yiyecek ve içeceklerle donattım. Onlarla sohbet etmeye çalıştım ama sürekli kendimden söz edip durdum. Bana hiç baba demediler; bense, kaygı içinde, defalarca isimlerini söyledim. Beni sadece hayatlarında yarattığım depremle hatırlamalarından korktuğumdan, plansız

bir şekilde de olsa kendimi saygıdeğer, yumuşak karakterli, okul arkadaşlarına övgüyle bahsedecekleri bir işi olan bir baba olarak göstermeye çalıştım. Dikkatli bakışlarından, birkaç kez gülümsemelerinden, hatta Anna'nın neşeli neşeli attığı bir kahkahadan onları buna ikna ettiğim izlenimi edindim. Erişkin olduklarında benim izimden ilerlemek için ne yapmaları gerektiği gibi sorular sormalarını umuyordum. Ancak Sandro hiçbir şey demedi, Anna ise ağabeyini işaret ederek bir soru sordu: "Ayakkabılarını bağlamasını ona senin öğrettiğin doğru mu?"

Kendimi rahatsız hissettim. Sandro'ya ayakkabılarının bağcığını bağlamayı mı öğretmiştim? Bunu hatırlamıyordum. O noktada, ani bir neden olmaksızın, aramızdaki yabancılığa şaşırmaz oldum, yabancılık hissi bizim asli ilişkimize içkin bir şeydi. Birlikte yaşadığımız sürece onları tanımak için onları bilmeye ihtiyaç duymayan dalgın bir baba olmuştum. Şimdi iyi bir intiba bırakmak için onlarla ilgili her şeyi kavramak istiyor ve –tam da yabancılara yapıldığı üzere– her şeylerini birkaç dakika içinde bilme sabırsızlığına kapılarak her ayrıntıyı yutan aşırı bir dikkatle bakıyordum onlara. Bir yalanla cevap verdim: Evet, sanırım evet, Sandro'ya pek çok şey öğrettim, ayakkabılarını bağlamayı da öğretmiş olabilirim. Sandro mırıldandı: Kimse ayakkabılarını benim gibi bağlamıyor. Anna söze girdi: Komik bir şekilde bağlıyor, senin de öyle yaptığını sanmıyorum.

Gülümsemeye çalıştım, olabildiğince sevimli bir ifadeye büründüm. Ayakkabılarımı herkes gibi bağladığımdan emindim, çocuklarımın farklı vurgular vererek bahsettiği bu garipliği Sandro çocukken kim bilir nereden edinmiş olmalıydı. Benimle ayakkabılarını bağlama üzerinden gerçek bir ilişki kurduğuna ikna olmuş, şimdi bunun yanlış olduğunu keşfetme tehlikesiyle karşı karşıya, diye düşündüm endişeyle. Ne yapmam gerekiyordu?

Anna gözlerimin içine baktı. Yüzünde hep neşeli bir ifade vardı; ağzıyla gayri ihtiyari yaptığı bir mimik, neşeli olmadığın-

da da neşeli gibi durmasını sağlıyordu. "Nasıl bağladığını göster," dedi ve onun da, ağabeyiyle dalga geçse de, o bağcık hikâyesi üzerinden benim baba rolü yüklemeleri gereken herhangi bir adam olmadığıma, bundan çok daha fazlası olduğuma dair bir işaret beklediğini fark ettim. "Şimdi burada ayakkabılarımı nasıl bağladığımı mı görmek istiyorsunuz?" diye sordum. "Evet," dedi Anna. Ayakkabımın bağını çözdüm, sonra yeniden bağladım. Bağcığın iki ucunu çektim, çapraz tuttum, bir ucunu diğerinin altından geçirdim, kuvvetle sıktım. Onlara baktım, her ikisinin de gözü ayakkabımın üzerindeydi, dudakları aralanmıştı. Biraz gerilerek bağcıkların ucunu çaprazladım, birini diğerinin altından geçirdim, bağcık deliği oluşturdum. Kararsız bir şekilde ara verdim. Sandro'nun gözlerinin içi hoşnutlukla gülüyordu. Anna, "Ya sonra?" diye mırıldandı. Bağcık deliğini aldım ve parmaklarımın arasında sıkarak kapattım, altından elimdeki diğer bağcık ucunu geçirdim, gene bir bağcık deliği oluşturdum ve bağcığı çektim. İşte tamam, dedim Sandro'ya, sen de böyle mi yapıyorsun? Evet, diye cevap verdi. Anna da, doğru, sadece siz böyle bağlıyorsunuz, ben de öğrenmek istiyorum, dedi.

Zamanın geri kalanını, Anna da bizim gibi bağlamayı iyice öğrenene dek benim ve Sandro'nun bağcıklarını çözüp bağlamakla geçirdik. Anna karşımızda çömelmiş duruyordu. Ara ara, "Ama ayakkabıları bu şekilde bağlamak gülünç bir şey," diyordu. En sonunda Sandro, "Bunu bana ne zaman öğrettin?" diye sordu. Dürüst olmaya karar verdim: "Öğrettiğimi sanmıyorum, yalnız başına, bana bakarak öğrenmiş olmalısın." O andan itibaren kendimi hiç olmadığı kadar suçlu hissettim.

Daha sonra Vanda bana düşmanca sözlerle yazdı, çocukların beni her zamanki gibi güvenilmez bulduklarını, onları hayal kırıklığına uğrattığımı söyledi. Bağcıklara hiç değinmemişti, Sandro ve Anna bunu ona söylememişlerdi anlaşılan. Ama ben bağcıkları çözüp çözüp bağlamanın bizi birbirimize yaklaştırdı-

ğını ya da doğduklarından bu yana hiç bu kadar kısa olmamış bir mesafeye getirdiğini biliyordum. Hiç olmazsa bunu umuyor, böyle olduğuna inanmak istiyordum. O kafede çocuklarımı geçmişteki nden çok daha fazla görmüş –bedenimin her hücresiyle– onlardan ne alıp götürdüğümü, sevgi konusunda hissettikleri güveni çiğneyerek onlara ne kadar zarar verdiğimi fark etmiş ve Lidia'ya belli etmeden, günlerce ve gecelerce ağlamıştım. Bu yüzden de annelerine, "Bizi hayal kırıklığına uğrattı," dediklerine inanamıyordum. Ama Vanda'nın yalan söylemediğinden de emin olduğum için –asla yalan söylemezdi– yalan söyleyenin belki de Sandro ile Anna olduğunu düşündüm. Bunu iyi niyetle yapmış olmalıydılar. Benimle görüşmenin güzel olduğunu söyleyecek olsalar, anneleri acı çekerdi ve artık acıya dayanamadıklarından dolayı, Vanda'nın üzülmesine mani olmak için benimle ilgili keşfettikleri güzel şeyler konusunda susmayı tercih etmişlerdi.

İşte o dönemde, babamın jiletiyle annemin kendi bileğini kestiğini hatırladım. Kanı yere damlıyordu ve koşup ikinci bileğini kesmesini engelleyen biz çocuklar olmuştuk. Çocukluğumda ve ergenlikte bu gibi sahneler karşısında kendime inşa ettiğim duyarsızlık duvarı çatlamaya başladı. Annemin eskilerde kalmış ıstırapları, hoşnutsuzluğu, öfkesi, kısmetine düşmüş olan kocasına zaman zaman duyduğu nefret, beni süzgeci olmayan, asla algılamadığım bir şiddetle ezip geçti. İşte o gedikten Vanda'nın acısı da geçti. Onun etini dağladığımı ilk kez hissetmekle kalmadım, ben o acı darbesinden kaçınmaya çalıştıysam da, çocuklarımın onun altında ezildiğini, belki de parçalanmış olabileceklerini fark ettim. Buna rağmen bağcıkları soruyorlardı. Sen ayakkabılarını benim gibi mi bağlıyorsun? Gülünçsün ama nasıl yaptığını öğretir misin?

9.

Onlarla yeniden görüştüm. Ziyaretlerime bir süreklilik vermeye çalışarak Napoli'deki evlerine gittim. Onları Roma'da ağırladım. Öğle yemeğine, akşam yemeğine, restorana götürdüm –bu onlar için çok yeni bir şeydi. Bir süredir Lidia'yla yaşadığımız, Mazzini Caddesi'ndeki kiralık daireye götürdüm. Başarım katmerlense de bunun ardımda bıraktığım acı kasırgasını asla mazur gösteremeyeceğini fark ettim ve hayatım, işi ihmal etme noktasına varacak kadar karmaşık bir hale girdi. Çocukların acısı artık mimiklere, seslere yerleşmişti, silinmez bir şeydi. Anna daha en baştan Lidia'nın sevimli tavırlarını geri çevirdi, ondan nefret ettiğini düzenli bir şekilde göstermek için yapıyordu bunu. Sandro yüzünü asıp durumu kabul etme denemesinde bulunduktan sonra, annesinden başka bir kadınla birlikte yaşadığım eve ayak basmak istemedi. Çocuklarım benden azami dikkat talep ettiler, her an ellerinin altında olmamı istediler. Hiç ya da hemen hemen hiç çalışmıyor olmam bana sorun çıkarmaya başladı, bunu aşmak için Lidia'dan zaman çalmaya başlamam gerekti. Onunla olan hayatım, o âna dek yaşadığımız özgür hayat, alan kaybetmeye başladı; sözleşmelerin bitiş tarihleriyle, Vanda'nın gölgesiyle, Sandro ve Anna'nın kaprisleriyle hesaplaşmak durumunda kaldı.

Bir keresinde Lidia, "Çocuklarınla ilgilen," dedi.

"Peki ya sen?"

"Ben bekleyebilirim."

"Hayır, sen beklemeyeceksin. İşin var, arkadaşların var, beni bırakacaksın."

"Bekleyeceğim dedim."

Ama memnun değildi, gitgide bensiz, daha bağımsız bir hayat yaşıyordu. Çocuklar da memnun değildi, bana yüklediği bütün görevleri titizlikle yerine getirsem de taleplerini sürekli artıran Vanda da memnun görünmüyordu. Örneğin Sandro

ile Anna'yı sadece Napoli'deki evde görmeye karar vermiştim, bunun bir nedeni okul ve arkadaşlarının orada olmasıydı, bir diğer nedeni de Lidia'nın hayatını daha fazla zorlaştırmak istememdi, bir başka neden de Vanda'nın böyle yapmamı istemesiydi. Vanda kin besleme ile beni iyi ağırlama çabası arasında gidip geliyordu. Bir şekilde onu sinir edecek olsam, sert bir cevapla susturuyordu beni. Ama uysal davranacak olsam, beni nezaketle ağırlıyor, çocukların rahatsız etmesine engel olarak çalışmamı sağlıyordu. Bir süre sonra öğleyin ve akşamleyin sofrada bana da yer hazırlamaya başladı.

Bir vakit sonra artık Sandro ve Anna'yla Vanda'nın evinde görüşmek Roma'da görüşmekten daha rahat oldu – çalışma açısından da daha verimliydi. Lidia'nın iş için seyahate çıktığı bir keresinde –bir hafta uzak kalacaktı– çocukların ısrarına yenik düştüm ve Napoli'ye gittim. Orada bir geceliğine değil, yedi gün boyunca kaldım. Bir akşam Vanda'yla tanıştığımız zamanlardan, yirmi yıl öncesinden uzun uzun konuşmaya koyulduk. İki kişilik eski yatağımıza uzandık, birbirimize hiç değmedik ve eski zamanlardan sohbet ederken uyuyakaldık. Lidia'yı bir sonraki görüşümde bunu anlattım. Onun iş yoğunluğundan, etrafından gördüğü takdirden, onu içine soktuğum karmaşık durumu kabullenişinde yatan hoşgörüden rahatsız olduğum bir dönemdi. Her zaman nazikti ve çocuklarla karım –yasal olarak ayrılmamıştık, boşanma adı verilen o yeni şeyi yapmak da o zaman mümkün değildi– uzun uzun telefon konuşmalarıyla özel hayatımızı böldüğünde hiç alınganlık yapmıyordu. Lidia talepte bulunmuyordu, isyan etmiyordu, ancak onun devam eden işlerine laf söyleyecek olsam geriliyordu. Bu nedenle de beni, ikimizi önemsemez olduğundan şüphelenir olmuştum. Bu yüzden kızmasını, bağırmasını, ağlamasını umdum. Oysa hiçbir şey söylemedi, sadece benzi çok soldu. Ardından da, hiç tartışmadan, kiraladığımız daireyi terk etti ve önceden yaşadığı tek odalı eve geçti. Benim itirazlarıma, yalvarışlarıma karşılık sadece şunu

söyledi: Senin nasıl alana ihtiyacın varsa, benim de kendi alanıma ihtiyacım var.

Bir süre yalnız yaşadım ama kendimi üzgün hissediyordum. Napoli'ye, çocuklara, karıma önce bir haftalığına, sonra iki, sonra da üç haftalığına döndüm. Ama Lidia'sız yapamıyordum. Aylar boyu saplantılı bir şekilde onu aradım ama çocuklarla Vanda'nın bunu fark etmemesine dikkat ediyordum. Lidia bana hemen cevap veriyordu, benimle şefkatli bir şekilde konuşuyordu ama onu acilen görmem gerektiğini söylediğim zaman, hoşça kal bile demeden telefonu kapatıyordu. Vanda ve çocuklarla ilişkimin gitgide sağlamlaşmasından ve kendisine duyduğum ihtiyaçtan bitap düşüp de ona hiçbir bağlayıcılığı olmayan bir nevi gizli ilişki teklif ettiğimde bu tutumuna son verdi: ikimiz de özgür olacaktık, beraberliğimiz sadece ara ara görüştüğümüzde aldığımız zevkten ibaret kalacaktı. Bu çok kötü bir dönem oldu. Acımı hafifletmek için bütün enerjimi bana muazzam başarı kazandıran bir televizyon programına verdim ve öyle iyi kazanmaya başladım ki ailemi başkente aldım.

10.

Vanda'dan korkmaya tam olarak ne zaman başladım bilemiyorum. Kaldı ki bunu hiçbir zaman bu kadar net bir şekilde ifade etmedim –*Vanda'dan korkuyorum* demedim. İçimdeki bu duyguya önce dilbilgisi ve sözdizimi üzerinden bir ses vermeye çalışıyorum. Ama bunu yapmak zor. Kullandığım fiil de –*korkmak* da– bana uygunsuz görünüyor. Rahatlık için bu yüklemi kullandım ama aslında dar geliyor, birçok şeyi kapsayamıyor. Neyse, durumu sadeleştirerek anlatmak gerekirse şöyle oldu: Ufak tefek, zayıf, kemikleri kırılganlaşmış bir bedene sahip olmasına rağmen, sözlerimi ve gücümü elimden almasını, beni pısırık kılmasını bilen bir kadınla 1980'den beri birlikte yaşıyorum.

Bu sanırım ağır ağır oldu. Beni yeniden kabul etti ama evliliğimizin ilk on iki yılına damga vuran o yumuşak sevgiyle yapmadı bunu; huzursuz bir şekilde, kendini yüceltme ihtirasıyla yaptı. Kişiliği üzerinde yaptığı çalışmadan, bütün tabuları nasıl bir kenara attığından, tam anlamıyla kadın olmak konusunda gösterdiği kararlılıktan söz ediyordu devamlı. Böylelikle kendisini bir dengede tutamadığı izlenimine kapıldığım bir dönem başladı. Yıpranmıştı, elleri ve gözleri bir türlü huzur bulmuyordu, çok sigara içiyordu. Kriz patlak vermeden öncesine dönmemizi istemiyordu, kendine benzemeyi reddediyordu. Bana kendisinin ne kadar genç, uğruna onu terk ettiğim kızcağızdan nasıl da daha güzel, şık, özgür olduğunu kanıtlamaya yönelik bir nevi gündelik tiyatro oynuyordu.

Şaşkına dönmüştüm. Bir zamanlar gösterdiği özenin benim için yeterli olduğunu, her şey için bu kadar çaba harcamasına gerek olmadığını ona anlatmaya çalıştım. Ama kısa süre içinde, ne zaman bu durumdan hoşnutsuzluk göstersem gerildiğini fark ettim. Kazandığı zaferden gurur duyarak olanları unutacağını sanıyordum ve gerçekten de unutuyordu ama benim sandığım şekilde değil. Ona yaptığımı yüzüme vurmaktan sakınıyor, aşağılamaları ve hakaretleri silikleşmeye terk ediyordu. Ama o yıllarda yaşadığı acı gitmek bilmiyordu, kendine başka gedikler arıyordu sadece. Vanda acı çekmeye devam ediyordu ve acısı katılık halini alıyordu. Acı çekiyor ve sinirleniyordu, acı çekiyor ve düşmanca bir tavır takınıyordu, acı çekiyor ve küçümseyici bir şekilde konuşuyordu, acı çekiyor ve hiçbir esneklik göstermez oluyordu. Yeni hayatımızın her günü onun için şöyle bir sınav halini almıştı: Ben o eski uysal kişi değilim, dediklerime uymayacaksan çek git.

Onun sancısının beni çökerttiğini fark ettim. Verdiğim acıyı algılamam zor olmuştu, ancak yaşadığı ıstırapla geçirdiği değişimi hemen fark ettim ve bunun hem ağırlığını hem de acısını hissettim. Yavaş yavaş, suçluluk hislerine gömülerek hissettiğim

rahatsızlığı kontrol altına aldım, ona her gün pek çok iltifatta bulunmak için çaba gösterdim; zekâsını, siyasi düşüncelerinin radikalliğini, yataktaki ateşliliğini, kendinden ne kadar emin olduğunu göstermekten yorgun düşmesini sabırla bekledim. Bu olumlu sonuç verdi. Alıntılar savurmaktan vazgeçti, isyan havalarını bıraktı, cinsel arzusu bir düzene girdi, kendine daha az bakar oldu. Bununla birlikte farklı bir görüş bildirdiğim her defasında üzüntüye kapılmaktan vazgeçmedi. Onunla aynı fikirde olmayacak olsam, tedirgin oluyordu. Bundan bir hoşnutsuzluk duyuyor, tahammül edemiyordu: Benzi soluyor, sigara yakıyor ve titrek elleriyle sigarayı kısa aralıklarla içine çekerken kendi fikrinde saçmalayacak kadar ısrar ediyordu. Ancak en sonunda ona hak verdiğim zaman sakinleşiyordu, o zaman ruh hali aniden değişiyor ve aşırı derecede şen ve yardımsever oluyordu. Kısa zaman içinde, eskiden hep bana hak verdiğini ve aramızdaki uyumun onu rahatlattığını, bu yeni dönemde ise sadece benim ona hak verdiğim takdirde rahatladığını anladım. Ne zaman bir şeye karşı çıksam bunu bir kriz işareti olarak görüyor, yaşadığı tedirginlik onu tüketiyor ve bütün köprüleri ilkin kendi yıkmak istiyordu. Ona karışmamayı, kendi düşüncelerimi söylememeyi, daima yumuşak bir şekilde razı gelmeyi öğrendim.

Bu, büyük ölçüde, barışmamızı izleyen iki yılda gerçekleşti. Karmaşık bir dönem oldu. Sonra Vanda kendi dengesini buldu, ben iyi kazansam da bir işi olsun istedi, bir iktisatçının yanında çalışmaya başladı. Gitgide zayıflasa da, yılların izlerini gitgide daha çok taşısa da, enerjisi katmerlendi; evi de, beni de, çocukları da asla ihmal etmedi. Ben hiçbir kabahat işlememeye çalışıyordum. İşteki sıkıntılarında ona dalgın bir şekilde destek oluyordum, eve gelen temizlikçi kadınlara çıkardığı zorluklara seyirci kalıyor, ev hayatının katı kurallarına uyuyordum. Her sosyal etkinliğe benimle birlikte gelmesini teklif ediyordum, o da bunu seve seve kabul ediyordu. Herkes ve her şeyi gözlemliyordu, eve döndüğümüzde meşhur adamların çalımını, bana

fazla yakınlık gösteren kadınların vasıflarını –mıymıntı seslerini, sahte güzelliklerini, züppe sohbetlerini– yerle bir ediyor, beni eğlendirmek için onları ustalıkla gülünç düşürüyordu.

Kendime söz hakkı tanıma konusunda birkaç kez denemede bulunduğum tek alan çocukların eğitimi oldu. Çocuklara fazla katı bir yaşam dayatması beni rahatsız ediyordu: Gereksiz harcamalar yasaktı, çok az televizyon seyredilebilir, az müzik dinlenebilir, akşamları seyrek çıkılabilir, çok ders çalışılırdı. Kâh Sandro'nun kâh Anna'nın bakışlarının ağırlığını üzerimde hissediyordum. Şu ya da bu nedenle otoritemi onların lehine kullanmamı sessizce talep ediyorlardı. Onlara duyduğum sevgi nedeniyle eve döndüğümü sandığımdan, en başta kendi kendime, "Baba ol, burada devreye girmen lazım, bunu yapmadan edemezsin," diyordum. Nitekim müdahale ettim, bunu özellikle de çizgiyi biraz aştıklarında ve anneleri konuyla ilgili sakin sakin, uzun uzun konuşmaya onları mecbur edip de, kendi boğucu mantığına hapsedince yaptım. Bu gibi durumlarda kendimi tutamıyordum ve temkinli davranıp aracı rolü üstlenmeye çalışsam da, ne düşündüğümü söylüyordum. Vanda susuyordu, konuşmama izin veriyordu, çocukların yüzü aydınlanıyordu, Anna bana minnetle bakıyordu. Peki ya sonra? Sonra, aradan bir iki saniye geçiyor ve anneleri beni hiç duymamış gibi ya da karşılık vermeye değmeyecek kadar saçma şeyler söylemişim, hatta hiç yokmuşum gibi davranıyordu. Onları daha da katı argümanlarla sıkıştırıyor, "Fikrinizi özgürce söyleyin: katılıyor musunuz, katılmıyor musunuz?" diyordu.

Ancak bir keresinde ani bir çıkışta bulundu ve buz gibi bir sesle bana şöyle dedi: "Kim konuşacak, ben mi, sen mi?"

"Sen."

"O halde lütfen çık, bırak da çocuklarımla birlikte tartışayım."

Çocukları hayal kırıklığına uğratarak çıktım. Bunu düşmanlıkla yüklü saatler, ardından da gece vakti büyük bir kavga izledi.

"İyi bir anne değil miyim?"

"Bunu söylemedim."

"Lidia gibi mi büyüsünler istiyorsun?"

"Lidia'nın ne alakası var şimdi."

"O idealindeki kişi değil mi?"

"Kes artık."

"Lidia gibi büyümelerini istiyorsan, üçünüz de ona gidin, ben size katlanamıyorum artık."

Kendimi geri çektim, bağırmasını, ağlamasını, gene uçurumdan düşecek gibi olmasını istemiyordum. Acısı hep oradaydı, hiç bitmiyordu. Hem tutarlı hem de içten cevap vermelerini bekleyip soru yağmuruna tutarak çocukları bunalttığında dalgınlık numarası yaptım. Sandro ile Anna bana güvenmez gözlerle bakmaya başladılar. En başta kendi kendilerine şunu sormuş olmalılar: Bu adam kim, ne düşünüyor, yeter artık, onları rahat bırak, diye bağırarak yanımızda yer almaya ne zaman karar verecek? Derken bu soruyu sormaz oldular. Belki de evin dinamiğinin bu olduğunu onlar da anlamıştı. Bu ancak, Vanda'nın hep dilinin ucunda olan sözlere (*"Ya beni kayıtsız şartsız kabul ettiğini her an gösterirsin ya da kapı orada, çıkıp gidebilirsin"e*), "Dilediğin kadar bağır, kendini de gebert çocukları da, ben artık seni çekemiyorum, gidiyorum," diye karşılık vermeye hazır olsam kırılabilecek bir dengeydi. Ama hiçbir zaman bunu yapamadım. Bir defasında, boş yere yapmıştım zaten.

Böylece yıllar düzgün bir şekilde aktı geçti ve biz, iyi halli, saygıdeğer bir aile olduk. Bir miktar para kazandım. Vanda her zamanki tasarruf açlığıyla kenara para koydu ve Tevere'ye birkaç adım mesafede olan bu evi satın alabildik. Sandro üniversiteyi bitirdi, Anna da öyle. İş bulmakta zorluk çektiler, işlerini boyuna kaybediyorlar, gelip bizden para istiyorlar, hayatları düzensiz. Sandro âşık olduğu her kadınla çocuk yapıyor, dört çocuğu var. Çocukları için hiçbir fedakârlıktan kaçınmıyor, onların her şeye bedel olduğuna inanıyor. Anna insan türünün gayri mede-

ni birçok davranışından biri, insandaki hayvani bir tortu olduğunu düşündüğü için dünyaya çocuk getirmeyi reddetti. Her ikisi de, zaman zaman saçmalık boyutuna varan taleplerini bana yöneltmiyor, her şeyin dizginlerinin annelerinde olduğunu biliyorlar. Benim evde neredeyse bir ruh gibi dolandığımı, zararsız olduğumu gördüler. Kabahatleri yok. Hayatım tamamen onların dışında gerçekleşti. Aile içinde gölge-adam oldum, Vanda *benim* doğum günlerimi büyük bir şenlik içinde kutladığında da, *benim* arkadaşlarımı, *benim* akrabalarımı davet ettiğinde de ben hep sessiz kaldım. Evde bir daha uyuşmazlık olmadı. Sosyal ve özel her ortamda ya sustum ya da belli belirsiz keyifli bir şekilde başımı evet anlamında salladım. Vanda da benimle belli belirsiz imalı bir alayla, yüzeysel bir sevgiyle konuştu durdu.

Alay, evet, zaman zaman da iğneleyicilikle. Ve her zaman okşamayla vurmanın arasındaki o eşikteydi. Olur da yanlış bir cümle söyleyecek olsam ya da kendimi denetleyemeyip bir bakış fırlatsam, işte o zaman sert sözlerle beni dağlıyor ve içimdeki bir şeyler gizlenmenin yolunu tutuyor. Vasıflarıma, meziyetlerime gelince, ne desem bilmem ki. Vanda bana, çocuklara, eve gelen temizlikçi kadınlara, arkadaşlara, misafirlere benim iyi bir adam, iyi bir hayat arkadaşı olduğumu, gençken büyük bir yeteneğe sahip olduğumu ima eder. Ama işim, başarılarım karşısında hiçbir zaman açıkça heyecanlanmadı; zaman zaman işteki başarıma yönelik belli belirsiz bir takdir ifade ettiğinde, bunu sadece bize biraz konforlu bir yaşam sağladığını vurgulamak üzere yaptı.

Bir keresinde, belki de on beş yıl kadar önce –mevsimlerden yazdı, tatildeydik, deniz kıyısında gezinti yapıyorduk– hiç beklenmedik bir şekilde ve her zamankinden farklı ama ciddi bir ses tonuyla bana dönüp şöyle dedi: "Bize dair hiçbir şey hatırlamıyorum artık."

Cesaretimi toplayıp şu soruyu sordum: "Ne zamanki bizden söz ediyorsun?"

"Her zamanki: Tanıştığımız andan bugüne, öleceğim güne kadarki bizden."

Karşılık vermekten kaçındım, o zaman diliminin anlamsızlığı üzerine şaka da yapmadım. Sudaki bir parıltı imdadıma geldi, yüz liretlik bir madeni paraydı. Onu aldım, sevinmesi için Vanda'ya verdim. Dikkatle inceledi, sonra denize geri attı.

11.

O sözleri sık sık düşündüm; zaman zaman benim için hiçbir şey ifade etmiyor, zaman zamansa bana her şeyi dile getiriyormuş gibi geliyor. Ben de, o da susma sanatını biliyoruz. Yıllar önceki krizden, daha az şey söylememiz ve daha çok susmamız gerektiğini ikimiz de öğrendik. İşe yaradı. Vanda'nın söylediği ya da yaptığı şeyler neredeyse her zaman onun ne hakkında sustuğunu gösterir. Benim sürekli ona hak vermem de on yıllardır hiçbir konuda, kesinlikle hiçbir konuda onunla aynı şeyleri hissetmediğimiz gerçeğini saklıyor. 1975'te, acımasız derecede dürüst bir çatışmamız sırasında, Vanda bana şöyle bağırmıştı: "İşte alyansını bu yüzden gittin kestirdin, sen benden kurtulmak istiyorsun." Ben de gayri ihtiyarı başımı evet anlamında salladığım için –bünyem o zaman henüz denetim altında değildi– Vanda alyansını yüzük parmağından çıkarıp fırlatmıştı. Altın halka duvara çarpmış, ocağa sekmiş, yere düşmüş, canlı bir şeymiş gibi bir mobilyanın altına yuvarlanmıştı. Beş yıl sonra, geri dönüşümün sürekli olduğuna kanaat getirdiğinde, alyans gene parmağında belirmişti. Bu, şu anlama geliyordu: "Ben kendimi gene sana bağlı hissediyorum, peki ya sen?" Bu sessiz soru yeni bir emir kipi tonundaydı, sessizlikle ya da haykırarak verilecek ani bir cevap talep ediyordu. Birkaç gün direndim ama onun alyansıyla gitgide daha gergin bir şekilde oynadığını görüyordum. Sadakatimi sunmam, özellikle de niyetimin iyi olduğu-

nu kanıtlamam lazımdı. Kuyumcuya gittim ve eve parmağımda bir halkayla geri döndüm, içine barışma tarihimizi yazdırmıştım. O hiçbir şey demedi, ben de öyle. Ama yüzüğe karşın, neredeyse hemen -eve döndükten üç ay sonra- bir sevgilim oldu ve birkaç yıl öncesine kadar da ısrarla sadakatsiz bir adam oldum.

Bu şekilde davranmama yol açan nedenlerden pek emin değilim. Kuşkusuz baştan çıkarılmanın, cinsel merakın, kaybettiğim yaratıcılığı her flörtten sonra yeniden bulduğuma dair (asılsız) hissiyatımın da bunda rolü oldu. Ama hem en gözden kaçan hem de en gerçek nedeni tercih ediyorum: Eski beraberliğimi yeniden kurmuş, aileme geri dönmüş, alyansımı tekrar takmış olsam da özgür bir adam olduğumu, artık gerçek bir bağım kalmadığını kendime kanıtlamak istiyordum.

Ama o denemelere her zaman büyük bir temkinle kalkıştım. Benimle birlikte olmaya hazır her kadına uygun zamanda şunu dedim: "Seni arzuluyorum, evet, ama aramızda bir şeyler olsun istiyorsak birbirimize karşı açık olmamız lazım. Ben evli bir adamım, karıma ve çocuklarıma geçmişte gereğinden fazla acı çektirdim ve yeniden acı çekmelerini istemiyorum. Birbirimize ancak kısa bir süreliğine ve gizlilik içinde biraz zevk verebiliriz. Bu şartlar sana uyuyorsa devam edelim, yoksa burada bitirelim." Asla olumsuz cevap almadım. Zaman değişmişti: Bekâr ve evli kadınlara, tıpkı erkekler gibi rahatlıkla keyif alma arayışı dayatılıyordu. Kızlar çok sorun çıkardıkları takdirde kendilerini eski kafalı hissediyordu, evli ve çocuklu kadınlarsa zinayı hafif bir günah ya da erkeklerin özgürlüklerini kısıtlamak için uydurduğu bir numara gibi görüyordu. Dolayısıyla arzularını aman aman bir aşk beklentisi olmaksızın ortaya koyuyorlardı ve bu nedenle ben şartları masaya sürerken beni heyecan verici bir hikâye anlatıyormuşum gibi keyifle dinliyorlardı. İşte böyle böyle kaçamak yapıyordum. Aklımın başımdan gider gibi olduğunu nadiren hissettim ve her şeyin yeniden başlamak üzere olduğundan korktum. Bu, özellikle de noktayı koyan kişi sevgi-

lim olduğunda gerçekleşiyordu. O durumlarda Lidia'nın açtığı yara yeniden beliriyordu ve birkaç hafta, birkaç ay boyunca öleceğim hissiyle yaşıyordum.

Ama böyle bir şey olmadı ve beni yeni yıkımlardan koruyan tam da Lidia'nın hayaleti oldu. Başka hiçbir kadınla kendimi kaybetmedim, çünkü hâlâ Lidia'ya bağlıydım. Onu hiçbir zaman unutamadım, onu düşünmek beni hâlâ altüst ediyor. Bu yüzden, onunla görüşmenin bir yolunu bulmadığım bir tek yıl bile olmadı. Hayatındaki gelişmeleri titizlikle izledim. Üniversitede ders vermeye devam ediyor ama emekliliği yaklaştı. Gazetelere makaleler yazıyor, özellikle de işsizliğin ve sefaletin kol gezdiği bu dönemde çok takdir gören bir ekonomist. Otuz yıl önce oldukça meşhur, hani yaşarken oldukça ün kazanıp da öldükten sonra kitapları okunmayan cinsten bir yazarla evlendi. Yolunda giden bir evlilik bu. Üç oğlu var, artık hepsi büyümüş, hepsi de yurtdışında önemli sektörlerde çalışıyor ve kazançları yerinde. Onun için seviniyorum, mutlu bir hayatı olması güzel. Başta beni görmek istemiyordu. Onu bina kapısında bekliyor, uzaktan gözetliyordum; giysilerindeki renk uyumu, zarif yürüyüşü beni baştan çıkarıyordu. Yıllar sonra inadı kırıldı ve böylece görüşmeyi alışkanlık edindik; beni hâlâ heyecanlandıran senelik bir ritüel oldu bu. Çok masum görüşmelerdi bunlar ve hâlâ da öyle. Birbirimizi gördüğümüzde kendinden çok söz ediyor. Onu dikkatle dinliyorum. Hayatı adım adım benimkinden daha dolu bir hal aldı. Onun da başarıları azalmaya yüz tutunca, sevgiyle çocuklarının başarılarından söz eder oldu. Kocası bizimle ilgili her şeyi biliyor; Lidia'nın benim mutsuz bir ihtiyar olarak şikâyetlerimi, Sandro ve Anna'nın bana geçmişte ve halen verdikleri kederi bile anlattığını sanıyorum. Vanda ise çok uzun zaman önce uğruna onu terk ettiğim kadınla iletişimimi hiç koparmadığımı bilmiyor. Bunu bilecek olsa ne olacağını hayal etmek bile istemem. Kırk yıldan beri Lidia adını telaffuz etmem bile mümkün değil. Bütün sevgililerime tahammül ede-

bileceğinden eminim, ama Lidia'yı görmeme, hâlâ onu seviyor olmama dayanamaz.

Üçüncü Bölüm

1.

Aniden uyandım. Hâlâ çalışma odasındaydım, Vanda'nın mektuplarının üzerine yan yatmış vaziyetteydim. Lamba yanıyordu ama kepenklerin, parmaklıkların arasından pembemsi bir ışık gelmeye başlamıştı, gün doğuyordu. Kırk yıl öncesinin hiddetinin, yakarışlarının ve gözyaşlarının arasında uyuyakalmıştım.

Doğruldum; sırtım, boynum ve sağ elim ağrıyordu. Kalkmaya çalıştım ama başaramadım, emekleme pozisyonuna geçtim ve ardından kitaplığa tutunarak inleye inleye ayağa kalktım. Kaygıdan göğsüm sıkışıyordu, bunun nedeni beni hâlâ sersemleten rüyamdı. Ne mi görmüştüm? Orada, darmadağın haldeki çalışma odamdaydım. Lidia yerde, kitapların arasına uzanmıştı, yıllar önce nasıl görünüyorsa yine öyle görünüyordu. Ona baktıkça kendimi daha da yaşlı hissediyordum ve sevinemiyordum, rahatsız oluyordum. Evimin tamamı Roma'dan ayrılmaktaydı. Ağır ağır, kanaldan geçen bir kayık gibi hafifçe salınarak hareket ediyordu. O devinim bir süre bana normal geldi, ancak bir süre sonra yolunda gitmeyen bir şeyler olduğunu fark ettim. Dairenin tamamı Venedik'e doğru yöneliyordu, bununla birlikte, hiçbir mantığı olmasa da, bir parçası arkada kalıyordu. Birbirinin tıpatıp aynısı, hem beni hem de Lidia'yı içine alan iki çalışma odasının nasıl var olabildiğini anlayamıyordum. Bunlardan biri hareketsiz, tecrit halde kalıyor, diğeri ise bütün evle birlikte uzaklaşıyordu. Ardından, iyi bakınca yolculukta yanımda olan

kızın Lidia olmadığını, kargocu kız olduğunu fark ediyordum. Bu keşif beni soluksuz bırakmıştı.

Saate baktım, beşi yirmi geçiyordu. Sağ bacağım da ağrıyordu. Kepengi zar zor kaldırdım, balkon kapısını açtım ve tam olarak uyanmak için serin havaya, balkona çıktım. Kuşlar ısrarla cıvıldıyordu, gökyüzü binaların arasında kalan soğuk dikdörtgenler olarak görülüyordu. Kendi kendime, "Vanda uyanmadan mektuplardan kurtulmam lazım," dedim. Mektupların zamana dayandığını, hırsızların onları gün ışığına çıkardığını, orada, yerde durduklarını, onları elime o gece geçmişler gibi okuduğumu –evet, yeniden okuduğumu değil, sanki ilk defa okuduğumu– anlamak hoşuna gitmezdi. Muhtemelen onları yazdığını bile hatırlamıyordu, görse kızardı ve kızmakta haklı da olurdu. Ortadan kaybolmuş bir dönem ve kültürde, dengesizlik ânında filizlenmiş sözlerin aniden ortaya çıkmaları katlanılır gibi bir şey değildi. O cümleler kendinde olmadığı bir zamanların cümleleriydi, artık ona ait olmayan bir sesin iziydiler. Odaya aceleyle girdim, mektupları toplayıp çöpe attım.

Ardından ne yapacağımı düşündüm. Kendime bir kahve mi koysaydım? Uyanmak için duş mu alsaydım? Ortalıkta acı verici daha başka belge olmadığından emin olmak için hemen etrafı mı yoklasaydım? Odaya şöyle bir göz atıp inceledim: Yere, mobilyalara, içi dolu çöp poşetlerine, menteşeden çıkmış raflara, tavana baktım. Bakışlarım Prag'dan aldığım küpte, sırlarımı barındıran küpte takıldı. Fazla öndeydi, düşecek gibi duruyordu, geriye itmem gerektiğini düşündüm. Ama bunu yapmadan önce Vanda'nın hâlâ uyuyup uyumadığını anlamak için kulak kabarttım. Kuşların cıvıltısı her türlü sesi bastıracak kadar kuvvetli olduğundan, kapı kollarının olabildiğince az gıcırdamasına dikkat ederek kapıları bir bir açtım ve parmak ucunda yatak odasına gittim. Yarı karanlıkta karımın siluetini gördüm, dudaklarını aralamış, düzenli nefes alarak uyuyan ufak tefek ve ihtiyar bir kadındı. Herhalde rüya görüyordu, duygulara kapılmış

gibiydi. Benden, çocuklarından, dünyadan korunmak için bir ömür kuşandığı mantığını bir kenara koymuş ve kendine teslim olmuş olmalıydı. Ama ben onun içsel gelgitlerine dair hiçbir şey bilmiyordum, hiçbir zaman da bilmeyecektim. Onu alnından öptüm. Bir an için soluksuz kaldı, ardından nefes almaya devam etti.

Deminki dikkatin aynısını göstererek bütün kapıları kapattım, çalışma odasına geri döndüm. Demir merdivene çıktıktan sonra, bir yüzüne elimi şiddetle bastırarak küpü açtım. İçi boştu.

2.

1976-1978 yılları arasında çekilmiş yirmi kadar polaroid fotoğraf, neredeyse kırk yıldır Prag küpünde duruyordu. Makineyi ben almıştım, o zamanlar sürekli Lidia'nın fotoğraflarını çekiyordum. Standart fotoğraf makinelerinde film rulolarını tab etmek için fotoğrafçıya gitmek, böylelikle kendi özel hayatını başkalarının gözlerinin önüne sermek gerekirken, bu alette fotoğraf çekildiği an tab oluyordu. Lidia bu mucizeye benimle birlikte şahit olmak için yanıma gelirken, onun incecik bedeninin sureti makinenin fırlattığı küçük bir dikdörtgen kâğıdın yoğun sisinde beliriveriyordu. O yıllarda bir dolu polaroid biriktirmiştim. Vanda'ya geri döndüğümde, sadece Lidia'yı değil kendi yaşama zevkimin de fotoğrafını çektiğimi hissettiğim kareleri yanımda getirdim. Bunların arasında, Lidia'nın çıplak olduğu fotoğraflar da vardı.

Merdivenin başında sersemlemiş halde kalakaldım. Açıklamakta zorluk çektiğim bir nedenle aklıma yeniden Labes geldi, onu gece boyunca hiç düşünmemiştim. Genç polis, kız arkadaşına gitmiştir demişti gülerek. Tatsızlık çıkabileceğini, mutsuzluk yaratabileceğini, şiddete neden olabileceğini, umutsuzluğa

ve ölüme sevk edebileceğini herkes bilse de, cinsellik karşısında hep gülünür. Kim bilir ben evden gittiğim zaman kaç arkadaşım ya da tanıdığım gülümsemiş ya da gülmüştü. Tıpkı Labes'in hovardalığı düşüncesi karşısında Nadar'ın, benim ve polisin eğlendiği gibi eğlenmişlerdi (*Aldo hoşça vakit geçiriyor, hah hah ha*). Ama ben geri dönmüştüm, Labes ise hayır, henüz gelmemişti. Miyavlamadan eser yoktu, sadece kuş cıvıltıları duyuluyordu. Vanda'yı düşündüm, rahatsız olarak bana bakmış, polisin şakasına gülmemişti. Ona göre Labes kaçırılmıştı ve hırsızlar er ya da geç fidye isteyecekti. Ama biz erkeklerden hiçbiri, özellikle de polis, yaşlı hanımın söylediği ihtimali ciddiye almamıştı: Çingeneler karşılığında para almak için kedi kaçırmaz. Elbette, dedim kendi kendime merdivenin tepesinden, Çingeneler bunu yapmaz. Labes'in neden aniden aklıma geldiğini anlar gibi olduğumu düşündüm. Fotoğraflarla kedinin ortak yanı erotizm ve ortadan kaybolmaktı. Hırsızlar Çingene gençler değildi, gözleri sadece birkaç altın zincirde değildi. Evleri, sahiplerinin zayıf noktalarını bulup, bunları sonradan para istemek için kullanmak için altüst ediyorlardı.

Kargocu kızın kediyle nasıl ilgilendiğini, ışıl ışıl gözlerini kitaplardan, biblolardan, mavi küpten alamadığını yeniden düşündüm. Küpü, yüksekte ve az görülür bir yerde olmasına karşın hemen gözüne kestirmişti. Rengi güzel, demişti. Ne antrenmanlı gözleri vardı. Öfkeden kızardığımı hissettim ve sakinleşmeye çalıştım. Benim yaşımda biri için şüpheyi sağlam bir sava, sağlam bir savı mutlak bir gerçekliğe, mutlak bir gerçekliği de saplantıya çevirmek kolaydır. Temkinli bir şekilde basamak basamak indim. Varsayımım beni yanlış yola sokabilirdi, hem daha aşikâr hem de kısa vadede daha riskli olabilecek bir şeylerin olup olmadığını kontrol etmeliydim. Hırsızlar –kargocu kız düşüncesini irademle kovarak, daha genel bir tanıma geçmiştim– küpü bulmuş, açmayı başarmıştı ama belki de ardından bir iki kahkaha atmış, fotoğrafları raflardan ve tepelerden savur-

dukları başka binbir şeyin arasına atmışlardı. En olası durum buydu. Ancak bu durumda, dedim kendi kendime, buradaki, şuradaki ve diğer odalardaki her şeyi gözden geçirmeliyim. Vanda polaroidleri bulmamalı, bu bir felaket olur. En kırılgan olduğumuz, birbirimizin yardımına en çok ihtiyaç duyduğumuz bir zamanda birbirimizi yiyeceksek, onca sene rıza göstermiş, binbir önlem almış, bir şeyleri sürekli bastırmış olmanın ne anlamı kalırdı? Kendimi evin her köşesini dikkatle yeniden incelemeye zorladım ve fotoğrafların gece boyunca gözümün önünde olup da onları görmemiş olduğumu umarak, kitaplığın önünde yığılı duran şeyleri karıştırmaya koyuldum.

Ama ne kadar ararsam, dikkatim de o kadar dağılıyordu. Lidia'yı, mutlu günlerimizi düşünüyordum. Fotoğrafları bulduğum takdirde onları da mektuplar gibi çöpe atacaktım. Fotoğrafların sonsuza dek ortadan kaybolması fikrine; evde yalnız olduğumda zaman zaman onlara bakamayacağım, onlarla kendimden geçemeyeceğim, teselli olamayacağım, hüzünlenemeyeceğim, hayatımın hiç olmazsa kısa bir kesitinde kendimi iyi hissettiğimi algılayamayacağım fikrine dayanamıyordum. O zamanki sevinç, Lidia'nın hiçbir zehir kalıntısı taşımayan hafif nefesi bana zaten zaman zaman bir yaşlılık fantezisi, az oksijen alan beynimin bir halüsinasyonu gibi geliyordu. Sonrasında ne olacaktı? Taşkınlık ve isteksizlikle dolu tutarsız bir karışımdan ibaret bir ruh haliyle aramaya koyuldum. Fotoğrafların ne çalışma odasında ne de oturma odasında olduğuna ikna oldum. Peki o halde? Az sonra Vanda kalkacak, ortalığı benimkinden çok daha pratik bir şekilde düzenlemeye koyulacaktı. Onun bakışları boş hayallerle bulanmıyordu, her zaman dikkatli bakardı. Polaroidler eskiden Sandro ve Anna'ya ait yatak odalarında olabilirdi. Fotoğrafları Vanda bulacak olsa, Lidia'nın asla unutulmadığını, yıllar boyunca hiç yara almayarak gençliğini muhafaza ettiğini, kendisinin ise benim ellerimin ve gözlerimin altında kaçınılmaz olarak yaşlandığını anlamakla kalmazdı; onu sakin-

leştirmekle uğraşmak, onun huzurunda fotoğrafları son bir bakış bile atamadan ocakta yakmak zorunda kalırdım.

Kapıları gıcırdatmadan yeniden açtım, Anna'nın odasına girdim. Orası da berbat haldeydi. Yüzlerce kartpostalın, gazete kupürlerinin, aktör ve şarkıcı posterlerinin, alacalı bulacalı resimlerin, yazmayan kalemlerin, cetvellerin, gönyelerin, her türlü şeyin arasında fotoğrafları aramaya koyuldum. Sonra yatak odasının kapısının açıldığını, Vanda'nın ayak seslerini duydum. Benzi soluk, gözleri şişmiş, kapının eşiğinde belirdi.

"Labes'i buldun mu?"

"Hayır, bulsam seni hemen uyandırırdım."

"Uyudun mu?"

"Sadece birazcık."

3.

Her zamanki gibi, neredeyse çıt çıkarmadan kahvaltı ettik. Sadece bir kez tekrar yatması için ikna etmeye çalıştım ama reddetti. Banyoya girdiğinde rahatlayarak derin bir nefes aldım ve Sandro'nun eski odasında deliler gibi aramaya koyuldum. Ama zaman yetmedi, Vanda yirmi dakika sonra henüz ıslak saçlarıyla, keyifsizliğin izlerini taşıyan, öte yandan evini yeniden çekip çevirmeye hazır bir çehreyle çıkageldi.

Şaşkınlıkla, "Ne arıyorsun?" diye sordu.

"Hiç, düzenliyorum sadece."

"Bana öyle gelmedi."

Beni ayak bağı gibi görüyordu, yardımıma hiçbir zaman itimat etmedi; daima bensiz daha hızlı ve iyi çalıştığını düşünür. Alıngan bir şekilde karşılık verdim: "Oturma odasını ve çalışma odasını düzenledim, gördün mü bak?"

Gidip baktı ve memnuniyetsizliğini belli etti.

"İhtiyacımız olan bir şeyleri atmadığından emin misin?"

"Sadece kırılmış şeyleri attım."

Pek de ikna olmamış bir halde başını iki yana salladı, ben de onun çöp poşetlerine bakmaya koyulacağından korktum.

"Güven bana," dedim.

Homurdandı: "Çöpler çok yer kaplıyor, atmaya gidiver."

Huzurum kaçtı, onu evde yalnız bırakmak istemiyordum. Peşinde durmak ve fotoğraflar evde bir yerdeyse, onları Vanda'dan önce görmek istiyordum.

"Belki bana yardım etmen daha iyi olur," dedim, "çok poşet var."

"Birkaç kez gidip gelirsin. Ev boş kalmasın."

"Neden?"

"Telefon edebilirler."

Hırsızların arayıp Labes'i geri vereceğine hâlâ inanıyordu. Bundan emin olması beni etkiledi, kargocu kızdan yeniden şüphelenmeye koyuldum. Evi kız arayacaktı. Belki de böyle olmazdı, belki sahte deri ceket veren adam arardı.

Şöyle dedim: "Benimle konuşmak isteyeceklerdir."

"Sanmam."

"Genellikle erkeklerle konuşurlar."

"Haydi canım."

"Kedi için para vermeye hazır mısın gerçekten?"

"Onu öldürsünler mi istiyorsun?"

"Hayır."

Zihnimde kızın ve adamın sesleri, alayları, gülüşleri yankılanıyordu. Kedi için şu kadar para istiyoruz diyeceklerdi, fotoğraflar için istediğimiz para ise şu. Vermezsem ne olur? Ne mi olur? Fotoğrafları karınıza gösteririz. "O kız eşimin gençliği," de diyebilirdim elbette, ama eminim bir kahkaha patlatıp, "O halde sorun yok, onları karınıza kediyle birlikte teslim ederiz," diye cevap verirlerdi. İşte böyle olacaktı, her şey öngörülebilecek gibiydi. Zaman kazanmaya çalıştım ve iç çekerek, "Etrafta şiddet kol geziyor," dedim.

"Hep öyleydi."

"Ama evimize kadar gelmemişti hiç."

"Öyle mi dersin?"

Sustum, o da kaba bir şekilde, "Elini çabuk tutar mısın?" dedi.

Gözümden kaçmış olan cam kırığını almak için eğildim.

"Belki evin tamamını temizleyip çöpleri sonradan atmak daha iyi olur."

"Yer açılması lazım, haydi git artık."

Poşetlerin hepsini asansöre yükledim, sonunda bana yer kalmamıştı. Zemin kata kadar yürüyerek indim, asansör düğmesine bastım, kabin aşağı geldi. Poşetleri çöp bidonlarına kadar sürükledim. Kocaman ve şişkin poşetler ne kâğıt bidonuna ne cam ne de plastik bidonuna giriyorlardı, hiçbir yere sığmıyorlardı. İçlerindeki malzemeyi birer birer ayıklamam gerekirdi ama bunu yapmaya üşendim. Nadar'ın camdan beni görmemesini umarak, poşetleri asfaltın üzerine düzgün yerleştirilmiş bir şekilde bıraktım.

Hava sıcaktı, terimi sildim. Nadar'ın bakışlarını hayal ederken gözümün önüne daha başka bakışlar geldi. Hırsızların telefon edeceği ne malumdu? Belki de bir yerlerde durmuş beni gözetliyorlardı. Henüz boş olan yolda, az sayıdaki arabalardan birine yaslanmış olan o siyahi genç onlardan biri olamaz mıydı? Delikanlıyı gözümün ucuyla takip ederek apartman kapısına geri döndüm. Kalp atışım hızlanmış, bütün bedenimi şişkinlik hissi kaplamış, enseme ağrı girmişti. Hayatımda ilk kez Sandro ve Anna'nın öylece aniden ortaya çıkmalarını, bana yardım etmelerini ve özellikle de her zaman yaptıkları gibi azıcık dalga geçerek beni yaşlılık halimden çekip çıkarmalarını, "Abartıyorsun, her yerde tehlike ve komplo görüyorsun, ayakların yere sağlam basmıyor, on yıl öncesine kadar yazdığın televizyon dizilerini şimdi de zihninden yazıyorsun," demelerini diledim.

Eve telaş içinde girdim, Vanda'nın bu sırada fotoğrafları bulup bulmadığını anlamak için bir bakış atmam yeterli olurdu. Aceleyle, gerektiği takdirde söylemem gereken, ortamı yumuşatacak birkaç söz düşündüm: "Hiçbir şey bilmiyorum, kim bilir nereden çıktılar, ver bunları da atmaya gideyim." Düzen konusunda ısrar etmeyi de düşündüm: Evin o hali, her şeyi daha da dağıtmaya cesaretlendirir gibiydi. Öte yandan, işe koyulmak için bunca erken kalktığına göre Vanda da bu konuda benim gibi düşünüyor olmalıydı. Ancak oturma odasına baktığım zaman bana pek bir iş yapmamış gibi geldi. Karımı bir köşede bir şey kaybetmiş de arar gibi dururken yakaladım. Beni duyar duymaz doğruldu, elleriyle elbisesini çekiştirdi, dudaklarını sımsıkı kapatmıştı.

4.

Hava çok sıcak olmuştu. Oturma odasıyla çalışma odasını Vanda'ya bırakıp Sandro ile Anna'nın odalarını düzenleme işini kendime ayırdım ki fotoğrafları rahat rahat arayabileyim. Karımdan çıt çıkmadı, en ufak bir ses bile çıkarmadı, kısa süre sonra yatak odasını ve banyoyu da gözden geçirmeye gittim. Fotoğrafların hiçbir yerde olmadığından, dolayısıyla da olabilecek en kötü şeye hazır olmam gerektiğinden emin olduktan sonra, oturma odasına geri gittim. Karımın açık balkon kapısının eşiğine oturduğunu gördüm. Dışarı bakıyordu. Bunca zaman hiçbir şey yapmamıştı, oda aynen bıraktığım gibiydi.

Ona, "Kendini kötü mü hissediyorsun?" diye sordum.

"Gayet iyiyim."

"Yolunda gitmeyen nedir?"

"Her şey."

Olabildiğince şefkatli bir ses tonuyla, "Bak göreceksin, Labes geri gelecek," dedim.

Dönüp bana baktı.

"Adının ne anlama geldiğini neden şimdi bilmemi istedin?"

"Onun adını senden hiçbir zaman saklamadım. O bizim evcil hayvanımız ve adına Labes dedim, bunda ne gibi bir kötülük var ki?"

"Sen yalancısın, daima yalancı oldun ve ihtiyarlığında da yalan söylemeye devam ediyorsun."

"Seni anlamıyorum."

"Gayet iyi anlıyorsun: Orada yerde Latince sözlük duruyor."

Karşılık vermedim. Vanda, hiddetini boşaltmak istediği zaman daima küçük anlamsız olayları öne sürer. Onun belli belirsiz bir hareketle işaret ettiği köşeye gittim. Yerde, sağlam durumda olan başka kitapların arasında Latince sözlük vardı ve on altı yıl önce kediye ismini verdiğim sözcüğün sayfası açıktı. Bu bir tesadüftü. Başta bana Vanda'nın kendisi de bunu pek önemsemiyor gibi geldi. Benimle her zamanki gibi alayla konuşmamıştı, ne anlama geldiğinin hiçbir önemi olmayan sözcükleri bir arada tutmak ister gibi bir ses tonuyla konuşmuştu. Sözlüğün, diye mırıldandı gözlerini balkon demirlerinin ötesine dikerek, L harfi açıktı ve *labes* kelimesinin altı da, taşıdığı her bir anlamın altı da kalemle çizilmişti. *Düşüş, çığ, yıkım, bozgun.* Senin şakalarından biri işte. Ben kediyi sevgiyle çağırıyordum, sen de benim anlamını hiç bilmediğim o ismin olumsuzluğunun ev boyunca nasıl yankılandığını duyup eğleniyordun: *Felaket, talihsizlik, kir, yüz karası, utanç.* Bana *utanç* dedirtiyordun. Sen hep böyleydin. Şefkatli gibi duruyorsun ama kötü duygularını sinsi bir şekilde ortaya koyuyorsun. Senin böyle olduğunu ne zaman fark ettim bilmiyorum. Ama erkenden, onlarca yıl önce, hatta belki daha evlenmeden önce fark ettim. Ama yine de sana bağlandım. Gençtim, seni çekici buluyordum, çekimin ne kadar tesadüfi bir şey olduğunu bilmiyordum. Yıllar boyu kendimi ne mutlu ne de mutsuz hissettim. Başkalarının da bana senden ne daha çok ne daha az ilgi çekici geldiğini geç anladım. Etrafıma

şaşkın şaşkın bakıyordum. Her fırsatta kendi kendime, bir aşk yaşayabilirim, diyordum. Yağmur gibi bir şey bu, bir damla tesadüfen bir başka damlaya değer ve göl olur. Başlangıçta birazcık merak yeter, merak sonradan çekim olur, çekim büyür ve sekse sevk eder, seks seksi çeker, bu da gereksinime ve alışkanlığa dönüşür. Ama sadece seni ve daima seni sevmem gerektiğini sanıyordum, dolayısıyla başımı diğer tarafa çeviriyordum, çocukların kaprisleriyle ilgileniyordum. Ne saçmalık. Seni sevdiğimi kabul edecek olsam bile –ki bugün sevmiş olduğumdan emin değilim– aşk kısa sürdü. Aşk, içine her şeyi tıktığımız bir kaptan ibaret. Hiç kuşkusuz benim için biricik olmadın, yoğun bir şeyler ifade etmedin. Kendimi olgun bir kadın olarak algılamamı sağladın sadece: çift hayatı, seks, çocuklar. Beni bıraktığın zaman, özellikle de senin uğruna gereksiz yere kurban ettiğim şeyler için acı çektim. Seni yeniden eve kabul ettiğimde, bunu sadece benden çekip aldığın şeyi geri almak için yaptım. Ama heyecan, arzu, seks ve duygu yumağına bakınca bana geri vermen gerekenin ne olduğunu saptamanın zorluğunu kısa sürede anladım ve bu yüzden de seni Lidia'ya geri göndermek için elimden geleni yaptım. Senin yaptığın yanlışları anladığına, benden başka hiç kimseyi istemediğine, sadece beni istediğine hiçbir zaman inanmadım. Beni nasıl da kandırdığını her gün düşünüyordum. Bana karşı kesinlikle hiçbir şey hissetmiyordun; ölümüne acı çeken bir insanın karşısında öylece durulmamasını sağlayan yakınlık, merhamet gibi bir hissin bile yoktu bana karşı. Lidia'yı beni hiç sevmediğin kadar sevdiğini her şekilde gözler önüne sermiştin ve artık başka bir kadını seven bir adamın karısına asla aşk için geri dönmeyeceğini biliyordum. Dolayısıyla kendime şöyle dedim: Kaçıp ona geri dönmeden önce ne kadar dayanacak, bir bakalım. Ama sana ne kadar zulmedecek olsam, karşımda o kadar eğiliyordun. *Labes*, evet, haklısın. Bu oyunu yıllarca, on yıllarca oynadık ve bunu bir alışkanlık haline getirdik: Yıkım içinde yaşamak, utançtan keyif al-

mak, bizi birbirimize yapışık tutan bu oldu. Neden peki? Belki çocuklar için. Ancak bu sabah bundan artık eskisi gibi emin değilim, kendimi onlara karşı da kayıtsız hissediyorum. Sekseni-me yaklaştığım bu zamanda, hayatımdaki neredeyse hiçbir şeyi beğenmediğimi söyleyebilirim. Seni beğenmiyorum, onları beğenmiyorum, kendimi beğenmiyorum. Senin gitmenin o kadar gücüme gitmesinin nedeni belki de buydu. Kendimi salak gibi hissettim, senden önce gitmeyi başaramamıştım. Geri dönmeni bütün kalbimle istedim, bu sayede sana, "Şimdi de ben gidiyorum," diyebilecektim. Ama gel gör ki hâlâ buradayım. Bir şeyi açıkça söylemeye çalıştığın zaman, sadece onu basitleştirdiğin için açık olduğunu anlıyorsun.

Yaptığı konuşma, genel hatlarıyla buydu, söylediklerini kendi sözcüklerimle dile getirdim. Yeniden bir araya geldiğimizden bu yana ilk kez açık açık ama kendini kaptırmadan konuşmaya çalıştı. Zaman zaman hafif karşı çıkışlarla onu böldüm ama o beni duymadı ya da duymak istemedi. Sadece kendi kendine konuşurmuş gibi devam etti ve bir süre sonra ben de kendimi geri çektim. Aklımda tek bir soru vardı: Neden benimle bu kadar sert bir şekilde konuşmaya karar verdi, nasıl olur da sözlerinin çoğunun bizim yaşlılığımız üzerinde vahim sonuçlar yaratabileceğini fark edemiyor? Kendi kendime şu cevabı verdim: Telaşlanma, o senden farklı, o hiçbir zaman senin çocukluğundan beri duyduğun korkuyu duymadı, bu yüzden de aşırıya kaçabiliyor. Hatta yıllar geçtikçe hep daha kayıtsız olacak ve aşırılıktan gitgide daha çok zevk alacak, bu acımasız konuşmayı sürekli tekrarlayacak. Bu yüzden sus. Evinin altını üstüne getirmişler, kendini yorgun hissediyor, onu bekleyen işler gözünde büyüyor; şimdi en ufak bir şey bile onun her şeyi olduğu gibi bırakıp gitmesine yeter. Bu yüzden, ille konuşacaksan, evde yapılacak temizlik ve benzeri işler için birilerini tutmayı teklif et ona, bunun büyük bir masraf olmayacağına ikna et, kemiklerinin kırılgan olduğunu ve yorulmaması gerektiğini hatırlat. Kısa-

cası, bir şekilde kıvır, hiçbir şey olmamış gibi davran, kalan günlerini, aylarını, yıllarını kurtar.

5.

Karım ne kadar konuştu: Bir dakika mı, iki mi, beş mi bilmiyorum. Tepki vermediğimden olsa gerek, an geldi saate bakıp doğruldu.

"Alışverişe çıkıp bir şeyler alacağım," dedi. "Telefona ve kapıya dikkat et."

Ona hemen, "Sen git, merak etme. Hırsızlar arayacak olursa gerekeni yaparım, Labes'i geri alacağız," dedim.

Cevap vermedi. Tekerlekli alışveriş çantasıyla geri gelip de evden çıkmaya hazır olduğunda, "Kedi kayıp," diye mırıldandı.

Sanırım bu, kediyi yeniden göreceğine dair bütün umutlarını yitirdiği anlamına geliyordu. Oturma odasından, antreden geçti. Dış kapıyı açarken, telefona ve kapıya dikkat etmemi tembihlemesinin nedeninin hırsızların arama ihtimali olmadığını söyledi: elektronik stimülatörü kiralayalı iki hafta olmuş, geri almak için şirket birilerini gönderecekmiş.

"Dikkat et de senden yine para aşırmasınlar," dedi ve kapıyı arkasından kapattı.

O artık şantaj yapılacağına inanmasa da, polaroidlerin ortadan kaybolduğunu bilen ben, buna öncekinden daha çok inandığımı fark ettim. Bu kadarla da kalmıyordu, kendi kendime şunu sordum: Stimülatörü almaya kim gelecek, herhangi bir kargocu mu yoksa gözleri fırıl fırıl dönen o kız mı? Kısa zaman içinde kızın geleceğinden emin oldum. Aradan zaman geçti, karım geri geldi, bir şeyler pişirmeye koyuldu. Sakin görünmeye çalıştım ama aslında çok huzursuzdum, başıma ağrı girdi. Kızın eşikte belirdiğini görür gibi oluyordum. "Labes elimizde, fotoğraflar elimizde, şu kadar para ödemeniz lazım," sözlerini ondan

duyacaktım. Ben de, "Ödemezsem ne olur?" diyecektim. Kız da, "Ödemezseniz kediyi öldürürüz ve fotoğrafları gerekli kişiye veririz," diyecekti –daha doğrusu, diyordu, diyordu, diyordu. Ağzıma bir lokma peynir attığımda, kalbim göğsümde kocaman olmuş gibi hissettim.

Öğle yemeğinden sonra Vanda, belki de içini döktüğü için rahatladığından olacak, her zamanki haline geri döndü. Sistemli bir şekilde ve hiç durmaksızın çalışarak, mutfağa, yatak odamıza, Sandro ile Anna'nın odalarına çekidüzen verdi ve nelerin tamir edilmesi gerektiğiyle ilgili ayrıntılı bir liste hazırladı. Kapının zilini duyduğum sırada marangozuyla telefonda pazarlık ediyordu. Koşup diyafona bastım ve kim olduğunu sordum. Bir kadın, elektronik stimülatörü geri almaya geldiğini söylüyordu. İki hafta önceki kız mıydı? Bunu saptamak zordu, çok az konuşmuştu. Kapıyı açma tuşuna bastım ve caddeye bakan pencereye koşup camdan sarktım. Evet, oydu. Bir eliyle apartman kapısını tutuyordu ama bir türlü içeri girmiyordu; manolya dallarının kısmen örttüğü ve arkadan gördüğüm bir adamla konuşuyordu. Kesik kesik nefes almaya başladım, telaşlandığımda hep böyle olur. Durduğum yerden, adamın sahte deri ceket veren o dolandırıcı olduğundan emin olamıyordum ama yine de kanım çekiliyordu, sersemlemiş gibiydim. O adamın hem o dolandırıcı olmasını istiyordum hem de öyle olmasından korkuyordum. Ne konuşuyorlardı? Stratejileri ne olacaktı? Kız yukarı çıkacak, adam da aşağıda mı bekleyecekti? Hayır, adam kararını vermiş gibiydi, yukarı ikisi birden gelecekti. Her hikâye bir çıkmaz sokaktır, daima bunun gibi bir âna denk gelinir. O halde ne yapmak lazımdı, geri dönmek, yeni baştan başlamak mı? Her hikâyenin er ya da geç son söze tosladığını bilecek kadar yaşlı olunsa da yapılabilir miydi bu? Babamın nihayet sofraya bizimle birlikte oturmaya karar verdiği zamanlarda hissettiğim korkunun aynısını hissettiğimi net bir şekilde fark ettim. Hepimiz uzun süredir sofrada olurduk, onun koridordan geçen tembel adımlarını

duyardım. Keyfi nasıldı, iyi miydi, kötü mü? Ne diyecek, ne yapacaktı? Karım –telefon konuşması daha yeni bitmişti ama diyafonu duymamıştı– yatak odasından bana seslendi:

"Bir saniye gelir misin lütfen? Dolabı çekmek için yardımına ihtiyacım var."

ÜÇÜNCÜ KİTAP

Birinci Bölüm

1.

Annemiz bizi kafeye birkaç metre kala bırakmıştı. Ben kaç yaşındaydım, dokuz mu? Sandro birkaç ay evvel on üç yaşını doldurmuştu, gayet iyi hatırlıyorum çünkü annemle ben ona pasta yapmıştık ve o da, dileğinin gerçekleşmesi için mumların tümünü bir nefeste söndürmesi gerektiğini söylemişti. Annemiz de ne diledin diye sormuştu ona. Babamı görmek, diye karşılık vermişti Sandro. İşte bu yüzden, onun yüzünden o kafenin önündeydik. Korkuyordum. Babama dair hiçbir şey bilmiyordum, bir zamanlar onu seviyordum ama artık değil. Onu göreceğimi düşününce karnıma sancı girmişti. Tuvalete gitmem gerektiğini ona söylememiştim, çekiniyordum. Bu yüzden ağabeyime de anneme de çok kızgındım. Her şeye ağabeyim karar veriyordu, annem de en nihayetinde hep onun istediğini yapıyordu.

2.

Hepsi buydu, başka bir şey hatırlamıyordum. Ama açıkçası hiç de umurumda değildi, Sandro'yu aramak için kullanacağım bir bahaneydi bu sadece. Onu aradım, cep telefonu uzun uzun çaldı, sonra telesekreter duyuldu. İki dakika daha bekledim ve yeniden aradım. Tam beş denemenin ardından çirkin bir ses tonuyla cevap verip, "Ne istiyorsun?" dedi. Dolambaçlı yol-

lara girmedim: "III. Carlo Meydanı'ndaki kafede babamla buluşmaya gittiğimiz günü hatırlıyor musun?" diye sordum. Çocuk sesi çıkararak, şımarık şımarık miyavlayarak, gülerek, hiçbir şey olmamış gibi, Gianna Teyze'nin ona bıraktığı paraları almak için her yolu denememişim gibi, bana gerçekten de tek kuruş bile vermek istememesi halinde onu ölmüş, ölmüş ve gömülmüş sayacağımı, bir daha asla görmek istemediğimi haykırmamışım gibi konuştum.

Sustu. Bir yandan da, kırk beş yaşında ama on beşindeymiş gibi eşeklik ediyor, diye düşündü. Onun her bir düşüncesini, nokta ve virgüllerini hissederim, benden nefret ettiğini gayet iyi bilirim. Ama bunun bir önemi yoktu, hiç durmaksızın babamdan, annemden, yıllar evvel çocukluğumuzda babamla görüştüğümüz o günden, aniden telafi etmek istediğim bellek kaybımdan söz ettim. Sözümü kesmeye çalıştı ama bunu bana yapamaz, kimsenin sözümü kesmesine izin vermem.

Aniden şöyle dedim: "Görüşelim."

"Yapacak işlerim var."

"Ne olur."

"Hayır."

"Bu akşam nasıl olur?"

"Bu akşamın dolu, biliyorsun."

"Niye, ne işim varmış bu akşam?"

"Kediye yemek vermen lazım."

"Gitmiyorum, hiç gitmedim."

"Şaka mı yapıyorsun sen?"

"Hayır, yapmıyorum."

"Anneme söz verdin."

"Söz verdim ama o evde tek başıma kalamıyorum."

Böyle böyle konuşmaya devam ettik. Neticede söylediklerimde ciddi olduğumu, bizimkilerin bir haftalık tatilinin neredeyse bittiğini, ama eve gideceğimi söylediğim halde hiç gitmediğimi anladı. "Evde niye sidik kokusu duyduğumu, su kabının

niye yarı yarıya boş olduğunu, kapta niye tek bir mama bile olmadığını, Labes'i neden hep çok gergin gördüğümü şimdi anladım," dedi. Kızdı, benim bencil, sevgisiz, sorumsuz olduğumu tısladı. Ama ben alınmadım, cilve yapmaya, kahkaha atmaya, yalan ya da sahici korkulardan söz etmeye, kendimle dalga geçmeye devam ettim. Ağabey rolüyle beni ezmek istediği zamanlardaki ses tonuyla tamam, dedi. En son kimi tavladıysan onunla Girit'e git sen. Labes'e bu akşam da ben bakarım ama bir daha canımı sıkma, dedi.

Sessizlik oldu. Bu noktada ben değiştim, çocuk sesini ne zaman hastalıklı bir sese, annemin sesine çevirmem gerektiğini iyi bilirim. Şöyle mırıldandım: Sadece bizimkileri endişelendirmemek için Girit'ten ve yeni bir sevgiliden söz ettim. Aslında bu yaz tatile çıkmayacağım, metéliğim yok ve her şeyden bıkmış haldeyim.

Onu iyi bilirim, onu köşeye kıstırmıştım. Nitekim, tamam Labes'e beraber gidelim, dedi.

3.

Bizimkilerin apartman kapısının önünde buluştuk. Mazzini Meydanı'nın çevresinden de, bu sokaktan da, hava kirliliğinden de, nehrin kokusu sinmiş havasından da nefret ederim. Labes avazı çıktığınca miyavlıyordu, sesini ta merdivenlerden duyuyorduk. Yukarı çıktık. İçeri girdiğimde, berbat dedim ve balkon kapısıyla camları açmaya koyuldum. Sonra kediyle konuştum: ona ne kadar iğrenç olduğunu söyledim ve bu onu sakinleştirdi, koşup ayak bileklerime sürtünmeye koyuldu. Ancak Sandro'nun mamayla meşgul olduğunu anlar anlamaz beni bıraktı, hemen koşup onun yanına gitti. Ben oturma odasında kaldım. Bu ev bana hüzün verir; on altı yaşımdan otuz dördüme dek orada oturdum. Sanki bizimkiler sahip oldukları bütün o ıvır zı-

vırla birlikte, oturduğumuz bütün evlerin en berbat şeylerini bu eve toplamışlar.

Sandro tekrar ortaya çıktı, Labes'in mutfakta kıtır kıtır mama yediğini duydum. Ağabeyim gergindi, görevini yerine getirmişti ve şimdi de olabildiğince kısa sürede çekip gitmek istiyordu. Ama ben kanepeye kurularak gene çocukluğumuzdan söz etmeye koyuldum: Babamızın bizi terk edişinden, annemizin bunalıma girmesinden, babamla yaptığımız o görüşmeden söz ettim. Sandro acelesi olduğunu belli etmek için ayakta kaldı. Yuvarlak bir iki cümle homurdandı, kendini şefkatli oğul rolü oynamaya mecbur hissetti. Minnet doluydu ve o olayla ilgili bu kadar iğneleyici konuşmam karşısında rahatsızlık hissediyordu.

"Saçmalıyorsun!" diye haykırdı. "Bizimle görüşmeyi babam istedi, benim olayla bir alakam yok. Hem görüştüğümüz yer kafe değildi, üstelik III. Carlo Meydanı'nda da değildi. Annem bizi Dante Meydanı'na getirmişti, babam da bizi anıtın orada bekliyordu."

"Bense kafe ve III. Carlo Meydanı diye hatırlıyorum. Babam bir keresinde kafe dedi."

"Ya sözlerime güvenirsin ya da konuşmamızın bir anlamı kalmaz. Bizi Dante Meydanı'ndaki bir restorana götürdü."

"Peki ne oldu?"

"Hiç, hep o konuştu."

"Ne dedi?"

"Televizyonda çalıştığından, meşhur aktör ve şarkıcılarla görüştüğünden, annemi bırakmakla iyi ettiğinden filan söz etmişti sanırım."

Katıla katıla gülmeye koyuldum.

"Bak bu doğru. Bence de iyi etmişti."

"Bunu şimdi söylüyorsun ama o zamanlar geceleri gözüne uyku girmiyordu, üstelik yediğin her şeyi de çıkarıyordun. Annemle benim hayatımızı babamdan çok sen zorlaştırdın."

"Yalancısın, babam hiçbir zaman umurumda olmadı."

Başını iki yana salladı, tuzağıma düştü, oturmaya karar verdi.

"Ona bağcıklardan söz ettiğini hatırlıyor musun bari?"

Bağcık mı? Ağabeyim böyledir işte, bir ayrıntıdan söz edip onun etrafında dönmeyi sever. Bu gevezeliği nedeniyle kadınlar tarafından pek beğenilir, onları önce eğlendirir sonra da her şeyi melodrama çevirir. Bana göre jeoloji okumak yerine babamın izinden gitmeli, televizyonda çalışmalıydı. Belki de sunuculuk yapmalıydı, ekrandan hanımlara ve genç kızlara seslenmeliydi. Bana anlatacaklarını merakla beklermiş gibi baktım ona. O yakışıklı biri, halleri tavırları pek bir beyefendice, insanları nezaket yağmuruna tutmayı pek iyi bilir. Ve nasıl da zayıftır, ne mutlu ona, cildi de ergen gibi pürüzsüzdür. Neredeyse elli yaşında olmasına karşın otuzdan fazla göstermez. Üç eşine birden bakar. Sadece bir kez evlendiyse de üç karısı var, evet. Ve dört çocuğu var, bu zamanlar için bu bir rekor sayılır: İki çocuğu ilk, resmî eşinden, diğer iki kadından da birer çocuğu var. Bir de düzenli olarak görüştüğü her yaştan kadın arkadaşı var; onlara sadece duyarlı kulağını değil, ihtiyaç halinde birazcık seks desteği de veriyor memnuniyetle. O işini bilen biri işte. Meteliği yok, Gianna Teyze'nin paralarını har vurup harman savurdu, kadınlara kızlara yedirdi, bulduğu bütün işleri kaybetti. Yine de benim geçinmek için yaşadığım hiçbir sıkıntıyı çekmeden yaşayıp gidiyor. Niye? Çünkü çocuklarının annelerinin hepsinin hali vakti yerinde ve başka adamlarla beraber olduklarında bile onu şefkatli bir genç, iyi bir baba olarak görmeye devam ediyorlar. Bu da ağabeyime sağlam bir kaynak sağlıyor. Çocuklarla birlikteyken onu bir görmek gerek, ona nasıl da bayılıyorlar. Tabii ağabeyimin başına bazen belalar da açılıyor, çünkü o karmaşıklıkta bir ilişki ağını ayakta tutmak ona bile zor geliyor. İşte o zaman kadınları onu tekellerine almak için birbirlerine savaş açıyor. Ama şimdiye kadar yakayı hep sıyırdı ve niye böyle olduğunu biliyorum. Ağabeyim sahte bir adam. Kendine karşı bile sahte. O kadar çok kişiye –onun ağzından çıkınca kulağa çoğu zaman

sahiden de sahte gelen ahlakçı nutuklarla– dikkat ve destek verebiliyor, çünkü gerçekte hiçbir zaman güzel şeyler hissetmezken öyle hisseder gibi yapıyor.

"Ne bağcıkları?" diye sordum.

"Ayakkabı bağcıkları. Yemekte ona ayakkabılarımı bağlama şeklimi ondan mı aldığımı sormuştun."

"Pardon da sen ayakkabılarını nasıl bağlıyorsun?"

"Onun gibi bağlıyorum."

"Peki o nasıl bağlıyor?"

"Kendine has bir şekilde."

"Peki senin ayakkabılarını onun gibi bağladığını biliyor muydu?"

"Hayır, sen söyleyince fark etti."

Bunu gerçekten de hatırlamıyordum.

"O nasıl tepki verdi?" diye sordum.

"Duygulandı."

"Yani?"

"Ağlamaya koyuldu."

"Buna inanmıyorum, onun ağladığına hiç şahit olmadım."

"Dediğim gibi oldu."

Labes temkinle başını uzattı. Bana mı gelir, Sandro'ya mı diye sordum kendi kendime. Benim yanıma gelmesini istediğimi hissediyordum ama bunun tek nedeni geldiğinde kovmaktı. Kedi bir anda ağabeyimin kucağına atladı. Bir parça hınçlı bir ses tonuyla, "Onunla görüşmek isteyenin sen olduğundan eminim," dedim.

"Nasıl istersen öyle düşün."

"Hem annem bunu niye kabul etti ki? Deliyi oynamayı bırakmıştı artık, hepimiz babamın yokluğuna alışmıştık. Babama hayır deseymiş daha iyi yaparmış. Her şeyin yeniden altüst olmasına nasıl oldu da izin verdi?"

"Bırak bunları."

"Hayır, bilmek istiyorum. Niye?"

"Ben ısrar ettim."

"Bak bu işte senin parmağın var işte, gördün mü?"

"Israr ettim, çünkü sen çok kötü bir haldeydin."

"Ah, nasıl da cömertsin!"

"Ben daha çocuktum. Babam senin ne halde olduğunu kendi gözleriyle görecek olsa, ona ihtiyacın olduğunu fark eder ve geri döner diye düşünmüştüm."

"Yani sana göre babam benden ötürü geri döndü, öyle mi?"

"Yok, boş düşüncelere kapılma."

"Peki o halde?"

"Gerçekten de hiçbir şey hatırlamıyor musun?"

"Hayır."

"Tamam o zaman, sana başka bir şey daha söyleyeceğim. Onunla görüşeceğimiz sabah annem sana şöyle dedi: 'Ağabeyin ayakkabılarını ne kadar da gülünç bir şekilde bağlıyor, fark ettin mi hiç? Babanın yüzünden böyle, bugüne dek düzgün yaptığı bir tek şey yok. Onu görünce söyle bunu ona.'"

"Yani?"

"Bu bağcık olayına hepimiz kendimizi kaptırdık. Babam annem için, benim için, senin için geri döndü. Ve üçümüz de dönmesini istedik. Anlaşıldı mı?"

4.

İşte Sandro böyledir, her şeye rahatlık verici aşırı tatlı bir yön vermesini bilir. Kediyi nasıl da seviyordu. Onu okşuyor, ona nasıl da hafifçe vuruyordu. Kedi de kendini mutlu hissediyordu. Sandro insan olsun, hayvan olsun herkese böyle yapar. O annemin gözbebeğidir, babam da ciddi meseleleri sadece onunla konuşur. O kendine has üslubuyla ne var ne yok her şeyi –sevgi, takdir, para– araklar ve bana sadece kırıntıları bırakır. Ah ne sahtekârdır o. Bağcıklarla ilgili anlattığı hikâye de yalan, yalan,

yalandı. Annemizin bizi babamıza götürmesini *ben* kötü hissediyormuşum diye *o* mu sağlamış? Babam da bizi görünce eve dönecek kadar çok mu duygulanmış? Bunun olması için annem de mi çaba harcamış? Böylece güzel ailemiz yine bir araya gelmiş, öyle mi? Beni kim sandı, ona tapan kadınlardan biri mi yoksa?

Şöyle dedim: "Ailemizi alakadar eden yegâne bağ, bize hayatımız boyunca işkence etmiş olandır."

Bunu söyledikten sonra doğruldum, Labes'i ondan kendi kucağıma aldım ve okşaya okşaya balkona götürdüm. Kedi en başta debelendi, sonra pes etti. Sandro'ya balkondan, "Anne babamız bize çok eğitici dört sahne öğretti," dedim. "İlkinde annemle babam genç ve mutluydular, biz çocuklar da cennet bahçesinde keyif sürüyorduk. İkincisinde babam başka bir kadın bulup onunla tüydü, annem keçileri kaçırdı, biz çocuklar da cennet bahçesini kaybettik. Üçüncüsünde babam fikrinden cayıp eve geri geldi, biz çocuklar da gene dünya cennetine girmeye çalıştık, annemle babam da bize sürekli çabamızın boşa olduğunu gösterdi. Dördüncüsünde biz çocuklar cennetin asla var olmadığını ve cehennemle yetinmemiz gerektiğini öğrendik."

Ağabeyim hoşnutsuzluğunu ortaya koyan bir mimik yaptı: "Annemden betersin."

"Ne o, annem hoşuna gitmiyor mu artık?"

"Hoşuma gitmeyen *sen*sin: O sana kusurlarını aktarmış, sen de bu kusurları iyice geliştirmişsin."

"Hangilerini?"

"Hepsini."

"Örnek ver."

"Mesela bir, iki, üç, dört diye liste yapmak. İkiniz de duvar örüp içine insanları hapsetmekten hoşlanıyorsunuz."

Soğuk bir tavırla ona birlikte yaşadıklarımızın genel hatlarını vermekle yetindiğimi söyledim. "Ama sen beni hemen aşağılamaya geçtin," diye yakındım, "üstelik bunu nedensiz yapıyorsun: Ben annemden betersem, sen de babamdan betersin. Hiç

dinlemiyorsun; daha doğrusu, sen onların en beter özelliklerini almışsın. Çünkü sadece dinlememekle kalmıyorsun, tıpkı annem gibi minicik bir ayrıntıya yapışıp kalıyor, onun üzerinde bir yığın saçmalık da inşa ediyorsun." Dudaklarını sıkarak gözlerini bana dikti, başını iki yana salladı, ardından da saate baktı. Bir yandan aşırıya gitmiş olmaktan korkuyordu, diğer yandan da benimle uğraşmanın boş olduğunu, benimle asla huzur içinde vakit geçiremeyeceğini, bildiğim tek şeyin kavga etmek olduğunu düşünüyordu. Oturma odasına geri gittim ve kalkmasına fırsat bırakmadan kanepeye oturdum. Labes gene huysuzlaşmaya başladı, rahatlaması için onu başından öptüm. Ağabeyime onu gerçekte niye aradığımı söylemenin zamanı gelmişti. Öte yandan ne yapabiliriz ki, kromozomlardan kaçış yok, senin de benim de suçumuz yok; her şeyi, başımızı kaşıma şeklimizi bile miras alıyoruz gibi cümleler mırıldandım. Ve komik bir şey demişim gibi gülmeye koyuldum. Gülmeye devam edip dolambaçlı yollara hiç sapmayarak, bir süredir aklımdan geçen bir fikir olduğunu söyledim. "Annemle babama bu evi satmayı önerelim," dedim. "En az bir buçuk milyon eder, parayı yarı yarıya bölüşelim, kişi başı yedi yüz elli bin düşer."

5.

Sandro bana aniden ilgiyle bakmaya başladı. Sadece bir konu tartışma dışıdır: Para saplantımız annemden geliyor. Babam çok para kazandı ama hırslarına öylesine kapılmıştı ki çok kazandığını bile fark etmiyor gibiydi. Onun için önemli olan işti, kabul görmekti, bu kabulü yitirmemekti. Parayla ilgilenen her zaman ve sadece annem oldu. Tasarruf etti, biriktirdi, bu evi o istedi. Bize her bir meteliğin önemini hissettirdi, çocuklarına olan sevgisi bile para sevgisine büründü. Zira paraları asla kendisi için ya da babam için biriktirmiyordu, ikimizin şimdiki za-

manda ve gelecekte rahat yaşaması için biriktiriyordu. Tasarruflar, banka hesabı, içinde oturduğumuz daire onun bizi sevdiğini söyleme şekliydi. Ben uzun bir süre bunun böyle olduğunu düşündüm, belki Sandro da böyle düşündü. Annemizin bize her gün gösterdiği şey şuydu: Kendi için para harcamayıp da bizim için biriktirmesi onun bize olan sevgisinin kanıtıydı. Dolayısıyla, kendi adıma konuşuyorum, parasızlığımı ben hep kendimi sevdirme konusundaki yeteneksizliğimin kanıtı olarak gördüm. Gianna Teyze'nin biriktirdiği paranın tamamını Sandro'ya bırakmasına bu yüzden çok bozuldum sanırım. Bu olay yüzünden depresyona girdiğimde, doktorlar bana böyle söyleyip beni ilaca boğdular. Ama insanın zihnini düzene koyması öylesine zor ki, hiçbir zaman her şey yerli yerine oturmuyor. Para yok-sevgi yok bağıntısı doğrudur herhalde ama o halde neden elime para geçer geçmez onu çarçur ediyorum, neden birisi bana bağlanır bağlanmaz kaçması için elimden geleni yapıyorum? Ama Sandro için de böyle değil mi? Sahip olduğu onca paralı kadın, aşırı şımarttığı çocuklar kendi içinde dolduramadığı bir boşluğa işaret etmiyor mu? Annemizin keyfi –belki de tek keyfi– kenara para koymakken, biz sadece harcadığımız zaman kendimizi iyi hissediyoruz. Ağabeyimle ben aynıyız. Şu sıralar hiç para yok. Yaş da ilerliyor. Şişkoyum, kırışıklıklarım ve saçlarımda aklar artıyor. Sandro'dan, delikanlıyı andıran yakışıklılığı, uzun kirpikleri, yeşil gözleri, elli yaşına rağmen hiç dökülmemiş, simsiyah ve boyasız saçları, spor yapmaksızın atletik olan bedeni yüzünden nasıl da nefret ediyorum. Nihayet bana kulak verdi, fikrimi benimsemesi için konuyu dağıttım. "Onlar şanslı bir nesle aitler, sefaletten refaha geçtiler, babam biraz takdir bile kazandı, ikisinin de güzel bir emeklilik maaşı var, daha ne istesinler, değil mi?" diyorum.

Bu noktada ağabeyim gözünün önünde canlandırdığım tablonun görüntüsünü silmek ister gibi gözlerini kırpıp şunu sordu: "Evi satıp da parasını niye bize versinler?"

"Ev bizim."

"Ev onların."

"Tabii ama ev bize miras kalacak."

"Yani?"

"Yani onlardan mirasımızı önceden vermelerini isteyeceğiz."

"Peki onlar nerede yaşayacak?"

"Biraz daha az merkezî, daha küçük, iki odası bir mutfağı olan bir daire kiralarız ve kirayı biz öderiz."

"Delisin sen."

"Niye? Marisa'yı hatırlamıyor musun?"

"O kim?"

"Napolili arkadaşım."

"Ne olmuş ona?"

"Anne babasına aynı şeyi teklif etti, onlar da kabul etti."

"Annem asla kabul etmez. Bu onun evi, en ince ayrıntısına kadar özenerek yaptı. Babam içinse yaptığı işten geriye bir şey kaldığının işareti bu ev."

"Ama ömür geçti."

"Sanmıyorum. Hiç olmazsa yirmi seneleri daha olabilir."

"Tam da dediğin gibi. Yirmi yıl sonra, hâlâ hayattaysak tabii, ben altmış beş, sen de yetmiş yaşında olacaksın. Ben altmış beş yaşında bu evin yarısını ne yapayım? Düşün biraz, bana her zamanki gibi kalpsiz kaltak rolü biçme. Onlar iki ihtiyar. Tevere manzaralı şatoyu ne yapsınlar?"

Başını iki yana salladı, bana bilge bir kınamayla baktı. Kendimi kabahatli hissetmemi istiyordu, küçüklüğümüzden beri hep böyle yapar. Para onu doğal olarak büyülüyordu tabii, bu yüzünden okunuyordu. Ama onu iyi bilirim, kendi içinde bölünüyordu. Ona göre ideal olan, her şeyi benim yapmam –bizimkilerle benim konuşmam, onları ikna etmem, evi satmam, parayı aramızda, tabii ki eşit olarak bölüştürmem– ona ise anne ve babası için endişelenen, bütün bunlara ahlaki olarak karşı çıkan şaşkın evlat rolünü bırakmam olurdu. Bir yanım, onun onayı-

nı istediğim takdirde, ters davranmamam gerektiğini biliyordu; fırçalarını uysallıkla kabullenmeliydim. Ama diğer yanım da kabarıyordu. Öyle ya da böyle ben de vicdan sahibiydim, neticede mineral değildim ki ben. Bu yüzden de beni iğnelediği takdirde durumun nereye gideceğini kestiremiyordum.

Ama o iğnelemekle kalmadı, beni yaraladı da: "Otuz yıl sonra çocukların sana aynısını yapsa sen nasıl tepki verirsin?" diye sordu.

6.

Ona aniden parlayarak karşılık verdim. Bizimkilerden öğrendiğim bir şey varsa, o da çocuk yapmamak gerektiğidir, dedim. Ardından yalancı bir sükûnetle, sesimi bastırmaya çalışarak, ısrar ettim: "Eninde sonunda insan çocuklarına zarar veriyor, dolayısıyla anne babalar çocuklarının kendilerine daha çok zarar verebileceklerini bilmeli." Böyle uç cevapları sevmediğini biliyordum ama bunu bile bile yapıyordum. Sorumsuz bir şekilde dünyaya dört çocuk getirdiği için bu sözümün altından nasıl kalkacağını görmek istemiştim.

Her zamanki taktikle, kendini överek altından kalktı. Doğal olarak, doğru yolun kendi tutturduğu yol olduğunu düşünüyordu: Anneleri artırmak, babalığı artırmak, sevgi ve seks ağını artırmak. Ve rol karmaşası. Kısacası, geleneksel çift anlayışının sonu gelmişti, monogami son bulmuştu. Hepsi sevilen sayısız kadın, hepsine tapınılan sayısız çocuk en iyisiydi. Ben, dedi kabak tadı veren her zamanki tatlımtrak kibriyle, çocuklarımla ilgilendiğim zaman hiçbir eksikleri olmamasını sağlıyorum, onlar için hem ana hem de babayım.

Karşılık vermemeye çalıştım, ona geniş vizyonuyla övünmesi için zaman verdim. Ama, kendimi kaptırmamaya çalışsam da, ağabeyime sinir oluyordum. Bu nedenle, bir noktada içinde bü-

yüdüğümüz karışıklıktan gerçek anlamda hiç çıkmadığını, çocuklarının üzerine annemizin bize verdiği kaygıları boşalttığını söyledim: Erkek kadın oldu, kadın erkek oldu, baba anne, anne de baba oldu. Aile içinde birbirlerinin rollerine bürünmeler, süslü yalan konuşmalar ve sen de dehşete düşmüş bir oğlansın. Konuşurken genellikle içimde bir yerlerde sessiz kalan öfkem gitgide kabardı. Ona çocukları yürürlükten kaldırmaktan, hamilelik ve doğumu yürürlükten kaldırmaktan, yürürlükten kaldırmaktan, evet, yü-rür-lük-ten-kal-dır-mak-tan yana olduğumu söyledim. Üremenin kadının karnındaki uzantısının hatırasını bile silmek istediğimi söyledim. Üreme organları sadece işemeye ve düzüşmeye yaramalıydı. "Hatta," diye haykırdım, "düzüşmeye değer mi bundan da pek emin değilim." Ve kavgaya tutuştuk –Labes korkup kaçtı. Birbirimizin her cümlesine, her sözüne laf ettik. O kendini korumak için hemen klişelere girişti: İnsanın sevdiği kişiyi sarması kaygı gidericiymiş, sevmek tanrıya inanmaktan iyiymiş, sürekli ölüm tehlikesine karşı edilen dua gibiymiş, çocuk yapmak sıkıntıyı dindirirmiş, ah çocuklar insana ne de güzel sevinçler veriyormuş, onların büyüdüğünü görmek ne de heyecan vericiymiş. Sonsuz bir zincirin halkası olduğunu, senden öncekilerin ve senden sonra geleceklerin varlığını hissediyormuşsun, bu ölümsüzlüğe kavuşmanın olası tek yoluymuş vs vs.

Onu dinledim. Onunki iyi niyetli bir vaaza benziyordu ama gerçek amacı benim canımı yakmaktı. Çocukları olduğu için öylesine mutlu olmasını kıskanmamı istiyordu. Çocuk sahibi olmaktan vazgeçmiş olmamdan pişmanlık duymamı, acı çekmemi istiyordu. "Senin çocuğun yok," diye vurguladı. "Bunları anlayamazsın, bu yüzden de boş boş konuşuyorsun."

"Doğru söylüyorsun, ben anlayamam," dedim sükûnetimi tamamen kaybederek. "Senin tohumlarını öyle rastgele oraya buraya saçmanı, biyolojik saatin tıkırtısına kulak vererek ileri geri gidip boşalan bütün o kısrakları anlayamam. Biyolojik sa-

at, ne tatsız bir tabir. Ben hiçbir zaman tıkırtı duymadım, zaman ses çıkarmadan aktı gitti ve böyle olması da daha iyi oldu. Acıyla haykırarak yavrulamaya kalksaydım, anesteziyle parçalanmaya maruz kalıp ardından kendimden iğrenerek bunalıma girseydim, bir kenara atılamayacak kuklaların verdiği dehşetten ezilmiş halde uyansaydım halim nice olurdu. Ah evet, o kuklalar için yaşamak. Onları -kopyala-yapıştır usulü- yaptın mı, ne olursa olsun yanında tutman gerekir. Yurtdışından güzel bir iş teklifi gelecek olsa, önem verdiğin bir başarıyı elde etmek için gece gündüz çalışman gerekse ya da bütün zamanını erkeğinle geçirmek isteyecek olsan olmaz: Çocukların sana bunu yapamayacağını hatırlatmak için oradadır; seni sımsıkı saran, vahşi, takat bırakmayan o küçük yılanların sana ihtiyacı vardır. Onları memnun etmek için ne yaparsan yap hep az kalır. Seni hep kendileri için isterler ve önemli işlerini altüst etmek için ellerinden gelen her şeyi yaparlar. Sadece kendine ait olmamakla kalmazsın -bu eski slogan da ne salakça- kendini bir başkasına da tamamen ait hissedemezsin, artık aslen sadece onlara aitsindir. Bu yüzden, diye haykırdım, "çocuk yapmak insanın kendinden vazgeçmesi demektir. Bir kez olsun kendine bak, gerçekte nasıl yaşadığına bak. Şimdi çocukları Corinne'e geri götürmek için Provence'a koşuyorsun, ardından Carla'nın kızına, sonra da Gina'nın oğluna gideceksin. Ah, ne de iyi bir baba, ne de iyi bir sevgilisin. Peki ama memnun musun? Peki ya geliş gidişlerinde onlar memnun mu? Babamın hafta sonları bizi görmeye geldiği zamanları biraz olsun hatırlıyorum. Aklımda net bir olay yok, ama içimdeki dayanılmaz mutsuzluk hissini hatırlıyorum -bak bu kesin- ve bu his hiç geçmedi. Babamı sadece kendime istiyordum -onu annemden ve senden almak istiyordum- ama o hiçbirimizin değildi; benden, senden, annemden vazgeçmişti. İyi de yapmıştı, bunu kısa zaman içinde anlamıştım. O yoktu, yoktu, yoktu. Annem onun gözünde yaşama zevkinin kati biçimde yadsınmasıydı; biz de öyleydik, sen ve ben de. Yanıl-

mıyordu da, biz tam da buyduk: yadsıyıştık, yadsıyıştık. Onun gerçek kabahati bizden sonuna dek vazgeçememek oldu. Onun kabahati bu oldu, insanları öldürecek ya da onları daimi olarak parçalayacak, içlerinde derin bir yara açacak şekilde davrandıysan, geri adım atmamalısın, işlediğin suçun sorumluluğunu sonuna dek üstlenmelisin, suç yarım bırakılmamalı. O anlamsız biri, kendi içine büzülmüş bir adamcağız sadece. Kendini haklı saydığı sürece, etraftan kabul gördüğünü düşündüğü sürece dayandı. Ardından, her şey yeniden yerine oturmaya başlar gibi olduğunda ve gördüğü kabul hafiflediğinde, içindeki coşku hali azaldı ve vicdan azabı hissetti, pes etti. Geri döndü, kendini annemin sadizmine teslim etti. Annem de ona şöyle dedi: 'Bir bakalım, senin niyetin ne. Ben sana güvenmiyorum, bir daha da hiç güvenmeyeceğim, benim için ve çocuklar için geri döndüğüne asla inanmayacağım. Sana inanmayacağım, çünkü bedenim ve zihnimin en gizli saklı köşeleri böylesine kati bir seçimin neye bedel olduğunu biliyor. Bu yüzden seni her dakika, her saat sınayacağım. Sabrını ve sebatını sınayacağım. Bunu çocukların gözünün önünde yapacağım, böylece senin nasıl bir adam olduğunu bilecekler. Evet ya da hayır de: Hayatını benim kendi hayatımı size kurban ettiğim gibi bizim için kurban etmek istiyor musun, önceliği daima bize verebilecek gibi hissediyor musun kendini?' Birbirini sevmekle alakası yok bunun Sandro, aileyi yeniden kurmakla alakası yok. Bizimkiler bizi mahvetti. Zihnimize sızdılar, ne dersek diyelim, ne yaparsak yapalım daima onlara itaat etmeye devam ediyoruz."

İşte bu noktada, aptal biri olduğum için dayanamadım ve ağlamaya koyuldum. Evet, ağladım, bir salak gibi, niye ağladığımı bilmeksizin, ağladım. Kırılganlığım yüzünden kendime deliler gibi kızdım; ağabeyim bundan nasıl faydalanacağını pek iyi bilir. Ama bunu yapmadı. Yaptığım monologtan sarsılmış gibiydi, beni sakinleştirmeye çalıştı. İşte o zaman hıçkırıklarımı bastırdım, gözyaşlarımı sildim, ağlamaklı bir sesle kimsenin, anne-

min ve babamın bile beni sevmediğinden yakınmaya koyuldum. "Beni hiçbir zaman sevmediler," dedim. Ve evlatların, anne babalarına hayatlarını borçlu oldukları için minnet duymaları gerektiği fikrine verip veriştirdim. Minnet de ne demekti? Güldüm ve "Asıl onların bize tazminat ödemesi gerek," diye haykırdım. "Beynimize, duygularımıza verdikleri zarardan ötürü ödemeliler. Öyle değil mi?" Burnumu sildim, elimle kanepeye şöyle bir vurarak, "Labes, buraya gel," diye mırıldandım.

Kedi beni şaşırttı: Sıçrayıp yanıma kuruldu.

7.

Yorgundum, ağlamak başımı ağrıtmıştı; tıpkı babam gibi ben de baş ağrısından çok çekerim. Ama gözyaşlarımın olumlu bir etkisi de olmuştu: sayelerinde Sandro ile yakınlaşmıştık ve bunu pekiştirecek olursam teklif ettiğim konuyu bizzat o açardı. Labes'i okşadım, bir süre önce tesadüfen bir işim için Latince sözlüğünü karıştırırken keşfettiğim sırrı ağabeyime açmaya karar verdim. Ona kedinin isminin ne anlama geldiğini söyledim; talihsizlik demek, yıkım demek dedim. O şüpheyle yaklaştı, babamın söylediği versiyonu biliyordu: Labes hayvan demekti. Ağabeyimi ikna etmek için kalkıp çalışma odasına gidip sözlüğü aldım, kedi de peşimden geldi. Hava nasıl da sıcaktı. Geri döndüğüm zaman yere çömeldim, sözcüğü buldum, kelimenin de anlamlarının da altını çizdim, Sandro'ya gösterdim. O bayağı buluşla ilgili ne düşündüğünü söylemesini istiyordum. İsteksiz isteksiz yanıma geldi. "Niye öyle bir şey yapsın ki?" diye mırıldandı ve başka da bir şey demedi, dalgın görünüyordu. Israr ettim: "Sadece kendi zevki için böyle bir oyun yapan bir adam nasıl biridir? Sinsi midir? Yoksa sadece mutsuz biri midir? Senin seçtiğin ve ailenin ne anlama geldiğini bilmeden kullandığı bir sözcüğü, kendini nasıl hissettiğini ifade eden bir sözcüğü

evde sürekli duymak istemenin ne anlama geldiğini anlayabiliyor musun?" O yüzünü şöyle bir buruşturdu; bu, bana katıldığı anlamına mı geliyordu anlamadım. Sonra nihayet daireyi satma konusuna geri döndü.

"Sahip oldukları bunca eşyayı nereye koyarlar, öyle bir durumda?" diye sordu.

"Dörtte üçü çöpe gider. Defalarca taşındık ama annem hiçbir zaman hiçbir şeyi atmadı ve beni de seni de her saçmalığı saklamaya mecbur etti. İhtiyaç duyabiliriz, diyordu, sadece küçüklüğünüzü hatırlamanıza bile yarayabilir. Hatırlamak mı? Hatırlamak isteyen de kim? Odamdan nefret ediyorum, oraya sadece girmek bile bana kaygı veriyor. Doğduğum zamandan nihayet evden kaçtığım zamana dek ne bok varsa hepsi birikmiş orada duruyor."

"Benim odam da seninkinden farksız."

"Bak gördün mü? Bu dediğim bizim odalarımız için geçerliyse, sen bir de onların eşyalarını ayıklamaya kalksak neler bulacağımızı düşün. Sana bir örnek vereyim: Annem evlendiği günden, 1962'den bu yana yaptığı alışverişleri -aldığı ekmeği, makarnayı, yumurtayı, meyveyi- kaydettiği defterlerin hepsini hâlâ saklıyor, biliyor muydun? Peki ya babam? On üç yaşındayken yazdığı saçmalıkları bile saklıyor. Yayımladığı gazete ve dergi yazılarını, okuduğu kitaplardan aldığı notları, gördüğü bütün rüyaların dökümünü filanı saymıyorum bile. Adam Dante Alighieri sanki! Televizyon için saçmalıklar yazdı, hepsi bu. Onun fikirleri birilerini gerçekten de ilgilendirecek olsa -ki kimseyi ilgilendireceğini sanmıyorum- bunlar dijital ortama aktarılır, olur biter."

"Bu onların iz bırakma yolu."

"Ne izinden söz ediyorsun?"

"Hayatlarının izinden."

"Ben iz bırakıyor muyum, sen bırakıyor musun? Bu saklama saplantısı annemin bir özelliği, babamın umurunda bile değil."

Gülümsedi ve gözlerinde bana bu sefer sahte gibi görünmeyen bir mutsuzluk gördüm.

"Öyle mi dersin?"

"Elbette öyle. Eğer onları evi satmaya ikna edecek olursak, hayatlarını temizlemiş ve her ikisine de iyilik etmiş oluruz."

"Sanmam."

"Niye?"

"Görünüşte evde düzen var ama aslında düzensizlik söz konusu."

"Ne demek istediğini anlat."

"Hiçbir şey anlatmayacağım, sana göstereceğim."

Doğruldu, onu takip etmemi isteyen bir işaret yaptı. Labes peşinden gitti. Babamın çalışma odasına girdik, Sandro bana kitaplığı gösterdi.

"Tepede duran o küpe hiç baktın mı sen?"

8.

Eğleniyormuş gibi yaptım ama ağlamak aslında beni rahatlatmamıştı, içimde kaygı verici bir üzüntü vardı. Ağabeyim taktığı maskeyi hoyratlıkla bir kenara atmaya ve kendi acısının bir parçasını göstermeye kalkıyorsa, bu endişelenmem gerektiği anlamına gelirdi. Merdivenden hızla çıktığını gördüm, toz içinde kalmış mavi küp elinde, aşağı indi. Küpün üzerindeki tozları gömleğinin ucuyla silip bana uzattı.

"Bunu hatırlıyor musun?"

Hayır, küp hiç ilgimi çekmemişti, evdeki hiçbir şey ilgimi çekmemişti. Birbirinden zevksiz bu sayısız eşyadan nefret ediyordum; her bir odadan, pencereden, balkondan, hatta nehrin parıltısından ve fazla alçak olan göğünden de nefret ediyordum. Oysa Sandro o küpü çok eskilerden beri hatırladığını, daha biz Napoli'de otururken de evde olduğunu söyledi. "Bak rengi ne

güzel ve nasıl da kaygan," dedi. Ona göre küp geometrinin en büyük harikasıymış. "Bizimkiler ne zaman bir nedenle dışarı çıkacak olsa, evin her tarafını aramaya koyuluyordum. Bir defasında babamın komodininin çekmecesinde prezervatif, anneminkinde de vajinal krem bulmam böyle oldu." Öfkeyle, "Ne iğrenç!" dedim ama hemen sonra kendimden utandım: Kırk beş yaşındaydım, beraber olduğum kadın ve erkeklerin sayısı kabarıktı ve ben hâlâ annemle babamın cinselliği karşısında tiksinti mi hissediyordum? Gerginlikten güldüm. Sandro kararsızlıkla ellerime baktı ve "Tamam, yeter, sen titriyorsun," dedi. Ses tonunun gerçekten de nazik olması karşısında şaşırdım. Küpü geri aldı ve yerine bırakmak için çeviklikle merdivenden çıktı. Kızdım, "Salaklık etme, aşağı in, bana ne göstermek istiyordun?" dedim. Yukarıda öylece durdu, ne yapacağını bilmez haldeydi. "Bu bir kutu, bu yüzüne bastığın zaman açılıyor," dedi. Basınca küp gerçekten de açıldı. İki yana salladı ve yere polaroidler düştü.

Onları almak için eğildim. Onun da benim de çok iyi tanıdığımız biri vardı fotoğraflarda. Onu tam da öyle, o mutlu çehresiyle tanıyorduk. Roma'nın sakin bir sokağında –annemin ağabeyimin ve benim– öylece durduğumuz bir sabah zihnimize girmişti. Napoli'den oraya tam bu nedenle gitmiştik. İçimizde dehşete düşmüş bir kasvet vardı ve onu görmeyi bekliyorduk. Annem bize açıklama yapmıştı: "O kapıdan babanızla birlikte çıkmasını bekleyelim," demişti. Nitekim babamla o kız çıktığında –beraber nasıl da güzeldiler, ışıl ışıl parlıyorlardı– annem, "Bakın işte, görüyor musunuz babanız nasıl da memnun, o kızın adı Lidia, babanız bizi onun için bıraktı," demişti. Lidia: Bu isim bana hâlâ, bugün bile bir hayvan ısırığı gibi gelir. Ne zaman annem bu ismi ağzına alsa, onun umutsuzluğu bizim umutsuzluğumuz olurdu, üçümüzün tek bir bedende olduğunu hissederdik. Ama o esnada ben kıza dikkatle bakmıştım ve parçası olduğum o biricik beden parçalanmıştı. Kız nasıl da güzel, na-

sıl da renkli, büyüyünce tıpkı onun gibi olmak istiyorum, diye düşünmüştüm. Ardından düşündüğüm şeyden ötürü suçluluk duymuştum, hâlâ da duyarım. Bu suçluluk hissini ömrüm boyunca duydum. Artık anneme benzemek istemediğimi, bu nedenle ona ihanet ettiğimi fark etmiştim. Cesaretim olsa, "Baba, Lidia, sizinle gezmeye gelmek istiyorum, annemle kalmak istemiyorum, o beni korkutuyor," derdim. Demedim ve şimdi, tam şu anda anneme ve kendime inanılmaz acıyordum. Lidia çıplak ve göz alıcıydı. Annemle bense öyle değildik, hiçbir zaman da olmamıştık, fotoğrafların gizli mevcudiyeti bunu kanıtlıyordu da. Babam Lidia'dan hiç ayrılmadı, hem bunu nasıl yapabilirdi ki: Ömrü boyunca Lidia'yı zihninde ve evimizde gizlice sakladı. Biziyse, geri dönmüş olmasına karşın, bıraktı. Lidia'dan çok daha yaşlıydım artık, annemin o dayanılmaz acıyı çektiği zamankinden de yaşlıydım ve Lidia'yı görmek, kendimi daha da aşağılanmış hissetmeme neden oluyordu.

Merdivenden inen ağabeyime, "Bu fotoğraflardan ne zamandan beri haberdarsın?" diye sordum.

"Yaklaşık otuz yıldır."

"Peki onları niye hiç anneme göstermedin?"

"Bilmiyorum."

"Peki bana niye göstermedin?"

Omuz silkti, bu benim için güzel bir şeyler hissettiğine dair beni ikna etmeye tenezzül bile etmeyeceği anlamına geliyordu.

Şöyle mırıldandım: "Ne kadar da iyisin. Hepiniz kadınlara karşı ne de iyisiniz. Hayatınızda üç büyük amaç var: Bizi düzmek, korumak ve canımızı yakmak."

9.

Sandro başını iki yana salladı, sağlığımla ilgili bir şeyler mırıldandı. Ona iyi olduğumu, hatta çok iyi olduğumu söyledim

ve benim Labes'in isminden, onunsa küpten söz etmiş olmasının iyi olduğunu söyledim. Artık babamızla ilgili daha çok şey biliyorduk. Ne biçim bir adamdı, hiç isyan etmiyordu, her zaman evet diyordu, annemin kölesi olmuştu ve hâlâ da öyleydi. Annem ona otoriter bir şekilde hükmettiği ve o bu zulmü hiç isyan etmeden kabul ettiği için ondan nasıl da nefret ettim. Bizi annemden korumak için parmağını bile kıpırdatmadığı için ondan nasıl da nefret ettim. Baba, şuna ihtiyacım var. Annene sor. Annem hayır diyor. O zaman olmaz.

Fotoğrafları inceledim ve onları birer birer yere attım.

"Senin bilip de benim bilmediğim daha başka neler var?" diye sordum ağabeyime.

Sandro sabırlı bir şekilde fotoğrafları yerden aldı.

"Babamla ilgili başka şey bilmiyorum ama bir şeyler daha öğrenmek için ortalığı biraz karıştırmak yeter."

"Peki ya annemle ilgili?"

Pek çok şüphesi olduğunu isteksizce kabul etti, annemin sevgilileri olduğunu düşünüyormuş. "Kanıt göster, boş konuşma," dedim. "Kanıtları bulmayı istemek lazım," diye karşılık verdi. Yıllar boyunca annemin Nadar'la ilişkisi olduğunu düşündüğünü söyledi. Nadar mı? Gülerek şöyle dedim: "Bunu düşünmek bile istemiyorum. Annemle Nadar adındaki o çirkin adam mı? Adamın ismi bile komik." Sandro ısrar etti: "Belki de 1985'te olmuştur, sen on altı ben de yirmi yaşındaydım." "Peki annem kaç yaşındaydı?" diye sordum. Zihnimden hesap yapmasını hiçbir zaman beceremedim. "Kırk yedi yaşındaydı," diye cevap verdi. "Şimdiki halimden iki yaş genç, senin şimdiki halindense iki yaş büyüktü." Peki Nadar kaç yaşındaydı? "Bilmem ki, altmış iki herhalde." "Aman Tanrım!" diye haykırdım. "Kırk yedi ve altmış iki!" Sonra gene güldüm ve inanmaz bir şekilde başımı iki yana salladım: "Ne iğrenç, buna inanamam."

Ağabeyimse buna inanıyordu, buna daima inandığını anladım. Etrafına bakarak şöyle dedi: "Er ya da geç bir şeyler bulu-

ruz, Nadar değilse başkasıdır. Çiçek vazolarına, kitapların içine ya da bilgisayarlara bakmak yeter." Olası bir dolu eşya sıraladı, ben ilk olarak bütün bu eşyalara merak içinde baktım. Babamla annemi hissettim. Onları, birlikte ve birbirlerinden ayrı olarak evin sessiz odalarında hissettim. Sandro mırıldandı: "Birbirlerinden sakladılar ama kendilerini her an yakalanma tehlikesi altında bıraktılar." İşte bu sırada, geçerli hiçbir neden olmaksızın gözleri doldu. O ağlamasını bilmekle övünen adamlardandır. Bir roman okur, kitap nasıldı diye sorarsın, o da sana "Okurken ağladım," der. Bir film seyreder ve gene aynısı olur. Gözyaşı seline boğuldu ve benim az evvel ağladığımdan da çok ağladı; her zaman aşırılığa meyleder. Sakinleşmesi için ona sarıldım, yanında kaldım, Labes ise şaşkın şaşkın miyavlamaya koyuldu. Belki de Sandro'ya haksızlık ettim. Onun yaşı daha büyük, o daha çok anı biriktirdi. Bizimkilerin felaketi önce onun üzerine yığıldı ve ardından da –belki gerçekten de onun beni koruma saplantısının süzgecinden geçerek– benim üzerime yığıldı. "Haydi, yeter artık, biraz eğlenelim, meseleleri biraz aydınlatalım," dedim.

10.

Saatler hafiflikle, belki de o evde hiç geçirmediğim kadar ferah bir şekilde geçti. Her tarafı karıştırdık, bir odadan diğerine geçtik. Başlangıçta bizimkilerin düzenini bozmakla yetindik, kedi neşeli neşeli peşimizden geldi. Ardından kendimizi kaptırdık ve her şeyi kırıp dökmeye koyulduk. Hava gitgide daha çok ısınıyordu, ter içindeydim. Aradan çok geçmeden kendimi yorgun hissettim. Sandro'ya, yeter artık dedim ama o kendini gitgide daha da çok kaptırarak devam etti. İşte o zaman oturma odasındaki sandalyelerden birini balkona götürdüm, kedinin yanıma gelişini keyifle seyrettim. Onu kucağıma aldım, bir süre konuştum. Zihnim boşalmıştı, bizimkileri daireyi satma konu-

sunda ikna etme saplantım bile geçmişti. Benimkisi ne de tuhaf bir fikirdi. Sandro çıkageldi, gömleğini üzerinden çıkarmıştı. Tıpkı babama benziyor, diye düşündüm. Bana gülerek baktı:

"Ne yapalım?"

"Bence bu kadar yeter."

"Gidelim mi?"

"Evet. Labes benimle gelmek istiyor."

Kaşlarını çattı.

"Olmaz, çok olur."

"Bal gibi olur, onu yanıma alacağım."

"Anneme not yazıver."

"Hayır."

"O halde gelir gelmez ara onu."

"Yok canım."

"Acı çekecek."

"Kedi çekmeyecek. Ne kadar keyifli, görmüyor musun?»